1. Skattesats för Region Stockholm för 2020 fastställs till 12,08 öre per skattekrona i enlighet med Sverigedemokraternas förslag till budget 2020 för Region Stockholm.
2. Resultaträkning för Region Stockholm för år 2020 och planeringsåren 2021–2023 fastställs i enlighet Sverigedemokraternas förslag till budget 2020 för Region Stockholm
3. Balansräkning för Region Stockholm för år 2020 och planeringsåren 2021–2023 fastställs i enlighet med Sverigedemokraternas förslag till budget 2020 för Region Stockholm.
4. Finansieringsbudget för Region Stockholm för år 2020 och planeringsåren 2021–2023 fastställs i enlighet med Sverigedemokraternas förslag till budget 2020 för Region Stockholm.
5. Anslag till nämnder och medlemsbidrag till kommunalförbund för år 2020 och planeringsåren 2021–2023 fastställs i enlighet med Sverigedemokraternas förslag till budget 2020 för Region Stockholm.
6. Resultatkrav för nämnder, bolag och koncerngemensamma funktioner för år 2020 och planeringsåren 2021–2023 fastställs i enlighet med Sverigedemokraternas förslag till budget 2020 för Region Stockholm.
7. Ersättning för omställningskostnader för år 2020 fastställs i enlighet med Sverigedemokraternas förslag till budget 2020 för Region Stockholm.
8. Taxor och avgifter för år 2020 fastställs i enlighet med Sverigedemokraternas förslag till budget 2020 för Region Stockholm.
9. Folktandvården Stockholms län AB bemyndigas att genomföra en höjning av prislistan för vuxentandvård med 3,5 procent från och med 2020 i enlighet med Sverigedemokraternas förslag till budget 2020 för Region Stockholm.
10. Investeringsbudget för år 2020 inklusive plan för år 2021–2029 fastställs i enlighet med Sverigedemokraternas förslag till budget 2020 för Region Stockholm, bilaga 4.
11. Förnyat genomförandebeslut för investeringsprogrammet Röda linjens uppgradering, RS 2019-0885, med en justerad omfattning och till en total budget om 10 750 000 000 kronor inklusive index, varav 10 710 000 000 kronor avser investeringsutgift, tas inom ramen för 2020 års budget.
12. Förnyat genomförandebeslut för investeringsobjekt C20 uppgradering, RS 2019-0896, till en total budget om 1 469 000 000 kronor inklusive index, varav 1 453 120 000 kronor avser investeringsutgift, tas inom ramen för 2020 års budget.
13. Genomförandebeslut för ombyggnad av Rissne tunnelbanedepå, RS 2019-0936, till en total budget om 650 000 000 kronor inklusive index, varav 632 000 000 kronor avser investeringsutgift, tas inom ramen för 2020 års budget.
14. Överenskommelse om förskottering av finansiering och medfinansiering för Tunnelbana Älvsjö-Fridhemsplan, godkänns.
15. Principer för debitering av fastighets- och servicenämndens tjänster inom serviceområdet 2020, godkänns.
16. Regionstyrelsen bemyndigas att göra justeringar i budget 2020 för Region Stockholm.
17. Regionstyrelsen bemyndigas att fastställa budgetprocess för regionfullmäktiges budget för år 2021.
18. Regionfullmäktiges inriktning för regionstyrelsen fastställs i enlighet med Sverigedemokraternas förslag till budget 2020 för Region Stockholm.
19. Regionfullmäktiges inriktning för hälso- och sjukvårdsnämnden fastställs i enlighet med Sverigedemokraternas förslag till budget 2020 för Region Stockholm.
20. Regionfullmäktiges inriktning för trafiknämnden fastställs i enlighet med Sverigedemokraternas förslag till budget 2020 för Region Stockholm.
21. Regionfullmäktiges inriktning för tillväxt- och regionplanenämnden fastställs i enlighet med Sverigedemokraternas förslag till budget 2020 för Region Stockholm.

22. Regionfullmäktiges inriktning för fastighets- och servicenämnden fastställs i enlighet med Sverigedemokraternas förslag till budget 2020 för Region Stockholm.
23. Regionfullmäktiges inriktning för färdtjänstnämnden fastställs i enlighet med Sverigedemokraternas förslag till budget 2020 för Region Stockholm.
24. Regionfullmäktiges inriktning för kulturnämnden fastställs i enlighet med Sverigedemokraternas förslag till budget 2020 för Region Stockholm.
25. Regionfullmäktiges inriktning för vårdens kunskapsstyrningsnämnd fastställs i enlighet med Sverigedemokraternas förslag till budget 2020 för Region Stockholm.
26. Regionfullmäktiges inriktning för patientnämnden fastställs i enlighet med Sverigedemokraternas förslag till budget 2020 för Region Stockholm.
27. Regionfullmäktiges inriktning för Stockholms läns sjukvårdsområde fastställs i enlighet med Sverigedemokraternas förslag till budget 2020 för Region Stockholm.
28. Regionfullmäktiges inriktning för Karolinska Universitetssjukhuset fastställs i enlighet med Sverigedemokraternas förslag till budget 2020 för Region Stockholm.
29. Regionfullmäktiges ägardirektiv och inriktning för AB Storstockholms Lokaltrafik fastställs i enlighet med Sverigedemokraternas förslag till budget 2020 för Region Stockholm.
30. Regionfullmäktiges ägardirektiv och inriktning för Waxholms Ångfartygs AB fastställs i enlighet med Sverigedemokraternas förslag till budget 2020 för Region Stockholm.
31. Regionstyrelsen bemyndigas att betala ut partistöd till i fullmäktige representerade partier för år 2020, i enlighet med vad som anges i partiöverenskommelse 2018-2022, LS 2018-1103.
32. Plan för verksamhet och ekonomi 2020 samt plan för ekonomi 2021–2022 för Kommunalförbundet Avancerad Strålbehandling, RS 2019-0551, godkänns.
33. Regionfullmäktiges ägardirektiv och inriktning för SL Älvsjö AB fastställs i enlighet med Sverigedemokraternas förslag till budget 2020 för Region Stockholm.
34. Generella ägardirektiv för Region Stockholms bolag fastställs i enlighet med Sverigedemokraternas förslag till budget 2020 för Region Stockholm.
35. Regionfullmäktiges ägardirektiv och inriktning för Södersjukhuset AB fastställs i enlighet med Sverigedemokraternas förslag till budget 2020 för Region Stockholm.
36. Regionfullmäktiges ägardirektiv och inriktning för Danderyds Sjukhus AB fastställs i enlighet med Sverigedemokraternas förslag till budget 2020 för Region Stockholm
37. Regionfullmäktiges ägardirektiv och inriktning för Södertälje Sjukhus AB fastställs i enlighet med Sverigedemokraternas förslag till budget 2020 för Region Stockholm.
38. Regionfullmäktiges ägardirektiv och inriktning för S:t Eriks Ögonsjukhus AB fastställs i enlighet med Sverigedemokraternas förslag till budget 2020 för Region Stockholm.
39. Regionfullmäktiges ägardirektiv och inriktning för Folktandvården Stockholms län AB fastställs i enlighet med Sverigedemokraternas förslag till budget 2020 för Region Stockholm.
40. Regionfullmäktiges ägardirektiv och inriktning för Ambulanssjukvården i Storstockholm AB fastställs i enlighet med Sverigedemokraternas förslag till budget 2020 för Region Stockholm.
41. Regionfullmäktiges ägardirektiv och inriktning för Stockholm Care AB fastställs i enlighet med Sverigedemokraternas förslag till budget 2020 för Region Stockholm.
42. Regionfullmäktiges ägardirektiv och inriktning för MediCarrier AB fastställs i enlighet med Sverigedemokraternas förslag till budget 2020 för Region Stockholm.
43. Regionfullmäktiges ägardirektiv och inriktning för AB Stockholms Läns Landstings Internfinans fastställs i enlighet med Sverigedemokraternas förslag till budget 2020 för Region Stockholm.
44. Regionfullmäktiges ägardirektiv och inriktning för Locum AB fastställs i enlighet med Sverigedemokraternas förslag till budget 2020 för Region Stockholm.

45. Regionfullmäktiges ägardirektiv och inriktning för Terreno AB fastställs i enlighet med Sverigedemokraternas förslag till budget 2020 för Region Stockholm.
46. Regionfullmäktiges ägardirektiv och inriktning för AB SL Finans fastställs i enlighet med Sverigedemokraternas förslag till budget 2020 för Region Stockholm.
47. Bolagsstämmoombud ges i uppdrag att rösta för antagande av generella ägardirektiv för Region Stockholms bolag i enlighet med Sverigedemokraternas förslag till budget 2020 för Region Stockholm.
48. Regionfullmäktiges ägardirektiv för Landstingshuset i Stockholm AB fastställs i enlighet med Sverigedemokraternas förslag till budget 2020 för Region Stockholm.
49. Bolagsstämmoombud ges i uppdrag att rösta för antagande av ägardirektiv för Region Stockholms bolag i enlighet med Sverigedemokraternas förslag till budget 2020 för Region Stockholm.
50. Mål och indikatorer fastställs i enlighet med Sverigedemokraternas förslag till budget 2020 för Region Stockholm.

Sjukhusavtal

Att Sjukhusavtal enligt bilaga 1, godkänns

Avskrivning av motioner

Motionerna LS 2017-1392, LS 2017-1391, LS 2017-1302, LS 2017- 1301, LS 2017-1300, 2017-1299, LS 2017-0918, LS 2017-1163, LS 2017-1530, LS 2017-1162, LS 2018-0263, LS 2018-0264, LS 2018- 0265, LS 2018-0266, LS 2018-0267, LS 2018-0423, LS 2018-0424, LS 2018-0425, LS 2018-0630, LS 2018-0749, LS 2018-0750, LS 2018-0751, LS 2018-0752, LS 2017-0340, LS 2017-0729, LS 2017- 1161 och LS 2017-1164 avskrivs från vidare handläggning.

Uppförandekod för Region Stockholm, RS 2017-1198

Uppförandekod för Region Stockholm, LS 2017-1198, fastställs.

Policy för intern kontroll, LS 1303-0431, Anti-korruptionspolicy, LS 2015-1342, Rese- och mötespolicy, LS 2015-1341, och Sponsringspolicy för marknadsföring i syfte att finna utomstående finansiärer till landstingsprojekt, LS 9205-0886, upphör att gälla.

Strategi för it och digitalisering 2020–2023, RS 2019-0669

Strategi för it och digitalisering 2020–2023, RS 2019-0669, fastställs.

Strategi för digitalisering, LS 2015-0833, Strategi för eSamhället, LS 1107-0998, och Handlingsprogram för informationssäkerhet 2016– 2020, LS 1308-1044, upphör att gälla.

Riktlinje för informationshantering och arkiv, RS 2019-0549

Riktlinje för informationshantering och arkiv, RS 2019-0549, fastställs att gälla från och med den 1 januari 2020. 67.

Dokument- och arkivreglemente för Stockholms läns landsting, LS 2017-1140, och Riktlinjer för information till grupper med särskilda behov, LS 0509-1660, upphör att gälla från och med den 1 januari 2020.

Riktlinjer för arvodering av sakkunniguppdrag inom hälso- och sjukvården, RS 2019-0532

Riktlinjer för arvodering av sakkunniguppdrag inom hälso- och sjukvården, RS 2019-0532, fastställs

Dels, under förutsättning av regionfullmäktiges beslut, att regionstyrelsen för egen del beslutar följande

1. Regiondirektören bemyndigas att fastställa budgetprocess för regionfullmäktiges budget för år 2021.
2. Reglemente för partistöd mandatperioden 2018–2022, LS 2018- 1216, fastställs.
3. Riktlinje för intern kontroll, RS 2019-0866, fastställs.
4. Riktlinje för investeringar, RS 2019-0867, fastställs
5. Riktlinje för bisyssla, LS 0708-0861, och Riktlinjer för intern styrning och kontroll för landstingsstyrelsens förvaltning, LS 2016- 0510, upphör att gälla.

SLUTKÖAT!
SD
Region Stockholm

Slutköat!

Sverigedemokraternas förslag till budget 2020 för Region Stockholm med planår 2021–2023

Sjukvårdsköer, bilköer och bostadsköer, beskriv Region Stockholm med ett ord och det hade varit ”köer”. I oktober 2019 väntade 11 000 personer på en livsavgörande operation varav 2 600 hade väntat längre än den lagstadgade 90-dagarsgarantin. Bilande stockholmare spenderade i genomsnitt 30 minuter per dag i bilköer, eller hela 15 dygn per år. 630 000 personer stod i bostadskön, med den genomsnittliga kötiden tio år. Svenskarna är förvisso internationellt beryktade för att vara det köandet folket, men det är nog nu. Köerna har växt okontrollerat inom vår region – nu är det dags att avskaffa dem. Stockholm ska bli den köfria regionen!

I vårt budgetförslag för Region Stockholm 2020 går vi fram med en omfattande politik som säkerställer tillgänglighet i sjukvården, framkomlighet i trafikens och möjlighet på bostadsmarknaden – det är slutköat!

Innehåll

1 Inledning 6

2 Slutköat! 7

2.1 Sjukvård – med verklig trygghet utan väntetider 7

2.2 Kollektivtrafik – punktlig, trygg och säker 7

2.3 Tillväxt och regionalplanering – Norra Europas huvudstad, Stockholm 8

2.4 Färdtjänsten – ett villkor för tillgänglighet och gemenskap 9

2.5 Kultur – för regional samhörighet och gemenskap 10

2.6 Satsningar 11

3 Förutsättningar 12

3.1 Ekonomiskt utgångsläge 12

3.2 Makroekonomisk utblick 12

3.3 Migrationen – en kostnadsexplosion för kommunsektorn 13

3.4 Utveckling av skatteintäkter, utjämningssystem, generella statsbidrag och specialdestinerade statsbidrag 14

3.5 En oroande kostnadsutveckling 16

4 Ekonomisk utveckling för Region Stockholm 18

4.1 Resultaträkning 18

4.2 Balansräkning 19

4.3 Kassaflödesanalys 20

4.4 Anslag till nämnder 20

4.5 Investeringar 21

5 Regionstyrelsen 22

6 Hälso- och sjukvården 23

6.1 Kompetensförsörjning 24

6.2 Förlossningsvården 37

6.3 Primärvården 44

6.4 Prehospital sjukvård 54

6.5 Akutsjukvården 57

6.6 Tandvård 62

6.7 Psykiatri 66

6.8 Vårdens organisering 72

6.9 Övrigt kapitel 73

7 Vård- och kunskapsstyrningsnämnden 76
8 Patientnämnden 78
9 Karolinska Universitetssjukhuset 79
9.1 Sänkta resultatkrav för akutsjukhusen 80
10 Trafiknämnden 81
10.1 Trygghet och säkerhet 85
10.2 Insatser mot fuskåkande 88
10.3 Tunnelbana 93
10.4 Pendeltåg 95
10.5 Bussar 98
10.6 Pendel-/ skärgårdsbåtar 104
10.7 Lokalbanor 109
11 Tillväxt- och regionplanenämnden 111
11.1 Flyget och flygplatserna 114
11.2 Vägar och regionaltransportinfrastruktur 115
11.3 Skärgårdspolitik 117
11.4 Natur, miljö och djurvälfärd 120
12 Fastighets- och servicenämnden 122
13 Färdtjänst 125
14 Kulturnämnden 131
14.1 Regionala kulturstöd 133
14.2 Verksamhetsstöd, scenkonststöd och projektstöd 134
14.3 Stöd till folkbildning 136
14.4 Övriga förslag 138
15 Bilaga 1: Sjukhusavtal för de regionägda akutsjukhusen 141
16 Bilaga 2: Taxor och avgifter 144
17 Bilaga 3: Bolag och förvaltningar 151

1 Inledning

Sverigedemokraterna är en ny kraft i svensk politik. Vi vågar utmana de etablerade partierna och det historiska höger-vänster blocksystemet. Vi är ett eget block, det växande sverigedemokratiska blocket.

Inom den regionala Stockholmspolitiken, är vi ett nytänkande parti som varken är bundet av gamla beslutsgångar eller ideologiska låsningar. Vi är ett parti för de vakna stockholmarna, som är trötta på att inte få vård när de behöver den, kollektivtrafik som inte håller tidtabellen och miljarder kronor som slängs bort i undermåliga upphandlingar.

Som det fjärde största partiet i Region Stockholm, med tio procent av väljarnas röster så har vi, sedan vårt inträde i regionfullmäktige 2014, agerat i opposition. Under årens lopp har vi aktivt utvecklat en politisk inriktning för stockholmarna som presenteras i vårt alternativ till regionbudget för året 2020 med planår 2021–2023.

I detta budgetförslag går vi fram med omfattande satsningar på sjukvårdens personal, ett stort resurstillskott till husläkarmottagningarna inom primärvården och tillskott till såväl förlossningsvården som psykiatrivården. Vi går även fram med ett helt nytt kollektivtrafikspaket för en tryggare, effektivare och mer prisvärd kollektivtrafik och färdtjänst.

Vi utvecklar vår syn på samhällskritiska infrastrukturprojekt och upprustningar av vägar som den östliga förbindelsen, roslagsbanan och tvärförbindelse Södertörn och avfärdar förslaget på höjda biltullar, för en Region där såväl bilen som kollektivtrafiken ska samexistera.

Slutligen omdefinierar vi målet för Region Stockholms bidrag till kulturutövning. Samtidigt som vi står bakom principen om ett armlängsavstånd så anpassar vi målen för statligt finansierad kultur som ska tilltala en så stor majoritet av Stockholms invånare som möjligt. Offentligt finansierad kultur, bekostas av alla därför ska den vara tilltalande för alla - inte bara för en begränsad grupp.

2 Slutköat!

2.1 Sjukvård – med verklig trygghet utan väntetider

Sjukvården i Region Stockholm ska präglas av hög kvalitet och av tillgänglighet. Vårdpersonalen på regionens sjukhus, vårdcentraler och andra vårdinrättningar ska trivas och utvecklas på arbetsplatsen. Regionens invånare ska kunna känna trygghet inför kontakterna med sjukvården, oavsett vårdnivå inom somatisk eller psykiatrisk vård, öppen eller sluten vård.

I dag är situationen inte tillfredsställande. Personalbrist skapar platsbrist. Platsbrist skapar köer till operation och specialistvård. Vårdens köer skapar otrygghet hos invånaren och stress hos vårdpersonalen. För att kunna arbeta mot otrygghet, platsbrist och långa väntetider, krävs att personalbristen får en hållbar lösning.

Akutsjukhusen har stora ekonomiska problem, med mångmiljonunderskott. Bristen på vårdpersonal skapar merkostnader i form av inhyrd personal och höga övertidsersättningar. Även inom primärvård och psykiatri finns stora utmaningar med att få budget i balans, orsakat av brist på personal.

Personalen är den viktigaste resursen inom sjukvården i Region Stockholm. Utan erfaren och välutbildad personal kommer sjukvården aldrig att kunna motsvara invånarnas förväntningar. Därför fokuserar Sverigedemokraternas på personalen, deras trivsel och arbetsmiljö. Att bli och vara en attraktiv arbetsgivare kräver handling, inte bara ord.

Trygghet inom sjukvården är att få vård i tid, att få plats på sjukhuset och att veta att personalen är kvalificerad för uppgiften. Hot och våld mot vårdpersonal eller vårdtagare får aldrig bli ett arbetsmiljöproblem. Upplevd trygghet är inte detsamma som verklig trygghet i patient och personals vardag. Sverigedemokraterna står för verklig trygghet i vården. För den anställda i vården, för patienten och anhöriga.

- Satsning på tillgänglig, fast och effektiv primärvård.
- Bättre förlossningsvård.
- Satsning på arbetsmiljö och vidareutveckling för sjukvårdpersonal.
- Psykiatrisk ambulansenhet, och utvecklad psykiatri.
- Säker och snabb ambulansvård i tid.

2.2 Kollektivtrafik – punktlig, trygg och säker

Stockholm är en av de snabbast växande regionerna i Europa. När fler flyttar in innebär det även fler resenärer inom kollektivtrafiken och därmed en ökad trängsel på bussar, tunnelbana och pendeltåg. Även framkomligheten för busstrafiken påverkas då en växande befolkning innebär ökat resande och därmed en större belastning på vägnätet. Det kommer att krävas flexibla lösningar, nytänkande och ändrade prioriteringar för att möta behoven av utbyggd kollektivtrafik i realtid men även för att möta förändrade framtida behov. Region Stockholm står inför en prövning där efterfrågan på ökad kollektivtrafik måste lösas i dialog och nära samarbete med operatörerna och kommunerna.

I samhället har otryggheten växt vilket också speglar sig i att var tredje person känner sig otrygg under sin resa i kollektivtrafiken. Det är en oroväckande utveckling som måste vändas. För att öka tryggheten och säkerheten behövs fler ordningsvakter och väktare i kollektivtrafiken samt civilklädda biljettkontrollanter i stället för personal utan befogenhet. Riktade biljettkontrollanter med fokus på att stävja fusket och se till att endast behöriga resenärer och personer vistas i kollektivtrafiken.

Samhällsplaneringen behöver anpassas efter verkligheten, och inte utopiska visioner över hur det borde vara. Därför behöver framkomligheten för bussar prioriteras genom att bygga bussfiler och anpassade trafikljus. För att effektivisera och komplettera kollektivtrafiken behöver de statliga spåren rustas upp. Även pendelbåtarna ska utökas, men för att göra detta kostnadseffektivt krävs en utredning som kan föreslår ändamålsenliga fordon för en modern pendelbåtstrafik i Mälaren och Saltsjön.

- Fler ordningsvakter och väktare för att upprätthålla trygghet och ordning i kollektivtrafiken.
- Civilklädda biljettkontrollanter för att förebygga fusk och brott.
- Inför riktade biljettkontroller mot områden med hög andel fuskåkare.
- Sänkta biljettpriser inom SL.
- Utred möjligheten till utökad, ändamålsenlig och kostnadseffektiv pendelbåtstrafik.

2.3 Tillväxt och regionalplanering – Norra Europas huvudstad, Stockholm

Sverigedemokraternas vision är att Region Stockholm inte bara ska vara Sveriges, utan även Norra Europas huvudstad. Vår regions främsta konkurrenter är inte Skåne och Västra Götaland, utan expansiva storstadsregioner i Oslo, Helsingfors och framförallt Köpenhamn. Det är mot dessa huvudstadsregioner som vi tävlar när det kommer till att locka nya företagsetableringar, etablera internationella och nordiska kontor inom tjänstesektorn och ny industriell expansion.

Sedan årsskiftet 2019 övertog Region Stockholm uppgiften för samhällsplanering genom den regionala länsplanen, därtill har Regionen agerat som remissinstans vid större nationella investeringar regionalt.

Vi anser att samhällsplaneringen behöver anpassas efter verkligheten, och inte utopiska visioner över hur Stockholm borde vara. Här ingår en destruktiv övertro på cykelvägar som byggs ut på bekostnad av kollektivtrafik och bilen. Bilen är ett viktigt färdmedel, som kompletterar och i många fall täcker upp för avsaknaden av kollektivtrafik eller dess tillgänglighet. För att uppnå en god mobilitet och infrastruktur behöver Stockholm satsningar på vägnätet där Österleden och en fullfinansering av tvärförbindelse Södertörn två viktiga projekt. Därtill behövs kompletterande satsningar som flyget och dess ekonomiska möjlighet att verka samt en effektfull tågtrafik genom bättre tågförbindelse mellan Stockholm-Oslo.

I kombination med vår syn på Region Stockholm där bil och kollektivtrafik kan samexistera går vi fram med ett förslagspaket för att främja skärgårdslivet och turismen. Därtill driver vi en effektiv miljö och djurvälfärdspolitik där fokus ligger på att främja närproducerat lantbruk med en etisk djurhållning som följer det gedigna svenska djurskyddet.

- Förslagspaket för en levande skärgård året runt.
- Fokus på framkomlighet för bil och buss framför nya cykelvägar.
- Sänka trängselskatten.

2.4 Färdtjänsten – ett villkor för tillgänglighet och gemenskap

Färdtjänsten i Region Stockholm ska vara en förebild för hur en trygg och säker verksamhet skapar hög kundnöjdhet och gynnsamma arbetsvillkor för utförarna. För oss är färdtjänsten en självklarhet i samhällsbilden, där tillgänglighet skapar möjligheter, tillhörighet och gemenskap. För en välfungerad färdtjänst handlar det dels om att möta upp önskemål och ta till sig av kritik från de kunder som brukar färdtjänsten, dels se till att aktörerna som levererar tjänsten har goda förutsättningar att bedriva verksamheten.

För att uppnå den höga standard vi kräver av färdtjänstens verksamhet måste det ställas tydligare krav på aktörerna. Samtidigt måste det också medföra positiva effekter för aktörerna när kraven uppnås. Det finns därmed incitament för att effektivisera färdtjänstverksamheten långsiktigt genom att Region Stockholm driver linjen om att upphandlingsförutsättningar inom den särskilda kollektivtrafiken ska likställas med de regler som gäller för den allmänna kollektivtrafiken. Då ökar möjligheterna för investeringar och högre krav kan ställas på aktörerna. Vi vill se en nolltolerans mot dåligt utförda uppdrag och i andra änden inrätta ett bonussystem där väl utförda uppdrag uppmärksammas och duktiga förare belönas. Tillsammans med fler stickprovskontroller av språkkunskaper och lokalkännedom ser vi att detta kommer öka tryggheten för kunderna. En mer likriktad och kravställd färdtjänstutbildning gällande utbildningsmaterial och fler uppföljningsprov skapar även det bättre förutsättningar för en trygg och välfungerande verksamhet.

Sverigedemokrater satsar på en tillgänglig färdtjänstpolitik som ständigt siktar på att förbättra verksamheten. För oss är det viktigt med en långsiktighet i planering och upphandling för att säkerställa goda villkor för investeringar i effektiviseringar och smarta lösningar.

- Nolltolerans mot dåligt utförda uppdrag.
- Utred fler årligt tilldelade resor med färdtjänst- och rullstolstaxi.
- Kvalitetsupphandlingar med utökad avtalstid.

2.5 Kultur – för regional samhörighet och gemenskap

Stockholmsregionen åtnjuter en särskild position som en av Europas kreativaste regioner med ett brett utbud av kulturhistoria, en väl utvecklad infrastruktur för rekreationsmöjligheter och ett allmänt attraktivt klimat för kulturutövare. De inslagen vill vi bevara genom att tillgodose de element som skapat rätt förutsättningar för ett starkt svenskt kulturliv i Stockholm. Det finns också utmaningar i regionen där en rotlöshet och utanförskap breder ut sig i spåren av ett allt mer polariserat och segregerat samhälle. Vi är beredda att genomföra de gemenskapsstärkande prioriteringar som Region Stockholm är i behov av, där våra traditioner och vårt svenska kulturarv ska utgöra det sammanhållande kittet.

Såväl som det behövs historieförankrande satsningar för att förtydliga och framhäva Region Stockholms identitet och arv, behövs det också ges utrymme för unga konstnärer som tillåts att utforska sin roll i kulturen. Samtidigt måste nya riktlinjer fastslås som förhindrar detaljstyrning av konsten i de allmänna rummen, men även riktlinjer som sätter stopp för ekonomiskt stöd till anti-demokratiska aktörer och bidragskriterier som utgår från diskriminering, kvotering eller annan form av orättvis fördelning. Samexistensen mellan myndigheter, det civila samhället och individens roll möjliggör ett ökat förtroende för Region Stockholms att verka genom kulturpolitik som maximerar nyttan för varje investerad krona.

Sverigedemokraterna satsar på en inkluderande kulturpolitik som bygger på av tiden beprövade metoder och av medborgarna accepterade normer, värderingar och gemenskapsstärkande grundpelare som främjar en regional och nationell samhörighet och gemenskap.

- Överför finansieringsansvaret för Konserthuset till staten.
- Demokratisera den offentliga konsten i kollektivtrafiken och i sjukvården.
- Nej till diskriminerande krav vid bidragsutdelningar.

2.6 Satsningar

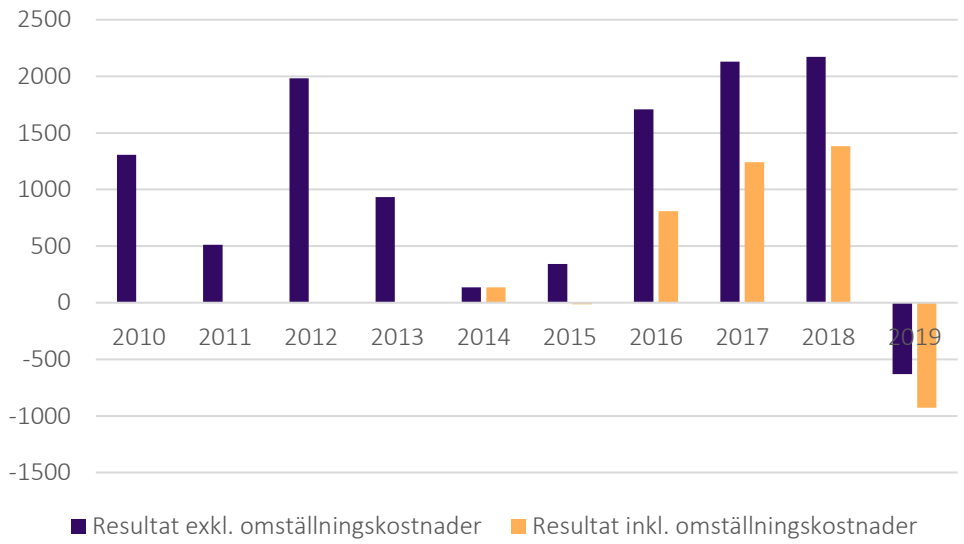
	mnkr
Fastighetsnämnden	
Bättre upphandlingar	20
Sjukvård	
Psykiatri	
Psykiatri ambulans	15
Tvåsamhetsanslaget	10
Åtgärder mot sucidprevention och psykisk ohälsa	15
Förlossning	
Bättre förlossningsvård	50
Prehospital sjukvård	
Bedömningsenheter	10
Trygghetspaket för akutpersonal	10
Ambulansbåt i Skärgården	5
Primärvård	
Ökat anslag till husläkarmottagningar	68
Fler husläkarjourer	10
Fler jourläkarbilar	5
Utvecklad läkarbåt	4
Mer forskning i den Akademiska Primärvården	8
Hårdare granskningar av vårdcentraler	5
Kompetensförsörjning	
Innovationspott för nya arbetsmodeller	20
Riktad marknadsföring mot vårdpersonal i Norden	10
Hyrpersonalväxling för akutsjukhusen och SLSO	
Ökad trevnad och trivsel	70
Återanställningspott för att locka tillbaka personal	50
Fler medicinska sekreterare och vårdpersonal	70
Vidareutbildningspott för sjuk- och undersköterskor	25
Fler barnmorskor	30
Trafik	
Bibehållna biljettpriser	148
Reklam mot fuskåkande	5
Fler ordningsvakter i kollektivtrafiken	40
Höjt fraktbidrag i skärgården	2

3 Förutsättningar

3.1 Ekonomiskt utgångsläge

För helåret 2019 prognosticeras Region Stockholm gå med ett resultat i minus, där underskotten uppgår till över en halvmiljard kronor, i den första tertialrapporten för 2019. Efter år av goda ekonomiska förutsättningar med omvärldsfaktorer som har ökat på skatteintäkterna och medfört till positiva resultatutfall över budget så är Region Stockholm nu på väg in i en period av dystra ekonomiska förutsättningar. Det ekonomiska utgångsläget präglas av en högre kostnadsbörda, baserat på en ökande befolkning. Framförallt nyanlända i form av anhöriginvandrare och asylsökande påverkar kommunsektorn nationellt, där mer än var tredje region och var fjärde kommun spås att gå med underskott enligt SKL:s prognoser för 2019.

Resultatutveckling

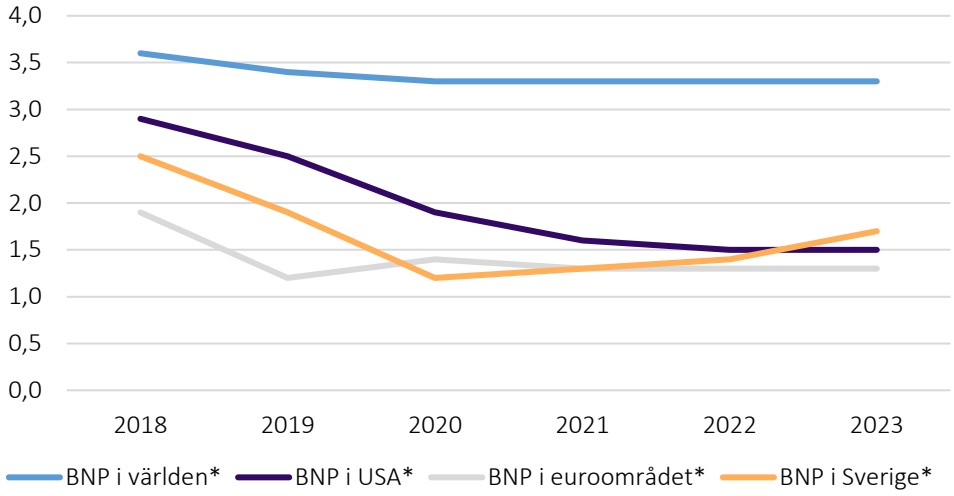

3.2 Makroekonomisk utblick

Utvecklingen av den globala ekonomin är avgörande för invånarnas skatteunderlag och därmed Region Stockholm intäkter genom landstingskatten. Efter en flerårig högkonjunktur, varnar konjunkturinstitutet för en snabb inbromsning av BNP-utvecklingen för det andra kvartalet 2019. Flera bedömare, som Stockholms handelskammare menar på att toppen av den goda ekonomin är nådd. I stället väntas en sämre framtida utveckling som kan övergå till en möjlig recession.

För Stockholm, som är en globalt integrerad Region med multinationella storföretag och internationell turism så leder internationella politiska spänningar till en försämrad ekonomisk utveckling. Framförallt ser vi flertalet orosmoment i Storbritanniens oorganiserade utträde ur EU, en upptrappning av det internationella handelskriget mellan USA och Kina – världens två största ekonomier. Därutöver finns en ökad spänning i Mellanöstern vilket nyligen har medfört till sprängningar av Saudiarabiska oljetillgångar och därmed kraftigt ökat priserna på såväl diesel som bensin.

Ur ett nationellt perspektiv ser vi med oro på hur en avmattad byggnadstakt inom fastighetsmarknaden kommer att slå mot lokalt företagande, genom att påverka många led av underentreprenörer och andra som arbetar i relation till byggnäringen. Allt ovan påverkar stockholmarnas privatekonomiska situation, som i sin tur har direkt bäring på Region Stockholm finanser och därmed möjligheten att erbjuda en förbättrad välfärd.

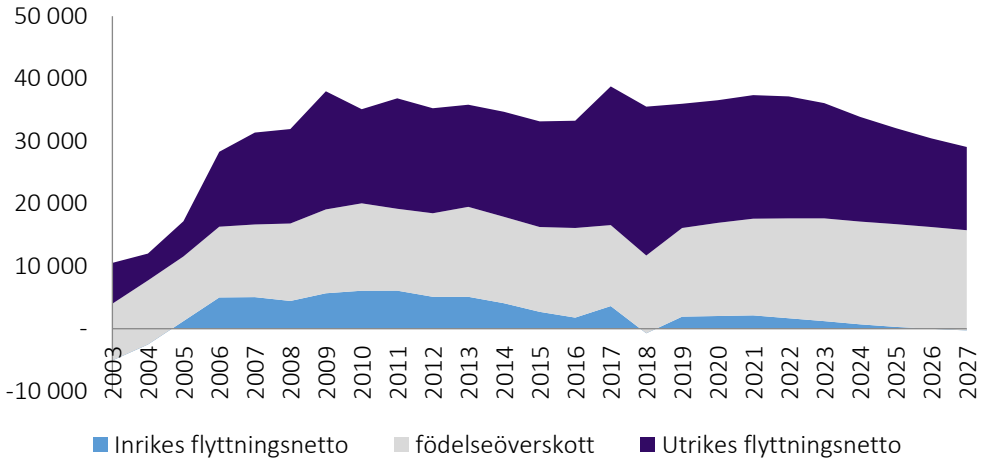
BNP-jämförelse

3.3 Migrationen – en kostnadsexplosion för kommunsektorn

Kommunsektorn och SKL upplever nu konsekvenserna av den extrema migrationspolitiken som Sveriges regeringar har fört. Arbetskraftsdeltagandet har varit särskilt lågt för utrikesfödda utanför EU, samtidigt som studier från Region Västra Götaland har visat på ett högre vårdutnyttjande hos utrikesfödda. Den regional befolkningsökning består således främst av utrikesfödda och anhöriginvandrare och till en mindre del nyfödda, samtidigt som fler etablerade familjer väljer att flytta ut från regionen. Vi kan därför konstatera att befolkningsökningen i Region Stockholm kommer att generera lägre skatteintäkter, relativt tidigare perioder men samtidigt kräva utökade vårdresurser, som inte står i proportion till tidigare år.

Befolkningsökning, 2003–2017 utfall, 2018–2027 prognos

Källa: SLL Ekonomi

3.4 Utveckling av skatteintäkter, utjämningssystem, generella statsbidrag och specialdestinerade statsbidrag

I takt med att konjunkturen mattas av, följer även skatteintäkternas utveckling efter. Detta innebär att vi ser en framtida skatteutveckling som är lägre än tidigare års nivåer runt 4 procent. I likhet med SKL ser vi i stället en kommande avmattning men även en möjlig stagnation på sikt vid en recession.

Prognosjämförelse

§		2018	2019	2020	2021	2022	2023
	Konjunkturinstitutet	2,5	1,9	1,2	1,3	1,4	1,7
	Regeringen	2,5	1,5	1,2	1,7	2,0	
BNP	SKL	2,5	1,3	1,1	1,6	1,5	
	Konjunkturinstitutet	6,3	6,3	6,4	6,5	6,7	6,7
	Regeringen	6,3	6,3	6,4	6,4	6,5	
Arbetslöshet (procent av arbetskraften)	SKL	6,3	6,3	6,5	6,8	6,8	
	Konjunkturinstitutet	1,8	1,1	0,5	0,5	0,4	0,5
Sysselsättning	Regeringen	1,8	0,8	0,4	0,6	0,6	
Konsumentprisindex med fast ränta, KPIF	Konjunkturinstitutet	2,1	1,8	1,7	1,8	1,9	2,0
	Regeringen	2,1	1,7	1,6	1,8	2,0	
	SKL	2,1	1,8	1,9	1,8	2,0	

Procentuell förändring om inte annat angett

Vi konstaterar att regeringen i höstbudget 2019, tillförde minimala resurser till sjukvården, 400 miljoner, som ska fördelas över samtliga Regioner. Samtidigt har regeringen ålagt ett utökat krav på inbetalning till det kommunala utjämningsystemet, vilket slår särskilt hårt mot Region Stockholm. Detta kommer att avsevärt försvåra för en utveckling av Sveriges främsta tillväxtregion. I stället krävs effektiviseringar och omprioriteringar för att säkerställa att det regionala kärnuppdraget inom vård och kollektivtrafik uppfylls.

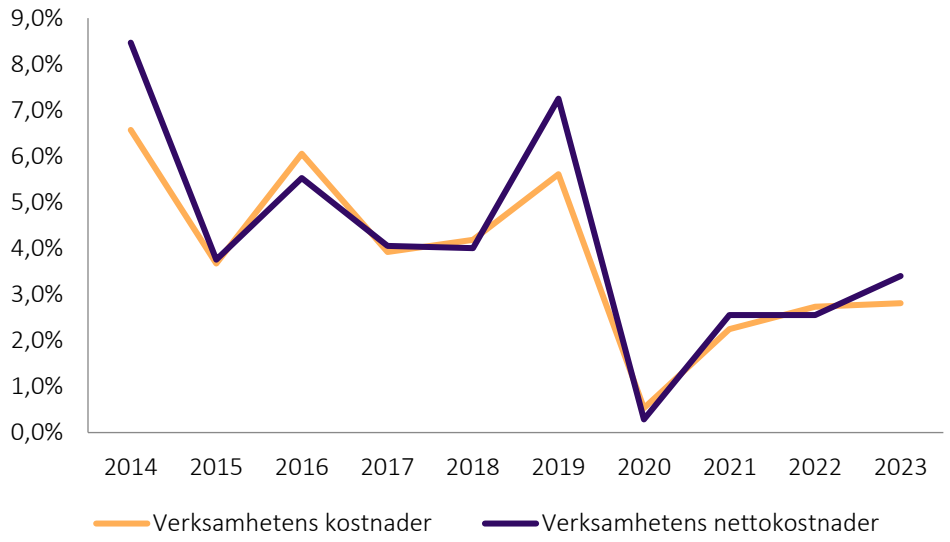
Region Stockholms skar, generella statsbidrag och utjämning

Region Stockholms skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning	**Utfall**	**Prognos**	**Budget**	**Ändring**	**Plan**	**Plan**	**Plan**
mnkr	**2018**	**2019**	**2020**	**B20/19**	**2021**	**2022**	**2023**
Skatteintäkter	72 871	75 699	78 230	3,3 %	81 189	84 514	87 976
Generella statsbidrag	6 078	6 721	6 853	-37,0 %	6 959	7 167	7 383
- varav läkemedelsförmånen	5 873	6 560	6 756	3,0 %	6 959	7 167	7 383
- varav övriga generella statsbidrag	205	161	97	-40,0 %	0	0	0
Kommunalekonomisk utjämning	-1 202	-1 028	-1 692	64,6 %	-2 285	-3 429	-4 239
- varav inkomstutjämning	-1 152	-1 174	-1 508	28,4 %	-1 566	-1 516	-1 611
- varav kostnadsutjämning	647	599	383	-36,0 %	-481	-1 565	-1 999
- varav regleringsbidrag	-698	-452	-567	25,4 %	-238	-349	-629
Summa skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning	**77 747**	**81 392**	**83 391**	**2,5 %**	**85 863**	**88 253**	**91 120**
Förändring från föregående år, mkr		3 645	1 999		2 472	2 390	2 867
Förändring från föregående år, procent		4,7 %	2,5 %		3,0 %	2,8 %	3,2 %
Budget 2019		81 194	84 442		87 819	91 332	
Differens		198	-1 051		-1 957	-3 079	

3.5 En oroande kostnadsutveckling

Kostnadsutvecklingen har årligen varit ett problembarn för Region Stockholm. Under perioden 2014–2018 uppgick verksamheternas kostnadsökningstakt till 4,8 procent. Avsevärt högre än rekommendationen om 3,3 procent. I budget 2017 genomfördes en riskanalys över de ekonomiska konsekvenserna av olika kostnadsscenarion, enligt högkostnadsscenariot med en utveckling om 4,2 procent skulle regionen uppvisa negativa resultat på flera miljarder under 2020-talet. Utvecklingen för 2018 låg på 4,9 procent.

Kostnadsutveckling 2014–2023

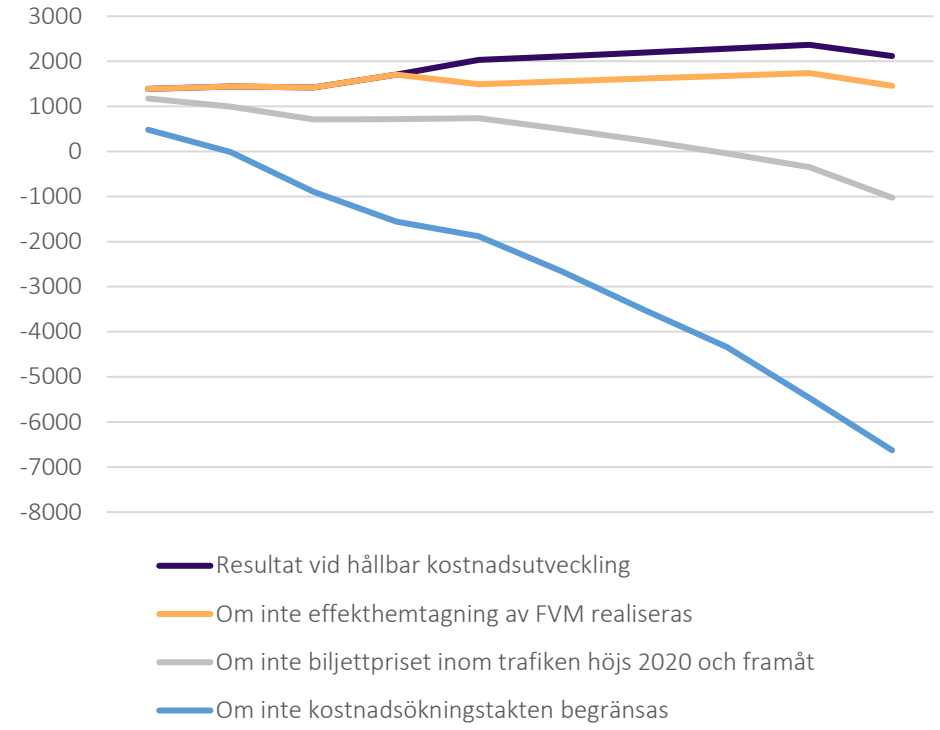

Källa: SLL Ekonomi

Därtill konstaterar regionrevisorerna att det ekonomiska överskottet till en övervägande del beror på positiva omvärldsfaktorer, så som skatteintäkter, statsbidrag och räntekostnader som varit högre än budgeterat under de tre senaste åren. Jämförelsevis så har kostnaderna, någonting som regionen själv kan påverka och styra, utvecklats avsevärt sämre. Där har exempelvis sjukhusens samlade resultat under samma treårsperiod utvecklats från en positiv avvikelse i förhållande till resultatkraven på 255 miljoner kronor 2016 till en negativ avvikelse på 981 miljoner kronor 2018 – en försämring med 1,2 miljarder kronor.

Region Stockholm goda ekonomiska resultat beror inte en hård kostnadskontroll genomförd av majoritetspolitiker som väljer att spara i stället för att spendera. Utan snarare som en effekt av en ovanligt god omvärldsekonomi med låga räntor och höga skatteintäkter. Kostnadsutvecklingen som politiker, har kunnat påverka har däremot utvecklats långt mycket sämre. När konjunkturen mattas av och skatteintäktsutvecklingstakten för första gången sedan 2014, överstiger kostnadsökningstakten, så kommer kostnaderna öka mer än skatteintäkterna från och med 2018, och förvärras framöver.

Kostnadsscenario

Källa: SLL Ekonomi

4 Ekonomisk utveckling för Region Stockholm

Sverigedemokraternas ekonomiska utgångspunkt för Region Stockholms budgeterade ekonomiska förutsättningar är dels nämnders och bolags föreslagna planeringsunderlag avseende såväl driftsbudget som investeringsplaner, dels de ekonomiska förutsättningar som ges av skatteunderlagets tillväxt, statsbidragens utveckling och övriga ekonomiska förutsättningar. Därutöver har resultatkraven för nämnder och bolag justerats ned relativt den blågröna majoritetens förslag för att ge de olika akutsjukhusen ekonomiskt andrum. Sverigedemokraternas resultat avviker från majoritetens under 2019, men övergår under planåren den blågröna majoritetens alternativ.

4.1 Resultaträkning

Resultaträkning	Utfall	Budget	Budget	Ändring	Plan	Plan	Plan
mnkr	**2018**	**2019**	**2020**	**B20/19**	**2021**	**2022**	**2023**
Verksamhetens intäkter	**23 576**	**23 890**	**24 797**	**3,8 %**	**25 411**	**26 255**	**26 530**
Bemanningskostnader	-32 747	-33 602	-34 193	1,8 %	-34 221	-34 956	-35 581
Köpt hälso- och sjukvård, tandvård	-21 518	-22 375	-22 794	1,9 %	-23 363	-23 848	-24 784
Köpt trafik	-13 705	-14 633	-15 266	4,3 %	-15 874	-16 432	-16 633
Övriga kostnader	-24 481	-25 780	-25 901	0,5 %	-26 903	-27 865	-28 999
Verksamhetens kostnader	**-92 450**	**-96 390**	**-98 154**	**1,8 %**	**-100 361**	**-103 101**	**-105 997**
Avskrivningar	-5 742	-6 445	-6 898	7,0 %	-7 350	-7 552	-7 801
Verksamhetens nettokostnader	**-74 616**	**-78 945**	**-80 254**	**1,7 %**	**-82 300**	**-84 398**	**-87 268**
Skatteintäkter	72 871	75 600	78 230	3,5 %	81 189	84 514	87 976
Generellt statsbidrag	6 078	6 456	6 853	6,1 %	6 959	7 167	7 383
Utjämningssystemet	-1 202	-862	-1 692	96,3 %	-2 285	-3 429	-4 239
Summa samlade skatteintäkter	**77 747**	**81 194**	**83 391**	**2,7 %**	**85 863**	**88 253**	**91 120**
Verksamhetens resultat	**3 131**	**2 249**	**3 136**		**3 562**	**3 855**	**3 852**
Finansiella intäkter	426	56	59	5,7 %	47	49	39
Finansiella kostnader	-2 173	-2 523	-2 954	17,1 %	-3 159	-3 433	-3 372
Resultat efter finansiella poster	**1 383**	**-218**	**242**		**451**	**471**	**518**
Extraordinära poster	0	0	0		0	0	0
Årets resultat	**1 383**	**-218**	**242**		**451**	**471**	**518**
varav omställningskostnader	*-788*	*-358*	*-324*		*0*	*0*	*0*
Resultat exklusive omställningskostnader	**2 171**	**140**	**566**		**451**	**471**	**518**

4.2 Balansräkning

Sverigedemokraternas balansräkning och kassaflödesanalys följer i stora drag den blågröna majoritetens ramar, med förbehåll för omprioriteringar av investeringar så som Roslagsbanan-city.

Balansräkning	Utfall	Prognos	Budget	Plan	Plan	Plan
mnkr	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Tillgångar						
Anläggningstillgångar						
Immateriella anläggningstillgångar	347	275	257	489	851	1 291
Materiella anläggningstillgångar	116 343	124 189	132 243	140 054	149 443	157 888
Finansiella anläggningstillgångar	721	721	721	721	721	721
Summa anläggningstillgångar	**117 410**	**125 185**	**133 220**	**141 264**	**151 014**	**159 899**
Omsättningstillgångar						
Övriga omsättningstillgångar	8 566	8 623	8 721	9 071	9 422	9 422
Kassa och bank	1 894	1 002	1 002	1 001	1 002	1 002
Summa omsättningstillgångar	**10 459**	**9 624**	**9 723**	**10 073**	**10 423**	**10 424**
Summa tillgångar	**127 869**	**134 809**	**142 943**	**151 337**	**161 438**	**170 323**
Eget kapital						
Årets resultat	1 383	-929	242	451	471	518
Övrigt eget kapital	9 490	9 727	8 799	9 033	9 482	9 952
Summa eget kapital	**10 873**	**8 798**	**9 041**	**9 483**	**9 953**	**10 471**
Avsättningar						
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	29 510	32 066	34 705	37 452	40 104	42 876
Andra avsättningar	1 069	1 053	1 053	1 053	1 052	1 052
Summa avsättningar	**30 580**	**33 119**	**35 758**	**38 504**	**41 156**	**43 928**
Skulder						
Långfristiga skulder lån och leasing	48 641	53 803	56 189	57 703	61 068	63 400
Övriga långfristiga skulder	15 704	17 016	19 883	23 573	27 189	30 416
Summa långfristiga skulder	**64 345**	**70 819**	**76 072**	**81 277**	**88 257**	**93 816**
Kortfristiga skulder	**22 072**	**22 072**	**22 072**	**22 072**	**22 072**	**22 108**
Summa skulder	**86 417**	**92 892**	**98 144**	**103 349**	**110 329**	**115 924**
Eget kapital, avsättningar och skulder	**127 869**	**134 809**	**142 943**	**151 337**	**161 438**	**170 323**

4.3 Kassaflödesanalys

Kassaflödesanalys mnkr	Utfall 2018	Prognos 2019	Budget 2020	Plan 2021	Plan 2022	Plan 2023
Årets resultat	1 383	-929	242	451	471	518
Avskrivningar	5 742	6 388	6 898	7 350	7 552	7 801
Avsättningar, övrigt	1 054	1 394	2 640	2 738	2 650	2 772
Kassaflöde före förändring av rörelsekapital	**8 179**	**6 853**	**9 780**	**10 539**	**10 673**	**11 092**
Förändring av rörelsekapital	197	-57	-99	-350	-350	36
Kassaflöde från den löpande verksamheten	**8 376**	**6 796**	**9 681**	**10 189**	**10 323**	**11 127**
Investering i anläggningstillgångar	-12 211	-14 163	-14 934	-15 394	-17 302	-16 686
Försäljning av anläggningstillgångar	735	0	0	0	0	0
Kassaflöde efter investeringar	**-3 100**	**-7 367**	**-5 252**	**-5 205**	**-6 980**	**-5 559**
Nettoökning långfristiga upplåning	1 361	4 296	2 117	545	2 865	1 897
Erhållna bidrag/medfinansiering	1 650	2 179	3 136	4 659	4 115	3 661
Summa förändring av likvida medel	**-89**	**-892**	**0**	**0**	**0**	**0**

4.4 Anslag till nämnder

mnkr	Utfall 2018	Budget 2019	Budget 2020	Ändring B20/19	Plan 2021	Plan 2022	Plan 2023
Hälso- och sjukvårdsnämnden	60 396,9	62 025,0	63 776,0	2,8 %	65 430,5	67 128,1	68 869,9
Vårdens kunskapsstyrningsnämnd	0,0	427,5	438,6	2,6 %	450,0	461,7	473,7
Patientnämnden	28,0	30,8	31,6	2,5 %	32,4	33,2	34,0
Kommunalförbundet sjukvård och omsorg i Norrtälje	1 502,1	1 584,4	1 625,6	2,6 %	1 667,9	1 711,2	1 755,7
Trafiknämnden	10 284,0	9 490,6	9 803,8	3,3 %	10 127,3	10 461,5	10 806,7
varav trafikförvaltningen	*10 280,0*	*9 486,6*	*9 793,8*	*3,2 %*	*10 107,3*	*10 431,5*	*10 759,7*
varav förvaltning för utbyggd tunnelbana	4,0	4,0	10,0	150,0 %	20,0	30,0	47,0
Färdtjänstnämnden	0,0	1 183,4	1 226,0	3,6 %	1 270,1	1 315,9	1 363,2
Kulturnämnden	470,6	530,0	364,4	-31,2 %	368,9	373,6	381,3
Tillväxt- och regionplanenämnden	171,3	185,2	189,1	2,1 %	191,7	194,3	197,0
Regionstyrelsen	2 307,1	2 629,0	2 634,1	0,2 %	2 647,4	2 660,6	2 674,0
Fastighets- och servicenämnden	0,0	42,0	67,5	60,7 %	27,0	20,0	20,0
Revisorskollegiet	33,9	34,6					
Summa anslag	**75 193,8**	**78 162,5**	**80 191,9**	**2,6 %**	**82 249,2**	**84 396,9**	**86 613,0**

4.5 Investeringar

Region Stockholm befinner sig för närvarande i en period med rekordhöga investeringsnivåer som framförallt hänförs till omfattande strategiska nyinvesteringar. Några av dessa är Nya Karolinska Solna, investeringar för utbyggd tunnelbana och därtill Roslagsbanan samt citybana.

Regionens investeringar delas upp i två huvudsakliga kategorier: strategiska investeringar, som står för strukturella förändringar samt utökning av regionens verksamhet, och ersättningsinvesteringar, som säkerställer den nuvarande verksamheten och bevarar värdet på regionens tillgångar.

Både strategiska- och ersättningsinvesteringar är nödvändiga för att uppfylla regionens syfte men fördelningen mellan dessa två är en politisk prioriteringsfråga. Det är mer kostnadseffektivt att underhålla redan genomförda investeringar, och i samband med det mer komplicerade ekonomiska läget för regionen, blir ersättningsinvesteringar en sund prioritering.

mnkr	Utfall 2018	Prognos 2019	Budget 2020	Plan 2021	Plan 2022	Plan 2023
Investeringar	12 211	14 163	14 934	15 394	17 302	16 686
Finansiering egen likviditet	-8 376	-6 796	-9 681	-10 189	-10 323	-11 127
Medfinansiering	-1 650	-2 179	-3 136	-4 659	-4 115	-3 661
Lån- och leasingfinansiering	-2 185	-5 188	-2 117	-546	-2 865	-1 897
Resultat	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Självfinaniseringsgrad	*82 %*	*63 %*	*86 %*	*96 %*	*83 %*	*89 %*

5 Regionstyrelsen

Regionstyrelsen styr, leder, samordnar, följer upp och analyserar förvaltningen av Region Stockholms angelägenheter, har uppsiktsansvar och ska säkerställa att nämnder och bolag verkställer fullmäktiges beslut. Regionstyrelsen ska även säkra att effekter ur ett koncernperspektiv beaktas vid beslutsfattande och att beslutade mål och uppdrag uppnås inom beslutad budget. Sverigedemokraterna sänker anslaget till regionstyrelsen genom att införa en besparing på kommunikatörstjänsterna samt därtill effektivisering av verksamheten.

Regionstyrelsen

mnkr	**Utfall 2018**	**Budget 2019**	**Budget 2020**	**Ändring B20/19**	**Plan 2021**	**Plan 2022**	**Plan 2023**
Intäkter	2 595	2 804	2 757	-1,7 %	2 780	3 003	2 991
- varav anslag	*2 262,0*	*2 629,0*	*2 634,1*	*0,2 %*	*2 647,4*	*2 660,6*	*2 674,0*
Kostnader	-2 720	-2 804	-2 757	-1,7 %	-2 780	-3 003	-2 991
Resultat	**-126**	**0**	**0**		**0**	**0**	**0**

6 Hälso- och sjukvården

Region Stockholm hälso- och sjukvård ska hålla hög internationell kvalitet. Patienter ska erbjudas beprövade och avancerade behandlingsmetoder baserade på den modernaste tekniken, effektiva läkemedel och därtill få en god omvårdnad av välutbildad personal. Det är viktigt att sjukvården utvecklas och förnyas och att såväl fysiska som psykiska sjukdomar behandlas på bästa sätt men även att patienter ska kunna erbjudas kvalificerad vård från födseln till livets slutskede.

I dag är sjukvården under stress där personalen är överbelastad vilket leder till att allt fler väljer att lämna sin fastaanställning för att i stället gå över som inhyrd personal eller lämnar vårdgivarna helt.

På sikt kan vi få ett mycket bekymmersamt underskott på nödvändig kompetens i vården. Personalbristen drabbar sedermera vårdens tillgänglighet där vi i dag ser att operationer och andra behandlingar skjuts upp – samtidigt som flera tusen patienter tvingas vänta längre än vårdgarantins 90 dagar på att få sin behandling eller operation.

Det råder ett omfattande problem med stängda vårdplatser som direkt kan hänföras till en brist på personal, det vill säga personal som kan bemanna vårdplatserna och ta hand om patienterna. För att förbättra vårdsituationen i Region Stockholm krävs förändringar och satsningar på såväl kort, medellång som lång sikt. Mer resurser behövs definitivt, vilket Sverigedemokraterna också tillför i den aktuella budgeten, men det handlar framförallt om att nyttja befintliga resurser på ett mer effektivt sätt.

Hälso- och sjukvårdsnämnden

mnkr	**Utfall 2018**	**Budget 2019**	**Budget 2020**	**Ändring B20/19**	**Plan 2021**	**Plan 2022**	**Plan 2023**
Intäkter	63 622	65 615	67 375	2,7 %	69 090	70 849	72 646
- varav anslag	*60 397*	*62 025*	*63 776*	2,8 %	*65 431*	*67 128*	*68 870*
- varav statsbidrag	*2 104*	*0*	*2 237*		*2 283*	*2 329*	*2 364*
Köpt vård	-52 522	-54 095	-55 492	2,6 %	-56 797	-57 971	-59 476
Läkemedelsförmånen	-5 906	-6 154	-6 339	3,0 %	-6 514	-6 687	-6 769
Övriga kostnader inkl. finansnetto	-4 609	-5 366	-5 544	3,3 %	-5 778	-6 191	-6 400
Summa kostnader	*-63 037*	*-65 615*	-67 375	2,7 %	*-69 090*	*-70 849*	*-72 646*
Resultat	**585**	**0**	**0**		**0**	**0**	**0**

6.1 Kompetensförsörjning

Personalbrist är synonymt med vårdköer, i dag är flera hundra vårdplatser stängda på diverse vårdavdelningar, vilket är den huvudsakliga orsaken till väntan på operation. Lösningen på sjukvårdens problem finns hos personalen och deras kunskap. Personalen är den enskilt viktigaste resursen inom sjukvården där rätt kompetens är en förutsättning för en fungerande sjukvård. Vår uppgift som regionföreträdare är att säkerställa goda förutsättningar för att vårdpersonalen ska utvecklas och trivas på sin arbetsplats. Det inkluderar en resursfördelning som gynnar arbetsmiljön, arbetsvillkoren och arbetsverktygen.

Region Stockholm har länge åtnjutit fördelarna med att vara en huvudstadsregion med goda ekonomiska förutsättningar och en hög läkartäthet. Vi ser tyvärr en negativ trend där allt fler väljer helt eller delvis lämna regionens offentliga vårdverksamheter, som akutsjukhusen men även vårdcentralerna och specialistmottagningarna. I stället går allt fler till privata bemanningsföretag som lockar med höga löner och goda arbetsvillkor.

Faktum är att Region Stockholm har gått från att ha en låg andel, under två procent inhyrd personal relativt fastanställd personal till en andel närmare 2,5–3,0 procent. Bara under det senaste året har personalkostnaderna för inhyrd personal ökat i genomsnitt mellan 20–30 procent och uppgår snart till en miljard kronor för regionen som helhet. Akutsjukhusen och regionens verksamheter är inte förberedda på detta och går med underskott som leder till besparingar där arbetsmiljö, avlastning och arbetsvillkor får lida. Det är tydligt att Region Stockholm är inne i en negativ spiral som förlänger vårdköerna.

Nyckeln till god vård är en attraktiv vårdarbetsplats. Därför går vi fram med omfattande incitament för att få fler att stanna i vårdyrket, locka tillbaka fler som har lämnat men även locka specialister från andra EU-länder. I grunden handlar det om bättre arbetsmiljö, bättre arbetsvillkor och en löneutveckling som främjar karriärvägar. Samtidigt handlar det om att stoppa det akuta blödandet. I likhet med andra regioner bör vi se över ramavtalen för inhyrd personal, införa karenstid för vissa nyutbildade och hindra destruktiva bemanningsflöden. Vårt förslagspaket bygger på positiva och negativa incitament, med inspiration från SKL och framgångsrika sjukvårdsregioner.

Fler utbildade ST-, AT- och BT-läkare

En av de viktigaste åtgärderna för att förbättra läkarbemanningen i primärvården är att öka antalet ST-/AT-/ BT-läkare i Region Stockholm. I linje med Läkarförbundets rekommendation bör målsättningen vara att bli självförsörjande på AT-läkare och sjuksköterskor samt uppnå en överutbildning om cirka tio procent för ST-läkare. Detta för att inneha en marginal i fallet om de byter karriärsbana eller huvudman. Målet ska även vara att ta fram och möjliggöra en regional organisk självförsörjning på AT-läkare. Det bör finnas en utvecklad och tydliggjord process, inklusive finansiering, när läkare visar intresse för ST-tjänster. Detta för att undvika att Regionen inte är förberedd på att erbjuda en ST-tjänst när intresse finns hos sökande läkare.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm följer Läkarförbundets linje om en självförsörjning på AT-läkare samt en 10 procentig överutbildning av ST-läkare.

Utöka antalet specialistutbildningsplatser för läkare och sjuksköterskor inom geriatrik och psykiatri

Tillgången på kvalificerad vårdpersonal inom geriatriken och psykiatrin kommer inom en snar framtid att förvärras och tillhöra kategorin särskilda bristyrken. Den geriatriska specialiteten måste säkerhetsställas om Region Stockholm ska klara av de ökande vårdbehoven av en allt äldre befolkning. Men även för att möte den kraftiga försämringen psykisk hälsa, som kan övergå till långvariga psykiatriska åkommor som depression och suicid.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm utreder hur fler kvalificerade VFU-tjänster kan inredas inom dessa specialiteter.

Integrera forskning med kliniskt arbete genom fler kombitjänster

Det föreligger ett behov att utveckla Region Stockholms samverkan med universitet, högskolor och den kliniska verksamheten för att möjliggöra flera kombinationstjänster med lärande. Den offentliga hälso- och sjukvården bör bygga vidare på sina fundament kring forskning i kombination med praktik. Där läkare ges möjligheten att fördjupa sig inom respektive ämne under ordinarie arbetstid. I ljuset av detta ser vi oroat på att andelen disputerade läkare minskar. Samtidigt är läkare i dag den enda yrkesgrupp i Sverige som förlorar i livslön på att disputera. Genom att utreda särskilda tjänster för forskande läkare i sjukvården under hela läkarkarriären, samt kombinationsanställningar med både universitet och sjukvård som arbetsgivare, kan den offentliga vården erbjuda attraktiva möjligheter för läkare.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm genomför särskilda satsningar, i samråd med universiteten, för att läkare ska kunna genomföra forskarutbildning parallellt med utbildning och kliniskt arbete.

Krav på ett bättre bemötande av vårdstudenter

I takt med att sjukvårdens personal har hamnat under högre arbetsbelastning så börjar allt fler studenter vittna om skräckscenarios under praktik i sjukvården. En grundlig arbetsplatsintroduktion är av största vikt för att skapa en positiv självkänsla hos eleven, men även för att visa på yrkets attraktiva delar. Allt för ofta slängs underläkare och VFU:are in i akutsituationer med alldeles för lite coachning från sina kollegor.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm sätter upp riktlinjer för bättre bemötande av studenter på akutsjukhusledningarna, SLSO samt privata av aktörer. Yrkesintroduktionens kvalité ska följas upp genom tydliga elevenkäter och vara en del i medarbetarstatistiken.

Yrkesintroduktion – utöver vanlig arbetsplatsintroduktion.

En yrkesintroduktion som är genomförd av personal med kunskap och erfarenhet på arbetsplatsen är grunden för att nyanställd personal snabbt ska kunna komma in på arbetsplatsen. Allt för ofta vittnar personalen om att personalbristen medför till att oerfarna och nyexaminerade tvingas ta ett alldeles för stort ansvar vid yrkesintroduktion. I enlighet med Vårdförbundet ser vi behovet av en ny strukturerad yrkesintroduktion för de olika personalgrupperna. Tydliga arbetsintroduktioner och ett fullgott handledarskap med mentor ger den nya personalen möjligheten att utvecklas i yrket. Samtidigt undviker unga att bränna ut sig genom etisk stress och hälsoproblem på grund av oförmågan att föra en diskussion om problemställningar på arbetsplatsen. Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm följer Läkarförbundets rekommendationer genom att ge akutsjukhusen i uppdrag att särskilt följa upp och säkerställa nedanstående aspekter vid yrkesintroduktion.

- Tillgång till handledare från samma enhet för stöd i yrkesfrågor.
- Tillgång till mentor från annan enhet för att känna sig bekväm med att ta upp problemställningar på egna arbetsplatsen.
- Handledda gruppträffar för reflektion och erfarenhetsutbyte en gång per månad tillsammans med andra nya i yrket.
- Handledda kompetensmöten utifrån olika teman varannan månad, som att hantera komplexa situationer, prioriteringar och att leda omvårdnaden.

Genomsyn av de privata aktörernas uppfyllnad av utbildningsuppdraget

I Region Stockholms vårdvision ligger väsentliga delar av specialistvården och primärvården utanför de stora akutsjukhusen. Tidigare har akutsjukhusens kliniker haft ett utbildningsuppdrag genom att erbjuda patienter för sjukvårdspersonalens praktik. I dag ser vi hur många aktörer som av diverse anledningar har frånsagt sig hela eller delar av uppdraget.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm genomföra en översyn av privata aktörers utbildningsuppdrag för att öka studentintag i Region Stockholm.

Korta köerna för praktiserande läkarassistenter och underläkare

För att avlasta den ordinarie vårdpersonalen bör i större utsträckning läkarstudenter, även kallat läkarassistenter, förekomma inom sjukvårdsverksamheten. Dessa innefattar de två huvudgrupperna läkarstudenter och läkare utbildade utanför EU/EES. Därutöver bör fokus läggas på att flera underläkare, det vill säga läkarstudenter som har fullbordat studierna till och med den nionde terminen, ska kunna tas in som vikarierande underläkare. I dag återfinns långa väntetider för att tjänstgöra i Region Stockholm, trots en övergripande personalbrist.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm utreder hur läkarassistenter och underläkare i högre grad kan tjänstgöra i regionens sjukvårdsverksamheter.

Fördelaktiga arbetstidsavtal för pensionerad sjukvårdpersonal i kombination med VFU-handledning

Stora pensionsavgångar bland vårdpersonal som allmänläkare, sjuksköterskor samt diverse specialister leder inte bara till att kompetens förloras men även erfarenhet. Inom flera specialiteter så som patologer och operationssjuksköterskor räknas avgångarna medföra stora behov i form av nyrekrytering. I många verksamheter ges inte vårdpersonalen möjligheten att gå ner på deltid eller arbeta mer bekväma tider under dagen, i stället likställs äldre över 65 år med yngre. Den äldre personalen är en otrolig resurs om den används rätt. Ovanpå detta, skulle många äldre stanna kvar i yrket på deltid om de hade getts möjligheten till flexibla och passande arbetstider.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm inför fördelaktiga arbetsavtal för läkare, specialistsjuksköterskor samt undersköterskor för att fler ska stanna i vården på deltid efter pensionen samt locka tillbaka pensionerad personal.

Sverigedemokraterna vill även i möjliggöra för den pensionerad sjukvårdspersonal att på deltid efter önskemål fortsätta arbeta kliniskt och framförallt med handledning av AT/ST samt VIL.

Kontinuerlig fortbildning och individuell fortbildningsplan

Region Stockholms målsättning ska vara att varje läkare och sjuksköterska har en individuell fortbildningsplan som följs upp och revideras regelbundet, där behovet av både extern och intern fortbildning framgår. Detta för att säkerställa att fortbildning ses som en integrerad och naturlig del av hälso- och sjukvårdsverksamheten. I likhet med Läkarförbundet anser vi att fortbildningen ska ha ett medicinskt fokus, snarare än ett administrativt eller organisatoriskt. En god lärandemiljö med tid för kollegial dialog, eftertanke, kunskapsöverföring och informationssökning måste uppnås och garanteras. Alla specialistläkare ska kunna avsätta minst en halv dag i veckan sammanlagt för internutbildning och egen fortbildning.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm ska säkerställa att samtliga vårdgivare, oavsett driftsform som privat eller offentlig, har krav på uppföljning och redovisning av fortbildning.

Sverigedemokraterna vill även att sjukvårdsaktörerna öronmärker ekonomiska resurser till utbildningar och konferenser, i enlighet med Läkarförbundets målsättning, för alla specialistläkare, motsvarande minst tio dagars extern fortbildning per läkare och år samt motsvarande för sjuksköterskor och specialiserade undersköterskor.

Sjukvårdens personalgrupper

I likhet med resten av Sverige så lider Region Stockholm av brist på särskilda yrkesgrupper inom sjukvården. Bristen på kvalificerad sjukvårdspersonal kommer att öka, som ett resultat av den ökande vårdkonsumtionen, till följd av att fler individer når pensionsåldern. SCB bedömer att det kommer att saknas 160 000 vård- och omsorgsutbildade år 2035. Samtidigt uppskattar Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), i sin Sverigeprognos, stora nyrekryteringsbehov i välfärden under de kommande tio åren varav 39 000 sjuksköterskor, 2 600 barnmorskor och 94 100 undersköterskor.

Region Stockholms största och viktigaste resurs är den personal som ger oss vård och omvårdnad. Personalen i regionens sjukvård gör ett mycket viktigt arbete för vår gemensamma trygghetskänsla; att kunna erbjuda och ge invånarna en bra och tillgänglig sjukvård. Regionen behöver sina läkare, sina sjuk- och specialistsjuksköterskor, undersköterskor och de olika paramedicinska specialisterna. För att bibehålla, locka tillbaka och nyrekrytera personal måste vårdyrket bli mer attraktivt. En god arbetsmiljö med tid för återhämtning och vila, minskad administration genom ökad avlastning och en rimlig lönebildning ligger till grund för att säkra kompetensförsörjningen.

Riktad marknadsföring – locka kvalificerad sjukvårdspersonal från Norden och Europa

Medan Stockholm har en stor brist på framförallt sjuksköterskor så har våra nordiska grannländer som Finland och Danmark i vissa fall ett överutbud. Det åligger en stor potential av att rekrytera kvalificerad sjukvårdspersonal från utlandet. I synnerhet från de nordiska länderna där vårdpersonal redan besitter kunskaper inom det svenska språket, vilket gör att dessa individer snabbt kan komma in i arbetet med svensk vård.

I ett andra steg, bör möjligheten till att rekrytera specialiserad personal från andra EU-länder genom direkta insatser som marknadsföring och hjälp med praktisk koordination som flytt och tillståndsansökningar ses över. Genom att fokusera på insatser mot utländsk sjukvårdspersonal, konkurrerar Region Stockholm inte ut andra regioner genom att erbjuda högre löner och bättre arbetsvillkor, vilket på sikt skapar problem i andra regioner med kompetensbrist.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm införa en särskild pott för marknadsföring riktad mot våra nordiska grannländer och därefter resten av EU-länderna. Sverigedemokraterna vill även införa en särskild flyttkordinator i egen regi för att förenkla flyttprocessen för utländsk vårdpersonal.

Återanställningspott – locka tillbaka legitimerade och specialiserade sjuksköterskor

Enligt IFAU:s, Institutet för arbetsmarknads och utbildningspolitisk utvärdering, sammanställning över sjuksköterskornas arbetsplatser arbetar två av tio sjuksköterskor med ett yrke utanför patientmötande sjukvård och omsorg. Av de sjuksköterskor som lämnat sin arbetsplats angav sex av tio dåliga arbetsvillkor som den primära orsaken, medan fem av tio anförde på brister i arbetsmiljön. Många vårdplatser är i dag stängda på grund av en underbemanning av sjuksköterskor, samtidigt som specialistläkare får en allt tyngre administration, vilket påverkar hela vårdkedjan. När antalet nyexaminerade sjuksköterskor inte motsvarar efterfrågan från sjukvården finns en stor potential i att främja arbetsgivare att locka tillbaka personal som arbetar utanför sjukvården.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm inför en ekonomisk återanställningspott i syfte att premiera arbetsgivare, offentliga eller privata, som aktivt återanställer sjuksköterskor som lämnat vård- och omsorgsyrket.

Läkarnas tid ska gå till patient- och kunskapsarbete – inte administration

En effektiv sjukvård präglas av en välanvänd kompetens hos de olika yrkesgrupperna. Läkare behöver mer tid för att prioritera patient- och kunskapsrelaterat arbete. I Läkartidningens jämförelse med England, spenderar svenska läkare närmare 37 procent av sin arbetstid åt administrativt arbete medan motsvarigheten är 15 procent i England. Läkares och sjuksköterskors arbetstid bör specialiseras mot högkvalitativa arbetsuppgifter samtidigt som enklare uppgifter av administrativ karaktär bör omplaceras på avlastande personal. Här uppfyller läkarsekreterare åt läkarna och undersköterskor åt sjuksköterskorna viktiga resurser för att avlasta personalens administrativa arbetsuppgifter.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm aktivt verka för att höja läkares och sjuksköterskors inflytande i hur arbetet organiseras och hur arbetsuppgifter fördelas, så att mer administration kan avlämnas på avlastande yrkesgrupper.

Mer vårdservicepersonal som avlastar läkare och sjuksköterskor

I dag utförs många enklare arbetsuppgifter av undersköterskor och sjuksköterskor. För att frigöra och effektivisera personalgruppernas arbetstid bör fler individer anställas inom vårdservice, vilket blir en avlastning för undersköterskor och indirekt sjuksköterskor. Inom hälso- och sjukvården innebär detta att flera enkla jobb skapas som innebär allt från hygienisk omvårdnad till kost- och bäddningsservice. Individer som arbetar som vårdservicepersonal behöver inte ha en utbildning inom sjukvården utan dessa arbetsuppgifter kan utföras av ungdomar, och andra som står långt från arbetsmarknaden.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm ska beakta vårdservicepersonal vid vårdavdelningar, vilket möjliggörs av regionala öronmärkta resurser.

Medicinska sekreterare: Flexibla arbetstider med mer hemarbete

En effektiv vårdkedja präglas av specialisering med rätt kompentens och rätt kunskap för de olika arbetsuppgifterna. I Sverige lägger läkare nästan hälften av sin arbetstid på patientrelaterat administrativt arbete. För att låta läkare fokusera på kärnuppdraget har personalgruppen läkarsekreterare, eller medicinska sekreterare, syftat till att bistå med det administrativa arbetet rörande dokumentation och journalskrivning. Det råder däremot en stor brist på medicinska sekreterare i hela landet, vilket även kommer förvärras med de stora pensionsavgångarna under kommande år. Dåliga arbetsvillkor, låga löner och en nedvärderande syn på yrket har lett till en låg personaltillströmning. Paradoxalt nog är yrkesutbildningarna ofta överfulla. För att öka antalet medicinska sekreterare i vården bör arbetsmiljön förbättras.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm ger medicinska sekreterare en ökad flexibilitet att arbeta obekväma tider och utföra arbete från hemmet, när så är lämpligt.

Ge flera sjuksköterskor möjligheten till specialisering under betald arbetstid

Region Stockholm har i dag en skriande brist på specialiserade sjuksköterskor inom de flesta specialiteterna, dock i synnerhet operations- och anestesisjuksköterskor. Vi vill därför utveckla modellen med akademisk specialisttjänstgöring (AST) som innebär en betald och kollektivavtalad specialistutbildning. Genom att utveckla och utvidga den befintliga möjligheten till vidareutbildning låter vi fler sjuksköterskor inom brist specialiteter ta del av utbildningssatsningen.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm breddar AST-modellen till relevanta specialiteter samt utökar stödet för att ge fler antalet legitimerade sjuksköterskor inom befintliga specialiteter möjligheten att ta del av satsningen.

Betald specialistutbildning åt undersköterskor enligt AST-modellen

I Region Stockholm råder en brist på undersköterskor som under de kommande åren kommer förvärras i takt med de ökade pensionsavgångarna. Undersköterskorna uppfyller en viktig uppgift som avlastar ordinarie sjuksköterskor och läkare i sjukvården, på sjukhus och på vårdcentraler. De bistår med oftast enklare uppgifter i den dagliga omvårdnaden. Vi vill ge flera undersköterskor möjligheten att specialisera sig för att kunna ta ett större ansvar bland annat inom operations- och anestesivården, inklusive provtagningar på vårdcentraler och vid kliniker.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm utreder möjligheten till betald vidareutbildning under arbetstid för undersköterskor.

Regional legitimering av undersköterskor som alternativ

Inom ramen för Regeringens särskilda utredning Stärkt kompetens i vård och omsorg (SOU 2019:20) föreslogs ett nationellt legitimationskrav avseende yrket undersköterska. Detta är någonting som Sverigedemokraterna länge har framfört som behov, inte minst i enlighet med den välfungerade danska modellen. De negativa aspekterna av att undersköterskeyrket är oreglerat innebär att titeln är oskyddad. Detta påverkar lönespridningen negativt och medför samtidigt att arbetsgivaren ställs inför svåra beslut vid anställning av undersköterskor när oklarheter kring undersköterskornas kompetens råder.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm utreder en regional reglering av undersköterskeyrket om nationell lagstiftning och anpassade föreskrifter uteblir.

Arbetsmiljö, arbetsvillkor och personlig utveckling

Personalen trivs generellt med sitt arbete och sina arbetsuppgifter, men de trivs mer sällan med arbetsgivaren. Vid en medarbetarenkät på Karolinska universitetssjukhuset 2016 uppgav endast 16 procent av de anställde att de skulle rekommendera sin arbetsplats till vänner och kollegor. Nyckeln till en säkerställd kompetensförsörjning är personal som trivs på sin arbetsplats och känner uppskattning över sitt arbete.

Arbetsmiljön på regionens sjukhus och vårdinrättningar gynnar inte möjligheterna att komma tillrätta med vårdens personalkris. Brist på personal leder till stress och utsatthet, vilket i sin tur leder till en arbetsmiljö där personal lämnar arbetsplatsen och yrket. Bara genom omfattande satsningar på en personalpolitik som värdesätter vårdens personal kan dagens negativa utveckling vändas. Möjligheten till personlig utveckling på arbetsplatsen är en viktig del av en bra personalpolitik. Genom utveckling, utbildning och vidareutbildning ges personalen förutsättningar att växa i sin yrkesroll.

Ekonomisk trohetsbonus och karriärvägar i egenregis verksamheter

Dålig löneutveckling som ett resultat av begränsade karriärvägar för sjukvårdspersonal i kombination med en bristande uppskattning för individer med lång erfarenhet av arbetsplatsen och vårdgivaren leder till att fler väljer att lämna yrket eller byta arbetsgivare. Det ska premieras att vara erfaren, därför bör ekonomiska incitamentssystem utformas genom en trohetsbonus för anställda. Utöver den årliga lönerevideringen så ger trohetsbonusen incitament för att stanna kvar hos arbetsgivaren genom att bli belönad för sin insats.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm inför en trohetsbonus för personal anställd inom egenregiverksamheter.

Alternativa arbetstidsmodeller för en bättre arbetsmiljö

I dagsläget är arbetstiden och då i synnerhet obekväma arbetstider, nattpass och delade turer en av de mest allvarliga arbetsmiljöbovarna för vårdpersonal. Till skillnad från många andra yrkesgrupper så tvingas vårdpersonal att arbeta obekväma tider och varva mellan dag och nattpass. Undersökningar på olika verksamheter har visat att implementeringen av alternativa arbetstidsmodellen så som 80/10, det vill säga 80 procent arbetstid, 10 procent tid för fortbildning och 10 procent tid för återhämtning och fysisk träning har gett goda resultat sett till sjuktal och arbetsmiljön. Skillnaden i olika verksamheter, öppen och slutenvård, geografi och demografi leder till olika förutsättningar att implementera alternativa arbetstidsmodeller. 80/10-modellen, 87/17-modellen och tre-tre-modellen, men även egenskapande modeller som huddingemodellen med kortare arbetsvecka och tätare helgtjänstgöring med bibehållen lön bör uppmuntras. Kostnaden för dessa modeller ska till en början finansieras genom regionala anslag men ska på sikt täckas genom minskade kostnader för inhyrd personal och minskad sjukfrånvaro bland ordinariepersonal.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm ger verksamhetscheferna förutsättningar att implementera alternativa vårdmodeller inom deras verksamheter.

Friskvårdsgaranti – schemalagd friskvård på arbetstid som praxis

I dag ser arbetet olika ut för Region Stockholms akutsjukhus samt nämnden SLSO och Karolinska Universitetssjukhuset. Vissa verksamheter har en välutvecklad friskvård där praxis är att personalen både får och hinner ta ut sin friskvårdstimme under ordinarie arbetstid. I takt med allt högre arbetsbelastning för sjukvårdspersonal så är många tvungna att avsäga sig sin friskvårdstimme.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm införa en friskvårdsgaranti där varje verksamhetschef ska vara förpliktigad att möjliggöra friskvård under arbetstid för personalen.

Utreda vakanstillägg för läkare och sjuksköterskor

Vid vakanta läkartjänster och i vissa fall sjuksköterskетjänster är det i dag arbetsgivarens ansvar att verksamheten avgränsas så att kvarvarande läkare får en rimlig arbetssituation vid vakanser. Därtill måste det finnas ett prioriteringsdokument som underlag för att avgränsa uppdraget så att det ryms inom arbetstiden med en god arbetsmiljö.

Om arbetsgivaren väljer att ge ett extrauppdrag till kvarvarande läkare eller sjuksköterskor bör detta ske med utgångspunkt i patientsäkerheten. I de fall som patientsäkerheten och en god arbetsmiljö kan garanteras trots ökad belastning, bör det därtill utgå en ersättning i form av vakanstillägg. Det måste också vara fullt möjligt för medarbetaren att tacka nej till det utökade ansvaret utan att det tillkommer komplikationer för den tillfrågade personen.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm utreder hur ett vakanstillägg ska införas och därtill anpassa anbuden för husläkarcentralerna så att vakanstillägget tas med i den ekonomiska beaktningen.

Avskaffa karensavdraget för sjukvårdspersonal

Personalen i sjukvården ska ha arbetstider som ger möjlighet till återhämtning och avslappning mellan arbetspassen. Ett avvecklat karensavdrag i sjukförsäkringen för vårdpersonal bör införas, då vårdpersonalen ständigt möter smitta och sjukdomar på sin arbetsplats. I dag leder karensavdraget till svåra gränsdragningar kring förlorad arbetsinkomst när personalen väljer mellan att stanna hemma eller att gå till jobbet med en sjukdom.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm yttrar sig till socialdepartementet för att avskaffa karensavdraget för sjukvårdspersonal.

Utreda subventionerade hyresbostäder för sjukvårdpersonal

Region Stockholms bostadsmarknad karaktäriseras i dag av höga priser på flerbostadshus samtidigt som bostadskön till hyreslägenheter är rekordlång. De nyinflyttade som varken har insatskapital eller en tillräckligt god privatekonomi för att belåna sig med flera miljoner tvingas därmed söka sig ut på andrahandsmarknaden för hyresrätter.

Den allvarliga bostadssituationen påverkar visserligen samtliga yrkesgrupper men slår extra hårt mot grupper där arbetskraftsbristen är som högst, nämligen vårdpersonalen. Även om sjukvårdens tillgänglighet i dag är bristande till följd av ett skriande personalbehov så noterar vi att enbart förbättrade arbetsvillkor och höjda arbetsersättningar inte är tillräckligt när en genomsnittlig hyresetta kan kosta 8 000 kronor per månad att hyra i andra hand. Den svåra bostadsbristen kommer att ytterligare försämra Stockholms attraktivitet i samband med det ökade behov av ytterligare vårdpersonal och specialiserade personalgrupper. Vi ser stora möjligheter med att primärt använda befintlig region- och kommunägd mark för hyresbostäder. Slutligen ser vi positivt på att bostäderna på lång sikt kan utgöra investeringsprojekt som kan leda till en god avkastning för att användas i allmännyttan eller säljas av när bostadsmarknaden i Region Stockholm har normaliserats.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm utreder personalbostäder som kan erbjudas till bristgrupper inom sjukvården, med fokus på sjuksköterskor.

Tillfällig bemanning och inhyrd personal

Samtliga regioner i Sverige har i enlighet med SKL:s riktlinjer fastslagit att de ska arbeta för att bli oberoende av inhyrd personal. Stockholm har historiskt sett varit skonat från höga kostnader av inhyrd personal tack vare vår storstadsregion och därtill goda befolkningsunderlag inom de olika vårdyrkena. I ljuset av den nya vårdstrukturen och Gamla Karolinskas avvecklande av basvårdplatser så har kostnaderna för bemanningspersonalen ökat.

Regionens kostnader som helhet ökade med över 20 procent mellan 2018–2019. Detta visar på en oroande trend där kostnadsutvecklingen har skenat. Det är problematiskt när personal väljer lämna den offentliga verksamheten för att gå ut i de privata bemanningsföretagen, som i de flesta fall hyr ut personalen tillbaka till det offentliga. Inhyrd personal kan behövas under toppar, exempelvis sommarmånaderna eller vintersemestern. Däremot riskerar ett kontinuerligt intag och beroende av inhyrd personal att öka personalkostnaderna. Eftersom en inhyrd individ i många fall är dyrare i ekonomiska termer men även mer tidskrävande för fastanställd personal genom behovet att förklara och visa för den inhyrda hur verksamheten fungerar.

Utred en karenstid om 6 månader för att minska orättvis uthyrning

En valfrihet och rörlighet på arbetsmarknaden är positivt och eftersträvansvärt. Möjligheten att välja arbetsgivare är en viktig del för att främja den lokala arbetsmiljön och arbetsgivarens krav att ta hand om sin personal. Däremot är det problematiskt när individer väljer att lämna den offentliga arbetsgivaren för att gå över till ett bemanningsföretag, som genom korta betalningstillfällen sedan väljer att hyra ut samma person till den regionala vårdkliniken eller vårdmottagningen.

Att kunna lämna en offentlig klinik, bli anställd som hyrläkare eller hyrsjuksköterska och sedan bli inhyrd till kliniken som individen ursprungligen lämnade är ett symptom på systemfel. Detta främjar att fler av den ordinarie personalen väljer att lämna för uthyrningsföretag och således skapas en negativ spiral. I kombination med åtgärder om förbättrad arbetsmiljö och diverse personalsatsningar väljer vi även att tillämpa hårdare krav för att stävja den negativa utvecklingen. I flera regioner, exempelvis i Västra Götaland och i Skåne, förekommer liknande lösningar.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm utreder ett karenskrav om sex månader för att beivra möjligheten för offentligt anställd personal att bli återinhyrd på sin offentliga arbetsplats inom sjukvården.

Utreda karenstid för vårdpersonal som tidigare utbildats hos arbetsgivaren

En positiv erfarenhet från andra regioner som lyckats stävja den ökade andelen inhyrd personal i sjukvården har visat på att en lämplig karenstid att stanna kvar inom regionen bör appliceras för personal vars utbildning har genomförts och bekostats det offentliga. När det offentliga står för såväl utbildningskostnader, praktiskt lärande och ekonomiska incitament, så bör även villkor finnas om att det offentliga ska kunna ta del av individens specialistkunskap efter examen.

Region Stockholms karenstid bör utformas med ett varierande tidskrav beroende på personalgrupp, längd på utbildning och kostnad för Region Stockholm. Under och efter karenstiden bör det offentliga säkerställa att rätt förutsättningar ges i form av attraktiv lön och god arbetsmiljö för att behålla personalen.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm utreder lämpliga karenstidskrav för de olika personalgrupperna.

Inför en regional personalpool

De som kan och vill arbeta extra utöver den avtalade heltids- eller deltidsanställningen ska ges möjligheten att i regional regi söka sig vidare till interna personalpooler. Därtill ska de som är beredda att arbeta obekväma tider eller på extra stressiga vårdavdelningar för att få en högre ekonomisk ersättning ska ha möjligheten att göra så.

Den stora fördelen med företag som väljer att hyra ut personal till de offentliga verksamheterna är flexibiliteten och lönenivåerna. Genom att erbjuda ett eget regionbaserat alternativ möjliggör vi för vårdpersonal att i möjlighet av tid och intresse åta sig utökat arbete på efterfrågad ort. Detta medför till ökad flexibilitet kring arbetstider men även lönemässiga incitament för att täcka upp för de avdelningar där vårdpersonal saknas inom regionens verksamheter.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm inrättar en regional personalpool.

Samordna pensionerad sjukvårdspersonal för korttidsarbete inom den interna personalpoolen

Sverigedemokraterna vill komplettera den regionala personalpoolen med korttidskontrakt och tillfälliga arbeten för hel- och deltidspensionerad sjukvårdpersonal. Detta i syfte att ge fler äldre en möjlighet att arbeta deltid inom Region Stockholm. Genom att samordna den pensionerade arbetskraften inom en regions bemanningspool ges pensionerad sjukvårdpersonal möjligheten att på egna villkor, tillfälligt hoppa in och avlasta ordinarie sjukvårdspersonal.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm främjar korttidsarbete i offentliga vård- och omsorgsverksamheter för hel-/ och deltidspensionerad sjukvårdspersonal.

Samverkan med Region Uppsala, Sörmland och Västmanland kring interregionala personalpooler

Det råder stordriftsfördelar av att samverka med våra grannregioner Västmanland, Uppland och Sörmland kring bemanning av sjukvården. I dag fluktuerar ofta behov av bemanning och således behov av inhyrd personal mellan säsonger, årstider och väntetider inom vissa specialiteter. För att minska den externa inhyrningen av vårdpersonal vill vi utreda en samverkan med våra grannregioner. Detta för att på sikt kunna avlasta varandra genom att tillfälligt ”låna ut” specialister och annan sjukvårdpersonal, som efter vilja och önskemål kan tjänstgöra en kortare tid på en vårdavdelning i en annan region.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm utreder hur en regional personalpool kan samverka med grannregioners sjukvårdspersonal.

Utreda och förtydliga regelverket kring ramavtal och användandet av bemanningsföretag

Region Stockholm ingår i dag i ett tiotal ramavtal för upphandling av vårdpersonal. Erfarenheter visar på att en ökad brist på personal även märks av på de upphandlade företagen vilka inte har möjligheten att uppfylla sina åtaganden gentemot regionen sett till att leverera personal. I stället tvingas Region Stockholm att direktupphandla mindre företag vilka leder till ökade bemanningskostnader. Enligt Konkurrensverkets rapport ”Hyrläkare i primärvården” (2015:10) står regionen för två vägval när det kommer till leveranser från ramavtalen. Antingen ett ramavtal med många leverantörer som erbjuds leverera när de har möjlighet, men utan hårda krav att t.ex. erbjuda sig att leverera vid varje avropstillfälle. Eller ett ramavtal med tydliga krav på att kunna leverera vid varje avrop vilka följs upp och förenas med sanktioner. Ju högre krav på att kunna leverera vid varje tillfälle, desto färre leverantörer kan antas vara intresserade. Erfarenheten från Region Stockholm visar på att det är svårt att kombinera båda dessa alternativ. Regionen måste vara tydlig mot leverantörerna, kontrollera och följa upp det alternativet som har valts för att undvika konkurrenssnedvridningar och ökade kostnader.

Sverigedemokraterna är försiktigt positiva till att möjliggöra för fler mindre aktörer att delta under avrop, för att främja såväl mindre läkardrivna enheter som större nationella företag.

Gemensam interregional upphandling av bemanningsföretag

I enlighet med den statliga utredningen om digifysiskt vårdval (SOU 2019:29) vill Sverigedemokraterna i Region Stockholm främja interregionala upphandlingar av bemanningsföretag. Genom att samverka med grannregioner inom Mälardalen ges möjligheten att generellt få till en kostnadssänkning av inhyrd personal. Därtill ges en ökad kostnadskontroll och en högre målefterlevnad för avropade aktörer när det kommer till att faktiskt kunna leverera efterfrågad personal.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm ska upphandla bemanningspersonal genom gemensamma interregionala upphandlingar.

Utreda förekomsten av direktupphandling inom inhyrd personal och se över en begränsning

Bristande kontroll av direktupphandlingar och svårigheter av stora leverantörer att tillhandahålla efterfrågad personalkompetens har medfört taktiska upplägg och inköp från mindre aktörer som aktivt har blåst upp bemanningspriserna.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm ska kartlägga förekomsten och därtill utreder ett förbud mot vissa direktupphandlingar för att undvika taktiska upplägg från bemanningsföretag.

Tillsvidareanställning ska vara princip, hyranställning ska vara särskilt undantag

I allt fler verksamheter övergår anställningsformen från fastanställning till hyranställning. Förutom att orsaka missnöje på arbetsplatsen bland befintlig personal orsakar det även en brist i kontinuiteten för verksamheten.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholms offentliga verksamheter som i hög utsträckning präglas av inhyrd personal, bör åläggas krav att se över sina interna rutiner och arbeta mot en tillsvidareanställning som princip.

6.2 Förlossningsvården

Förlossningsvården är den sjukvård som människor först möter vid födseln, då är kvalitet avgörande för att skapa trygghet för barn, föräldrar och andra anhöriga. När förlossningsvården inte klarar av att möta behoven skapas en otrygghet, som ofta följer med i framtida vårdkontakter. En tillgänglig och välfungerande förlossningsvård gynnar alla.

Alla havande kvinnor ska erbjudas en god och patientsäker förlossningsvård. Tyvärr är så inte fallet i dag. Region Stockholm är Sveriges snabbast växande region, samtidigt som barnmorskor väljer bort förlossningsavdelningen i större utsträckning. Barnmorskeförbundet anger att de nyexaminerade barnmorskorna blir bortskrämda av förlossningsvårdens höga arbetsbelastning och därmed väljer andra enheter med lugnare tempo, som mödravård och ungdomsmottagningar. De stora summor som regionen satsat på förlossningsvården de senaste åren har inte lett till en dugligare arbetssituation för personalen. Sammantaget har antalet barnmorskor i Region Stockholm sedan satsningens start minskat med 0,5 procent medan övrig vårdpersonal har ökat med 18 procent. Regionen påstår att goda resultat har uppnåtts, trots att endast sju stycken fler barnmorskor anställts i Region Stockholm.

Innan förlossningen

Region Stockholm växer snabbt. Sedan 2015 har befolkningen i regionen ökat med 113 000 personer, och i dag bor över 2,3 miljoner personer i Stockholmsregionen. Detta innebär att antalet förlossningar på regionens förlossningsavdelningar ökar, precis som behovet av mödravård, förlossningsvård och barnsjukvård. År 2005 föddes 26 264 barn på det dåvarande landstingets förlossningsavdelningar. År 2018 hade antalet förlossningar på förlossningsavdelningarna ökat till 28 676. Att skapa trygghet för de blivande föräldrarna är mycket viktigt, och den tryggheten måste ges från den första kontakten med mödravårdscentralen.

Belastningen på dagens mödravårdscentraler är tung. Personalen är hårt ansträngd, trots att de ska verka i en vårdmiljö som borde vara harmonisk och lugn. Personalomsättningen är för hög för att trygghetskänslan ska vara ständigt närvarande. Personalomsättningen innebär alltför ofta att personal lämnar de blivande mödrarna under deras väg mot förlossningen.

För att skapa en arbetsmiljö som minskar personalomsättningen är det av vikt att personalen får vara med och påverka sin arbetsplats och sin arbetsmiljö. Hur den enskilda mödravårdscentralen ska få lägga upp sitt arbete och samarbete med efterföljande vårdgivare avgör personalen bäst.

Max 80 inskrivna gravida kvinnor per barnmorska i mödrahälsovården

Sverigedemokraterna vill minska personalflykten från mödravårdscentraler. Detta kan bara uppnås tillsammans med vårdpersonalen. Svenska Barnmorskeförbundet menar att max 80 inskrivna gravida kvinnor per barnmorska i mödrahälsovården skulle avlasta den tunga belastningen och där med skapa en godare arbetssituation inom mödrahälsovården. Max 80 inskrivna gravida kvinnor per heltidsarbetande barnmorska och år är dessutom vad som rekommenderas av svensk förening för obstetrik och gynekologi (SFOG). I dag har varje barnmorska i Region Stockholm i snitt har ansvar för 120 gravida kvinnor per år. Det är den högsta snittsiffran i hela landet och närmare dubbelt så många fler jämfört med i Region Dalarna, Gotland och Jämtland.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm verkar efter Svenska Barnmorskeförbundets linje om max 80 inskrivna gravida kvinnor per barnmorska på MHV.

Utvecklade mödravårdscentraler

Ett behov av mindre och lokala mödravårdscentraler med öppethållandetider som anpassas efter de blivande mödrarnas tidsrytm bör prioriteras vid en utbyggd mödravård. I Stockholm är mödravården redan hårt pressad med i snitt 120 gravida kvinnor per barnmorska och år. Om vi ska klara av att uppfylla rekommendationen om max 80 inskrivna gravida kvinnor per barnmorska måste de övriga 40 gravida kvinnorna hos respektive barnmorska omhändertas. Därför kommer fler mödravårdscentraler behöva upprättas och allt fler barnmorskor tillsättas. Vi ställer oss därför positiva till att utveckla den förebyggande vården och informationen kring förlossningen inom MVC-klinikerna.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm verkar för en utbyggd mödravård som kan hantera de ökade behoven och uppnå en avlastning om antalet gravida kvinnor per barnmorska.

Under förlossningen

Stockholms snabba tillväxt har inneburit stora påfrestningar för förlossningsvården. Även om den stora majoriteten av regionens blivande familjer nu kan föda på det sjukhus man vill och önskar så förekommer det att födande kvinnor hänvisas till andra sjukhus, eller andra län, för att föda. I andra fall, när angränsande län har kapacitetsproblem eller brist på specialistvård i samband med förlossningar får Region Stockholm ta hand om andra läns födande kvinnor och nyfödda barn. Under år 2018 hänvisades 1 827 kvinnor till en annan förlossningsavdelning i Stockholm än den man hade valt, medan 128 gravida kvinnor hänvisades till förlossningsavdelningar i andra regioner, utomläns. Motsvarande 6,4 procent av alla havande kvinnor i regionen 2018 hänvisades till ett annat sjukhus än det de hade valt. Förgående år, 2017, var samma statistik något högre med sju procent av de gravida kvinnorna som hänvisades till ett annat sjukhus. Det är dock för tidigt att säga om den negativa trenden kommer att hålla i sig. Kommande års förlossningsstatistik behöver inräknas först innan slutsatsen kan dras.

Arbetsbelastningen för Stockholmsregionens barnmorskor är alltför ofta omänskligt tung. Vårdpersonal som inte hinner med att äta sin lunch eller middag, inte hinner gå på toaletten eller bara återhämta sinnet efter en avklarad förlossning och har uppmärksammats gång på gång i medierna. Den tunga arbetsbelastningen leder till sjukskrivningar, personalflykt och en ännu sämre arbetsmiljö för de barnmorskor som väljer att stanna. Arbetsmiljöproblemen på regionens förlossningskliniker är betydande.

Implementering av one-to-one

Fler barnmorskor behövs i förlossningsvården, samtidigt som undersköterskor bör anställas för att kunna avlasta barnmorskorna i de arbetsuppgifter där barnmorskans specialistkompetens inte är nödvändig. Ökad trygghet för den havande kvinnan och för personalen kan skapas genom implementering av arbetsmodellen one-to-one. Detta innebär att det blivande föräldraparet möter samma barnmorska från inskrivning, förlossning till utskrivning. One-to-one skulle innebära en minskad stress för barnmorskan, som i stället kan lägga full fokus på en och samma gravida kvinna.

För att kunna inför one-to-one på regionens förlossningsavdelningar kommer betydande rekryteringsinsatser att behövas, tillsammans med satsningar på arbetsmiljö. Alla födande kvinnor ska ha rätt till att ha en och samma barnmorska med sig under hela förlossningen. För att åstadkomma detta krävs fler förlossningsplatser och satsningar på att förbättra barnmorskornas arbetsmiljö- och villkor för att stoppa personalflykten från förlossningsavdelningen.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm följer Barnmorskeförbundets förslag, om en barnmorska per födande kvinna.

Erbjudande om det finska greppet

Sverigedemokraterna vill fler barnmorskor handleds i att lära sig det ”finska greppet”, ett grepp där barnmorskan i förlossningens slutfas hjälper kvinnan att bromsa födselfarten och därmed stöder mellangården med sina händer, ett så kallat perinealskydd. I Sverige har barnmorskorna tagit en mer avhållsam roll i förlossningen, en slags hands off-taktik för att vidhålla den födande kvinnans integritet. Finska studier visar dock att ett mer barnmorskestyrt framfödande ger minskade bristningar. Andelen allvarliga bristningar är mer än hälften så låg i Finland jämfört med Sverige. Tydliga resultat har setts vid fem norska sjukhus som undervisades i perinealskydd, när andelen allvarliga bristningar minskade med 72 procent efter införandet av metoden. Det är positivt att en modiferad version har införts på Södersjukhuset, vilket är en modell som bör spridas till andra förlossningskliniker.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm verkar för att utveckla användandet av tekniker mot bristningar på regionala förlossningskliniker.

Utredning för ytterligare en förlossningsklinik

Förlossningsvården i Stockholm ska vara i framkant. Vi vill att förlossningssjukvården ska anpassas och byggas ut för att klara framtidens krav och behov. Dagens förlossningskris har sin grund i politiska beslut sedan decennier tillbaka.

För att klara en ökad framtida belastning bör ytterligare en förlossningsklinik etableras i regionen, tillsammans med den framskjutna förlossningsklinik som nu skapas vid Capio Sankt Görans sjukhus. Lämpliga platser för en ny förlossningsavdelning bör där med utredas, förslagsvis vid Nacka sjukhus. I ett Stockholm där befolkningen växer måste även sjukvården växa för att kunna balansera ut behovet och tillgången av vård.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm utreder ytterligare en förlossningsklinik.

Efter förlossningen

Efter förlossningen behöver både barnet och mamman stanna på sjukhusets BB-avdelning innan de är redo för hemgång. Hur lång tid som föderskan behöver stanna på BB-avdelningen är varierande, och väldigt individuellt. Beroende på om man är förstföderska eller omföderska, på hur förlossningen avlöpte, på hur barnet och mamman mådde efter förlossningen kan mamma och barn behöva stanna en längre eller kortare tid på sjukhuset.

Platsbrist på BB-avdelningarna får aldrig vara ett skäl att skriva ut och skicka hem ett nyförlöst barn och en mamma som ännu inte är redo för hemgång. Vården på BB-avdelningen ska ge de nya föräldrarna kunskaper och erfarenheter för att tryggt och säkert kunna återgå till hemmiljön i sin nya livssituation.

Regionens BB-avdelningar samt barnavårdscentraler ska aktivt arbeta mot förlossningsdepressioner och förlossningspsykoser enligt tydliga och beprövade arbetsmetoder.

Utöka barnmorskans förskrivningsrätt

Barnmorskan är många gånger den enda kontakt den gravida eller nyförlösta kvinnan har med vården. Barnmorskan handlägger självständigt olika tillstånd, gör undersökningar, ställer diagnoser, samt genomför patientuppföljningar. Men alltför ofta måste barnmorskan skicka remiss till läkare för receptförskrivningar, även om barnmorskan besitter god kunskap kring läkemedelsförskrivning. Konsekvensen blir ökad väntetid för patienter i behov av utskrivna läkemedel och ett onödigt dubbelarbete för läkare och barnmorskor kring bedömningsprocessen. Dyrbar tid, ämnad åt omvårdnad av patienten, skulle där med falla bort bakom kontorsarbete.

För att få ett helhetsperspektiv bör barnmorskan därför få förskriva fler läkemedel kopplat till mötet och behandlingen av sina patienter. Läkemedel som Svenska Barnmorskeförbundet rekommenderar utökad förskrivningsrätt för östrogen samt läkemedel mot svampinfektion, mensförsjuktning och smärtstillande.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm yttrar sig till Socialdepartementet och Socialstyrelsen för att få tillstånd till utökade befogenheter.

Större patientinflytande

Större hänsyn ska tas till den enskilda familjens önskemål beträffande stöd och vård efter förlossning Alla familjer ser olika ut och har därför olika stöd- och vårdbehov. En bättre och effektivare vård skulle därför kunna uppnås gentemot familjerna om deras särskilda önskemål lyfts fram i större utsträckning.

I en tjeckisk studie från 2015 undersöktes vilka faktorer som kvinnor uppfattade som viktiga i deras utvärdering av den vård de fått i samband med graviditet och förlossning. Det som påverkade kvinnornas upplevelse positivt visade sig vara detsamma som i många andra länder, nämligen ett varmt, icke-formellt och stödjande bemötande, tillräckligt med information och förklaringar vid väl valda tillfällen, tillgänglighet hos vårdpersonalen och en trivsam fysisk miljö. Flera av dessa faktorer omnämns dessutom av flertalet svenska kvinnor när de berättar om sina förlossningsvårdsupplevelser.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm verkar för en utveckling mot en efterfrågestyrd MVC, BVC och BB-vård.

Utredning om max fyra familjer per barnmorska i eftervården

Ett konkret och mätbart förslag som gynnar både barnmorskan och familjerna, pekar barnmorskorna själva på är förslaget om max fyra barnfamiljer per barnmorska på BB. Personalen utsätts då inte för samma påfrestning och behåller den kapacitet som krävs för att möta perioder av hög arbetsbelastning.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm följer Barnmorskeförbundets förslag om max fyra familjer per barnmorska i eftervården, och vill därmed se en utredning kring dess införande.

Förbättrade åtgärder mot förlossningsdepression

Förlossningsdepression drabbar 10 000 årligen nyblivna mödrar i Sverige under de första månaderna efter barnets födelse. Depressionen påverkar inte enbart den drabbade, utan även partnern och speciellt spädbarnet befinner sig i ett utsatt läge. Förebyggande åtgärder är där med inte endast viktiga för moderns skull, då långsiktigt negativa konsekvenser för barnets hälsa också står på spel.

Enligt SBU, Statens beredning för medicinsk och social utvärdering, kan en långvarig förlossningsdepression försvåra för modern att på ett lyhört och känslomässigt sätt samspela med barnet. Detta kan hindra utvecklingen av en trygg anknytning mellan mor och barn och där med påverka barnets socio-, emotionella- och kognitiva utveckling negativt. Därför är det av vikt att fler möten genomförs efter födseln där förlossningsdepression grundligen utreds och bearbetas.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm utvecklar arbetet för att motverka förlossningsdepression för snabbare kunna sätta in förebyggande åtgärder för föräldrar som visar på depressionssymptom.

Nej till höjd hembesöksersättning för utsatta områden

Hembesök erbjuds till alla familjer efter en förlossning, oavsett om de har barn sedan tidigare. Familjen träffar då en BHV-sjuksköterska i sitt hem för att diskutera förlossningen och det nya föräldraskapet och för att upplysas om förebyggande hälsoåtgärder som exempelvis vaccination. De allra flesta familjer erbjuds ett enda hembesök, medan andra familjer som anses behöva ett större stöd på grund av exempelvis socioekonomiska eller kulturella skäl erbjuds betydligt fler.

Att satsa 6,5 miljoner kronor på en typ av familjegrupp som statistiskt sett befinner sig i Stockholms utsatta områden skulle snarare kunna ses som ett förtäckt invandringsbidrag. I Sverige ska tillgången till vård vara likvärdig. Samma villkor och kostnader för att besöka eller få besök av vårdpersonal efter förlossningen ska gälla, inte familjens bostadsort eller ekonomi.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm avvecklar det ojämlika hembesöksprogram, vilket medför till en besparing om 6 miljoner kronor.

Erbjudande om pappasamtal

I Region Blekinge har nyblivna pappor erbjudits stöd i rollen som förälder. Tidigare har erbjudandet om emotionellt stöd endast gällt för mammor efter förlossningen. Att involvera och stärka män i deras roll som föräldrar i högre grad än vad som görs i dag, skulle inte bara hjälpa nyblivna pappor att komma in i föräldrarollen utan även stärka bandet i kärnfamiljen och bidra till en tryggare uppväxt för barnet. De emotionella stödsamtalen mellan vårdpersonalen och föräldern är ett sätt att fånga upp symptom för förlossningsdepression. På så sätt kan förebyggande åtgärder vidtas så snabbt som möjligt. Förlossningsdepression drabbar inte enbart mamman i familjen, utan kan även drabba pappan.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm, med inspiration från Region Blekinge, verkar för att införa pappasamtal även i Region Stockholm.

Efter den svåra förlossningen

Vårdens utveckling gör att allt fler barn som föds för tidigt kan räddas till livet. Överlevnaden hos extremt tidigt födda barn har ökat i Sverige på senare år, enligt en svensk studie i JAMA från år 2019. Satsningar på kvalitetsförbättring inom neonatalvården är avgörande för att få ned komplikationsfrekvensen och antalet vårdskador.

Vårdens framgångar när det gäller neonatalsjukvården skapar nya möjligheter och utmaningar för vården. Den sjukvård som bedrivs på neonatalavdelningen eller neonatalintensiven är omfattande, långvarig och personalkrävande.

Neonatalavdelningarna i Region Stockholm är som all annan vård i regionen tungt belastad. Brist på personal leder till att vårdplatser hålls stängda, och att prematura barn kan behöva vårdas i andra regioner i stället för i födelseregionen. Samtidigt får Region Stockholm ta emot många prematura barn från andra närliggande regioner, då Nya Karolinska har en unik ECMO-avdelning samt en neonatal intensivvårdsavdelning.

Krafttag för att öka kunskapen kring rektusdiastas

Abdominal rektusmuskeldiastas, vanligen benämnt som delade magmuskler, innebär en uttänjning av linea alba med ökat avstånd mellan de raka bukmusklerna. Tillståndet drabbar i störst utsträckning gravida kvinnor efter förlossningen. Till viss del försvinner besvären, men samtidigt har närmare 30 procent av kvinnorna en kvarstående breddökning ett år efter förlossningen.

Den evidensbaserade kunskapen inom hälso- och sjukvården kring rektusdiastas är i dag bristfällig, vilket medför en olik och dålig förståelse för de drabbade kvinnorna inom sjukvården. Många kvinnor, inte minst inom det organiserade diastasupproret, vittnar om långa väntetider samtidigt som de slussas genom flera olika mottagningar och vårdgivare. Slutligen tvingas många själva bekosta en plastikkirurgisk operation som kan kosta upp emot 50 000 till 60 000 kronor.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm aktivt bidrar till den evidensbaserad forskning kring rektusdiastas.

Sverigedemokraterna vill även utveckla en standardiserad vårdkedja mellan fysioterapi och kirurgisk operation samt, utveckla regionala indikatorer som möjliggör kirurgisk operationsvård för de med kronisk smärta.

Hemförlossning ska vara valbart för omföderskor

Sverigedemokraterna vill att vårdalternativet hemförlossning erbjuds i vårdvalet för omföderskor där graviditeten visar på goda chanser till en okomplicerad förlossning, det vill säga en normal graviditet. I Sverige har kvinnan rätt att föda hemma men inte rätt till förlossningshjälp. Region Stockholm ska kunna garantera att hemförlossningar kan utföras i regionen, med hjälp av välutbildad och kompetent vårdpersonal.

Om Region Stockholm vill stå upp för patientsäkerheten borde regionen verka för att maximera den. Friska omföderskor med normal graviditet och tidigare normala förlossningar har bra forskningsstöd för att föda hemma. Det kan tyckas att hemförlossning är en liten fråga när endast 0,1 procent av kvinnorna i Sverige föder hemma, men den är principiellt viktig eftersom den handlar om valfrihet, jämlik vård, vem som bestämmer över fostret och evidens.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm garanterar hemförlossningsverksamheten i egenregi ifall andra aktörer inte förmår tillgodose efterfrågan.

Rätt utbildning för hemförlossning

Förlossning i hemmet förekommer i relativt liten omfattning i regionen, men är ett viktigt valfrihetsinslag för de som önskar. De kvinnor som önskar föda sitt barn hemma ska kunna ges denna möjlighet om det inte finns tecken på en kommande komplicerad förlossning. Med hänsyn tagen till den valfrihet som finns i Region Stockholm rörande hälso- och sjukvård bör regionen säkerställa att alternativet hemförlossning erbjuds i vårdvalet och därtill säkerställs av aktörer inom egen regi om inte de privata uppfyller efterfrågan.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm säkerställer utbildning för barnmorskor som avser arbeta med hemförlossning.

6.3 Primärvården

Primärvården är ett samlingsnamn för den öppenvård där inläggning inte krävs. Den består av olika specialiteter, som husläkare, olika paramediciner samt terapeuter, ofta samlade i samma lokaler. Det råder nästintill en konsensus om att primärvården, med vårdcentraler och husläkare i centrum innehar en nyckelroll för att kunna korta vårdköerna och skapa effektiva vårdkedjor. Den politiska ambitionen av att premiera och uppvärdera primärvården är ofta otillräcklig när det kommer till nya ekonomiska tillskott. I stället ser vi en verklighet där verksamheterna lider under ekonomiska begränsningar, där knappa resurser tillförs för forskning och utbildning. Detta samtidigt som allt fler läkare väljer att lämna vårdcentralerna. Resultatet blir otillgängliga vårdcentraler, långa väntetider och en verklighet där patienter med enkla fall i stället väljer att åka till akuten, där väntetiderna oftast är timslånga.

Sverigedemokraternas vision för Region Stockholm är att ha en primärvård som kan avlasta akutvården på riktigt. För detta krävs nöjd personal med goda arbetsvillkor, men även ekonomiska initiativ från politiken för att gå från ord till handling.

För att säkra en kontinuitet för patienter, och uppvärdera yrkesrollerna inom primärvården, går vi därför fram med flera förslag som bygger på inspiration från våra grannländer, branschförbund och sjukvårdens medarbetare.

Det ska finnas engagerad och dedikerad personal inom primärvården, med tillräckligt många husläkare, distriktssköterskor, undersköterskor samt annan personal för att kunna klara av sitt uppdrag och arbete.

Primärvården – lösningen på vårdköerna

I Region Stockholm har de tidigare betydelsefulla vårdcentralerna och husläkarna tappat sin patientkännedom och kontinuitet. I stället har primärvården blivit uppsplittrad, där den fysiska vårdcentralen får allt sämre ekonomiska förutsättningar. Detta går i sin tur ut över personalen, som antingen väljer att gå ner på deltid eller söka sig till andra avdelningar inom sjukvården.

Personalbrist och en snabbt ökande skara vårdtagare skapar allt större problem med tillgängligheten för primärvården. Enligt Läkarförbundet kommer mellan 25–30 procent av antalet nya specialistläkare i allmänmedicin att ägna sig åt verksamhet utanför primärvården. Invånarnas tillit till primärvården minskar i takt med att de fastnar i ändlösa telefonköer eller hamnar i långa väntetider som uppstår när läkartiderna inte räcker till. Två viktiga förutsättningar för en fungerande primärvård är just tilliten till vården och vårdens tillgänglighet. När det brister i tillgänglighet och tillit söker sig invånarna i stället till närakutmottagningar eller akutmottagningar - vårdkedjan har då brustit.

Hade invånaren kunnat få sin vård när det behövdes, där det behövdes och dessutom litat på och känt sin husläkare så hade situationen på akutmottagningen varit betydligt lugnare. De flesta patienterna hade då valt något annat än timmar av väntan i det överfulla väntrummet på akutmottagningen.

Verka för en nationell utredning av listning på läkare – inte vårdcentraler

I dag kan en patient välja att ”lista sig”, alltså välja sin egen vårdcentral - antingen nära hemmet eller arbetsplatsen. Utan aktiv listning tilldelas ofta individen en vårdcentral i närheten av bostaden, men möjlighet finns även att välja en annan. Den ursprungliga tanken med listning var att skapa en kontinuitet, där vårdgivare och patient lär känna varandra. Detta skulle ge mer effektiva och produktiva möten då vårdgivaren fick en god patientkännedom om tidigare sjukdomar samtidigt som patienten inte behövde återberätta sin sjukdomshistorik. Tyvärr, innebär listning på vårdcentral att en patient trots allt kan få en ny läkare för varje besök. Således motverkas den positiva grundtanken.

Listning ska ske på en namngiven läkare, i stället för vårdcentral. Därmed ges patienten möjlighet att lära känna och välja ”sin egen” läkare, samtidigt som det ger läkaren en säkerhet och god kännedom om patientens sjukdomshistoria. Detta medför i sin tur att patienten ges möjlighet att följa med läkaren, eller lista om sig hos en annan läkare när läkaren byter arbetsplats. De som väljer att inte aktivt lista sig ska, likt i dag, få en passiv listning med möjlighet att lista om sig.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm verkar för listning på läkare i stället för vårdcentral.

Utreda aktiv listning

Ett uppmärksammat problem i dag med kapiteringsmodellen är den orättvisa fördelen för stora vårdcentraler som får en större andel passivt listade. Dessa patienter känner i sin tur varken till vilken vårdcentral de är listade på eller tenderar att besöka denna. Samtidigt medför kapiteringsmodellen till att vårdcentraler erhåller ersättning för patienter som inte besöker vårdgivaren. I kombination med detta ska kontrollerna utökas för att säkerställa ett gott patientbemötande och sätta krav på vårdcentraler att spendera tillräckligt med tid på patientbesöken.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm utreder möjligheten att införa aktiv listning på vårdcentral för att bryta ogynnsamma fördelar för stora vårdcentraler gentemot små, med passivt listade patienter.

Utredning om styrmedel för fast läkarkontakt

För att uppnå visionen om en fast läkarkontakt krävs ekonomiska styrmedel som främjar återkommande besök hos samma husläkarmottagning, och om möjligt, läkare. Samtidigt som det ålägger negativa utfall för de som väljer att söka sig till en uppsjö av olika husläkarmottagningar inklusive digitala vårdcentraler. I enlighet med utredningen om digifysiskt vårdval 2019:29 bör Region Stockholm utreda en alternativ konstruktion på patientavgiften som gynnar vårdkontakt med de centraler där individen är listad och ekonomiskt missgynnar vårdkontakten med resterande vårdcentraler. Rimligtvis bör undantag ges för ett antal omlistningar per år för att möjliggöra till valfrihet och byte av vårdcentral.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm genomför en översyn av differentierade patienttaxor beroende på listning.

Utöka antalet listningsbara läkare

I dag har kravet för att bli listningsbar läkare sänkts till sex månaders tjänstgöring, utan krav på tillsvidareanställning. Utöver detta ska listning även kunna ske till en ST-läkare som har högst 24 månader kvar av sin utbildning, vilket är positivt. Detta är ett steg på vägen, men inte tillräckligt för att bemöta den stora bristen på läkare i allmänmedicin och distriktssköterskor.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm verkar för att utöka antalet listningsbara läkare utan att tumma på patientsäkerheten. Sverigedemokraterna vill även genomföra en översyn för att möjliggöra för vårdcentraler med färre specialistläkare än tre att kunna delta i lagen om valfrihetssystem, LOV för husläkarmottagningar.

Fast läkarkontakt med namngiven läkare för alla

Region Stockholms huvudsakliga mål inom primärvården ska vara att skapa och bibehålla en fast kontakt mellan en och samma läkare och patient. Förutom att skapa en trygghet och säkerhet när patienten möter någon som individen tidigare har träffat, så innebär det även att läkarens arbete kan skötas mer effektivt. En fast läkarkontakt, innebär att de många korta besöken av enklare karaktär som i dag utförs av vårdgivare, som enbart är verksamma på nätet – ska kunna utföras direkt på vårdcentralen.

Patientansvarig läkare

För att kunna säkra en kontinuitet för läkare och patienter där vårdcentralen inom primärvården har ett huvudansvar vill vi återinföra en patientansvarig läkare (PAL) som agerar inom ramen för vårdcentralen tillsammans med all annan vårdpersonal. Tanken med PAL är att den legitimerade läkaren ska följa med patienten genom hela vårdkedjan, och ”låna ut” patienten till kollegorna i slutenvården när så behövs. Detta samtidigt som vårdcentralen som den patientansvarige läkaren tillhör ska agera som utgångspunkt, och även bära ansvar för rehabilitering, uppföljning och eftervård. Samordningen av kroniker och multisjuka är en avgörande faktor för en kostnadskontroll och avlastning på den resterande vården.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm utarbeta riktlinjer i dialog med professionen för ansvar, uppgifter och verksamhetsområden för patientansvariga läkare.

Fler husläkarjourer

För att avlasta akutsjukhusen och närakutmottagningarna under de mest intensiva tiderna så krävs tillförlitliga och tillgängliga vårdcentraler. Husläkarjourer erbjuder vård på kvällar och helger, när vanliga vårdcentraler har stängt. För att kunna styra om patientflödena mot och till primärvården bör åtgärder sättas in för att främja utökade öppettider genom fler husläkarjourer.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm verkar för fler husläkarjourer i områden som inte tillräckligt täcks upp av dagens nätverk.

Utredning om mobila vårdcentraler

Primärvården måste finnas tillgänglig där medborgarna och behoven finns. Vinsten för samhället, företag och enskilda vårdtagare kan bli stor om vården finns tillgänglig under arbetstid och i nära anslutning till arbetsplatsen. Ledighet för läkarbesök i hemmiljön eller läkarbesök under kvällstid på en husläkarmottagning kan då sannolikt minskas. För att möjliggöra vård i anslutning till framförallt äldre- och seniorboende så utgör mobila vårdcentraler ett effektivt komplement.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm utreder behovet och möjligheten för SLSO att etablera en mobil vårdcentral.

Kontinuitet som en komponent i ersättningsystemen för husläkarmottagningar

För att främja en ökad kontinuitet mellan läkare och patient och därtill en samordning mellan de olika vårdvalen (vårdtyperna), behöver vårdcentraler bli premierade för en kontinuerlig patientkontakt. Genom att utforma ekonomiska incitament till vårdcentraler som syftar till att främja återbesök och patientkontakt uppnås en bättre patientkännedom och ett mer effektivt förebyggande arbete.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm utreder möjligheten att upprätta kontinuerliga besök mellan patient och läkare, alternativt vårdcentral, som en kompentens för ersättning till primärvården.

Genomsyn av CNI-modellen

Care Need Index (CNI) utgör i dag en av fördelningsnycklarna för primärvårdens aktörer. CNI är ett svenskt mått som baseras på sju variabler utifrån socioekonomisk status. En av de sju variablerna är ”utlandsfödda”. I praktiken innebär denna beräkningsvariabel att en vårdcentral som verkar i ett område med en högre andel utrikesfödda ges utökade ekonomiska tillskott. Detta är en orättvis behandling som enkom baseras på födelseland, där svenskfödda nedprioriteras. Vi konstaterar att det är ett erkänt faktum att andra länder har en sämre folkhälsa än i Sverige, samtidigt är det orimligt att områden med en hög andel svenskfödda, allt annat lika, ska nedprioriteras.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm inför en korrigerad variabel som baseras på antalet år som en utrikesfödd har vistats i Sverige för att främja en mer jämlik fördelning över födelseland.

Ökade anslag till primärvården

Primärvården som navet för sjukvården är en ambition och viljeinriktning som i dag delas brett över partigränserna. Däremot råder oenighet om hur pass mycket ekonomiska medel som primärvården ska tillföras för att uppnå sitt mål – som navet i sjukvården. Läkarkåren och vårdcentralerna är samstämmiga i att nuvarande förutsättningar är allt för bristfälliga för att bygga upp en levenade och attraktiv primärvård för såväl patient som medarbetare. Sverigedemokraterna i Region Stockholm väljer därför att tillföra ett betydligt tillskott om 100 miljoner kronor för att främja husläkarverksamheterna inom vårdcentralerna. Det utökade anslaget ska framförallt fördelas genom anslagsbaserad princip för att främja patientkontakt och kärnverksamhet, där merparten bör utgå efter ACG-modellen samt till en mindre del CNI. Därtill ska en tydligare resultatuppföljning mellan vårdcentralerna för att utröna patientmixen, i jämförelse med länssnittet.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm ger primärvården en förstärkning om 100 miljoner kronor.

Hemsida för kartläggning och betygsättning av vårdaktörer

I dag finns en uppsjö av olika aktörer inom primärvården. Grundtanken har varit att valfriheten kommer medföra en konkurrensutsättning och därtill premiera vårdcentraler med ett gott patientbemötande, korta väntetider och kvalitativ vård. Samtidigt ser vi problem i att individer ofta har bristfällig kännedom om alternativa vårdaktörer, och aktörernas kötider. Att personligen kontakta samtliga vårdcentraler, eller att testa besöka alla dessa är varken genomförbart eller eftersträvansvärt för individen. I stället föreslår Sverigedemokraterna ett så kallat rating-stöd där patienter ges möjligheten att utvärdera sina vårdcentraler samt där väntetiderna till de olika vårdaktörerna uppdateras i realtid. Genom att samla informationen på en regiondriven hemsida möjliggör vi för den informerade individen att optimera dagens valfrihetssystem.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm inför en webbsida för att synliggöra kundnöjdhet och väntetider hos de olika vårdaktörerna.

Pilotprojekt tilläggsavtal Habilitering för vårdcentral/husläkare

För att avlasta ordinarie vårdcentraler och samla kompetens inom området habilitering och vård av funktionsnedsatta (inom LSS) bör Region Stockholm efterlikna Sörmlands-modellen. Denna bygger på geografiskt utplacerade tilläggsavtal för vårdcentraler för att erbjuda läkarkontinuitet, tillgång till tvärprofessionella team samt samordning av insatser för att bl.a. underlätta intygsskrivning. Förhoppningen är att, likt Region Sörmland, förbättra hälsan för funktionsnedsatta och öka läkarkontinuiteten.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm initierar ett tilläggsavtal inom habilitering för husläkare i projektform under en tvåårsperiod för att därefter utvärdera, och eventuell permanenta projektet.

Hårdare granskningar av vårdcentraler

För att säkerställa att vården som ges vid vårdcentraler ges av behörig personal, i en god arbetsmiljö, föreslår Sverigedemokraterna utökade kontroller av Hälso- och sjukvårdsförvaltningen där de ser över att inrapporteringen från vårdcentralerna överensstämmer med verkligheten. Framförallt genom stickprov och oannonserade besök av vårdcentralernas verksamhet avser vi införa en säkrare granskning.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm ökar antalet stickprov samt utökar de oannonserade kontrollerna av vårdcentraler inom såväl privat som offentlig regi.

Genomför fler stickprover av vårdcentralers ACG-rapportering

Inom region Stockholm utgår listningsersättning till husläkarmottagningarna baserat på hur många personer som är listade samt åldern hos de listade personerna, deras diagnoser och sjuklighet mätt genom systemet ACG och slutligen genom ett socioekonomiskt index, CNI.

ACG (Adjusted Clinical Group) är ett poängsystem som ger mer pengar i ersättning till aktuell vårdcentral utifrån diagnos, förväntad vårdinsats, läkemedel och antal besök. Detta ger högre ersättning för vård av patienter med ett tyngre vårdbehov samt fler diagnoser. Inom Region Västra Götaland har en granskning genomförts av vårdcentraler utifrån hur pass väl journalanteckningarna hade korrekt diagnosticering. Resultatet var slående, där nästan 40 procent hade en felaktig diagnos. Detta medförde i sin tur högre ekonomisk ersättning till vårdgivarna.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm, i likhet med VGR, genomför en stickprovsgranskning av vårdcentralernas inrapportering av ACG.

Utreda vilka vårdmottagningar som upplever en förhöjd hotbild mot personal och patienter

Det är tydligt att hotbilden mot vårdmottagningar ser olika ut inom Region Stockholm. I likhet med gängkriminaliteten ser vi att hotbilden mot vårdcentraler och andra vårdinrättningar ser olika ut baserat på geografiskt läge inom regionen. För att skapa en bättre förståelse för vilka områden som har en utökad hotbild, och kring vilka vårdinrättningar som denna hotbild främst riktar sig mot, ska en kartläggning visa på hotbilden personal i såväl privat som i egenregi.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm genomför en kartläggning i syfte att undersöka hotbilden för sjukvårdpersonal inom akutvård, och öppenvård.

Utöka stödet till de akademiska vårdcentralerna

I dag finns åtta akademiska vårdcentraler inom Region Stockholm. Dessa vårdcentraler ansvarar för forskning och utveckling inom primärvårdens ansvarsområden. De akademiska vårdcentralerna utför ett viktigt arbete för primärvårdens framtida utveckling till en mycket ringa kostnad. Tyvärr, har dessa vårdcentraler under en längre tid varit underfinansierad. Genom att dubbla anslagen till de akademiska vårdcentralerna. Detta kan göra de akademiska vårdcentralerna mer attraktiva för läkare med forskningsambitioner.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm dubblerar anslaget till akademiska vårdcentralerna, för forsknings- och utvecklingsarbete inom primärvården

Utreda ett vårduppdrag för Centrum för sällsynta diagnoser

En sällsynt sjukdom innebär att den maximalt finns hos en av 10 000 individer. Sällsyntheten av dessa sjukdomar medför till strukturella problem i ett anpassat sjukvårdsystem där bristande information, sen eller utebliven diagnos samt avsaknad av behandling ofta förekommer. Komplexiteten i sällsynta sjukdomar, innebär att sjukvården och då i synnerhet primärvården ofta står handfallen. I många fall har patienter fått besked att de inte kan få hjälp och remitterats vidare. Samtidigt utgör dessa individer med sällsynta diagnoser en särskild vårdtyngd då både kunskap och hjälp kan vara bristfällig. Dagens ersättningsystem med fokus på rörlig ersättning och produktivitet inom primärvården medför till sämre hjälp och förståelse för individer med sällsynta sjukdomar.

I Stockholm finns ett administrativt kunskapscenter, Centrum för sällsynta diagnoser - CSD. För att avlasta den ordinarie sjukvården samtidigt som bemötandet av individer med sällsynta sjukdomar förbättras bör CSD utvecklas till en specialanpassad vårdcentral med forskande läkarteam för individer med särskilda diagnoser. Således får dessa individer en fast läkarkontakt samtidigt som den särskilda professionen ges möjlighet att fördjupa sig i studier kring varje patientunik sjukdom.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm utreder ett utökat vårduppdrag för Centrum för sällsynta diagnoser.

Vårdkoordinatorer eller PAL för sällsynta sjukdomar

Primärvården arbetar utefter förbestämda vårdprocesser och förlopp, vilket funkar bra för vanliga sjukdomar. Individer med särskilda sjukdomar, där kunskapsläget är bristfälligt tvingas ofta att bli sin egen ”läkare” samtidigt som den vanliga professionen inte har tid eller kapacitet att behandla dessa. För att komma till bukt med ett överflöd av remisser till olika specialiteter så föreslår Sverigedemokraterna att särskilda vårdkoordinatorer skapas för att organisera upp vården för individer med särskilda sjukdomar. På detta sätt avlastas de ordinarie vårdköerna samtidigt som patientomhändertagande blir mer effektivt. Genom PAL-modellen skulle det nya CSD, Centrum för sällsynta diagnoser, kunna agera som en uppsamlande instans.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm inrättar särskilda vårdkoordinatorer, enligt PAL-modellen för individer med sällsynta diagnoser.

En nyanserad syn på nätläkare

Användningen av nätläkare, alltså onlinebaserade distansbesök hos vårdcentraler eller husläkare, har under de senaste åren nått rekordhöga nivåer. Under 2017 genomfördes 200 000 besök till de olika nätläkartjänsterna. Under 2018 ökade besöken till 550 000. En kraftig ökning förväntas även under 2019. Uppkomsten av nätläkare har gjort primärvården tillgänglig, inom bara några knapptryck från hemmet.

Ursprungligen bestod uppfattningen av att nätläkarna skulle kunna avlasta de fysiska vårdcentralerna. Efter några års verksamhet kan vi dock konstatera att så inte är fallet. I stället har patienterna ökat sina besök, framförallt av enklare karaktär hos nätläkare. Hittills har få studier genomförts av nätläkarnas effekter som avlastning på den ordinarie primärvården. Vissa studier pekar däremot på att en hög andel av besöken hos nätläkare kunde ha skett hos sjukvårdsrådgivningen 1177, medan andra undersökningar pekar på att en patient med mer tidskrävande sjukdomsfall ändå hänvisas till en vanlig vårdcentral. Ett läkarbesök är subventionerat av Region Stockholms skattebetalare, där varje ”onödigt” besök som skulle kunna genomföras vid kontakt med 1177 innebär en kostnad för det offentliga. Grundproblematiken kring nätläkarna baseras på att den ökade tillgängligheten ger upphov till ett stort antal besök som inte utgör ett medicinskt behov.

Fast läkarkontakt – med online-konsultationer

Nätläkartjänsterna, eller distanskonsultationer från vårdcentraler, ska användas tillsammans med en fysisk vårdcentral. Dessa tjänster ska erbjudas som tilläggstjänst för patienter som inte har ett behov av att genomföra ett fysiskt besök. Således skulle distanskonsultationer av en läkare som en individ känner till sedan tidigare, samt är listad hos, kunna medföra en mer träffsäker bedömning. Detta knyter an till förslagspaketet om listning av läkare samt fast läkarkontakt. Kombinationen av dessa ger patienten en mer träffsäker och effektiv vård, samtidigt som kontinuiteten för läkare bibehålls. Dagens modell med nätläkare som agerar under utomlänsavtal utan listade patienter anser Sverigedemokraterna således bör styras om mot en listningsbaserad princip där nätläkarmottagningarna i regel är kopplade till lokala mottagningar och även agerar som avlastande enhet för den fysiska vårdcentralens listade patienter.

Utveckla 1177 och sjukvårdsrådgivningens funktionalitet

Hemsidan 1177 är en värdefull resurs för att sprida patientinformation om sjukvården, sjukvårdsorganisationen och olika sjukdomar. 1177 fyller en viktig och tillförlitlig roll för patienter som själva vill läsa på om sina symptom eller sin diagnos. För att öka användarvänligheten men även den informativa aspekten kring flera sjukdomar och symptom bör 1177 utveckla sitt skriftliga och bildliga material. En informativ hemsida som främjar individer att stanna kvar och aktivt läsa vidare informationen som erbjuds.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm verkar för en utvecklad 1177 hemsida med mer video, och bildmaterial.

Framtidens vårdinformationsmiljö – måste leda till minskad administration

I dag saknas ett enhetligt journalsystem mellan regionens vårdgivare inom slutenvård och öppenvård, oavsett om det gäller offentliga eller privata utförare. För att säkra framtidens informationsutbyte om patienten mellan olika vårdgivare bör framtida upphandlingar innebära att ett regiongemensamt journalsystem införs där samtliga aktörer ingår.

Region Stockholms sjukvårdsystem präglas i dag av en stor administrativ börda med olika system, vissa gamla och andra nya, där läkare och sjukvårdspersonal får lägga en omfattande del av sin tid på administration. I samband med FVM-systemet fäster vi vikt vid användarvänlighet och enkelhet med fokus på att det ska dokumenteras, kopplas till tidsbokning och ge sms-information till patienter. Vidare vill Sverigedemokraterna att data automatiskt kopplas till kvalitetsregister och därtill utnyttjas som kunskapsstöd och för standardiserade processer i bl.a. läkemedelshantering. Slutligen måste hela regionfullmäktige, såväl majoritet som opposition, vara väl informerade och delaktiga i framtagandet av FVM-upphandlingen för att säkerställa en kostnadseffektiv upphandling som uppfyller såväl patienternas som personalens krav.

Tillgänglig hemsjukvård

Avståndet mellan vårdmottagning och invånare visar på att invånare i Region Stockholm har relativt korta avstånd. Detta innebär tyvärr inte att tillgängligheten alltid är god, eller att det är lätt att ta sig till sjukvården vid behov av vård. För de tusentals fasta invånarna i Stockholms skärgård är det ofta mycket svårt att ta sig till husläkaren eller till vårdcentralen.

Naturligtvis ska alla som bor i Stockholms län ha goda förutsättningar att få den vård som de behöver, när de behöver den och där de behöver den. Detta gäller självklart även landsbygdens och skärgårdens befolkning. Att använda sig av mindre, rörliga och uppsökande sjukvårdsgrupper i skärgården och i de mindre samhällena i regionens landsbygd, skulle vårdkontakterna underlättas. Möjligheten att ta prover och bli undersökt i det egna hemmet skulle innebära en ökad trygghet och tillgänglighet. Samtidigt kan den snabba utvecklingen rörande digitaliserad vård med stor fördel användas i dessa miljöer.

I såväl storstad som ytterort kan en stor del av vården flytta hem till vårdtagarna. Jourläkarbilar med möjligheter till provtagning och avancerade undersökningar kan styra vårdtagaren rätt, eller i bästa fall åtgärda vårdbehovet i hemmet.

Utveckla läkarbåten vid Djurö Vårdcentral

För att stärka tillgängligheten ute i Stockholms skärgård behöver den befintliga läkarbåten utvecklas. I dag fungerar som en båtburen vårdcentral och är en del av Djurö vårdcentral. Läkarbåten stannar till på de olika öarna ute i skärgården och utgör ett mycket uppskattat och efterfrågat inslag i primärvården. Genom att ta sig till de olika öarna ges äldre, och unga möjligheten till snabb och tillgänglig vård.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm utvidgar läkarbåtens hållplatser till öar inom norra och södra skärgården där efterfrågan finns.

Fler jourläkarbilar

Allt mer vård kan i dag genomföras i hemmiljö, antingen genom uppsök av läkare eller sjuksköterska, eller utfört av individen själv under handledning av kunnig personal. Sverigedemokraterna ser jourläkarbilarna som ett effektivt komplement för att tillgängliggöra primärvården i hemmiljö för personer på landsbygden, såväl som i regionens tätbefolkade delar. Genom ett utökat antal jourläkarbilar och därtill hemsjukvårdspatruller avlastas såväl vårdcentralerna som akutsjukhusen.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm utreder en utökning av antalet jourläkarbilar samt ser säkerställer att informationen om dagens jourläkarbilar aktivt kommer brukare inom äldreomsorgen till kännedom.

Hemställ socialdepartementet om en obligatorisk hälsoundersökning av nyanlända migranter, inom 6 månader från ankomst

Inom ramen för det svenska mottagandet av migranter ingår i dag ett erbjudande om hälsoundersökning på frivillig basis. Det är regionerna som har till uppdrag att kontakta och erbjuda hälsoundersökningar till nyanlända, varpå staten ersätter regionerna för kostnaderna. Hälsoundersökningen är frivillig, vilket innebär att exempelvis skolor inte har någon möjlighet att kräva hälsokontroll och därmed inte kan upptäcka eller förhindra en potentiell smittspridning bland eleverna. Det leder till att man i onödan riskerar att utsätta andra för onödig smittorisk, där tuberkulos är särskilt smittsam på grund av dess karaktär som luftburen smitta, samtidigt som många bärare av sjukdomen inte själva är medvetna om att de bär på smittan. Det finns projekt som drivits av Smittskyddsinstitutet för att locka fler att frivilligt undersöka sig. Trots dessa satsningar så har andelen som frivilligt genomgår hälsoundersökningar inte ökat i tillräckligt.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm anmodar socialdepartementet att utföra för en obligatorisk hälsoundersökning av alla nyanlända asyl- och anhöriginvandrare.

Bejaka barnkonventionen – avsluta subventionering av icke-medicinsk omskärelse av pojkar

Sverigedemokraterna är mot alla former av rituell manlig omskärelse på omyndiga pojkar baserad på icke-medicinska, etiska eller religiösa grunder. Manlig icke-medicinsk omskärelse är ett onödigt kirurgiskt ingrepp där hela eller delar av den mycket känsliga förhuden på penis avlägsnas. Det handlar om ett smärtsamt oåterkalleligt ingrepp som också kan medföra livslånga komplikationer, samtidigt som ingreppet direkt strider mot Barnkonventionen. Europarådets parlamentariska församling antog den 1 oktober 2013 en resolution om barnets rätt till fysisk integritet där omskärelse på icke-medicinsk grund ingår. Barnombudsmannen, vårdförbundet, barnkirurgerna, barnläkarna och läkaresällskapets delegation för medicinsk etik är alla mot manlig omskärelse på omyndiga pojkar och små barn.

I Sverige finns ingen hälsomässig grund för att omskära små pojkar i de fall medicinsk indikation saknas. Omskärelse får således endast ske när medicinska skäl anses föreligga.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm ska avsluta subventionen av omskärelse för pojkar, vilket sammantaget leder till en besparing om sex miljoner kronor.

6.4 Prehospital sjukvård

Den prehospitala sjukvården är ofta den första fysiska sjukvårdsinsats som möter den svårt sjuka eller skadade patienten. En snabb och korrekt vårdinsats från ambulanssjukvårdens personal leder till minskat lidande och bättre förutsättningar att klara sig genom sjukdomsförloppet eller skadan. Trots tillförsel av flera ambulanser är dock resursbristen påtaglig, och väntetiderna även för de mest prioriterade fallen ökar. Ambulanssjukvårdens personal vittnar om en allt tyngre belastning, med mer stress och känslor av otillräcklighet kopplat till sin yrkesutövning.

Regionen förfogar över andra prehospitala resurser utöver de vanliga vägambulanserna. Akutläkarbilar, intensivvårdsambulans, ambulanshelikopter, bariatrisk ambulans, psykiatrisk ambulans och sjuktransportfordon finns att tillgå för att hantera uppkomna lägen och situationer. Resurserna är stora, men för få relaterat till befolkningsmängd och befolkningstillväxt. För att kunna hantera framtida behov bör den prehospitala sjukvården tillåtas växa i samma takt som befolkningen. Trots tillförsel av fler ambulanser till regionen inträffar det frekvent att ambulanspersonal inte hinner med att äta lunch eller att gå på toaletten. Ofta hinner ambulanspersonalen bara klarrapportera sitt fordon innan man får nästa arbete. Tiden för återhämtning minskar, stressen ökar och hetsen i storstadstrafiken är ständigt närvarande.

Samtidigt är beredskapen för större händelser betraktad som relativt låg. Vid terrordådet i Stockholm våren 2017 medförde masskadesituationen på Drottninggatan att flera akuta men icke livshotande fall i andra delar av regionen där ambulans behövdes fick vänta oacceptabelt länge. Tillsammans med SOS Alarm utvärderas behov av ambulanser, ambulansernas placering och basering. Trots denna utvärdering finns det områden, främst i regionens yttre områden, som Värmdö och Nynäshamn där det ofta saknas resurser och framkörningstiderna blir långa.

Bedömningsenheter för rätt vårdnivå

I dag finns problem med bedömning av patienter som inte behöver akut livsuppehållande vård utan har ett sub-akut behov av ambulanser. I dessa fal sker ofta svåra gränsdragningar mellan olika prioriteringsnivåer av SOS-larm. En stor del prio 1 larm tar kostsamma resurser i anspråk, samtidigt får aldrig patientsäkerheten tummas på. Genom att införa bedömningsenheter som larmas ut till patienter med en oklar sjukdoms- eller skadebild, så kan de på plats skapa sig en bild av vård- och transportbehov, vilken typ av enhet som ska transportera patienten och till vilken vårdinstans. I de fall patienten kan vårdas i hemmet tillkallas jourläkarbil eller annan hemsjukvård. Införande av bedömningsenheter bedöms kunna minska trycket på såväl ambulans- som akutsjukvården.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm inför bedömningsenheter inom den prehospitala vården.

Undersök tekniska hjälpmedel för ökad framkomlighet

Möjligheter för ambulanser att påverka trafikljus utifrån en modell från Singapore där blinkande gatubelysning signalerar till andra trafikanter att en brådskande ambulanstransport är på väg, kan vara ett alternativ även för vår region. Behovet av ett ständigt förbättrat kartstöd måste säkerställas.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm i samverkan med kommuner, tar fram tekniska lösningar för trafikljus för att underlätta framkomligheten för regionens ambulanser.

Tydligare vårdflöden mellan prehospitala aktörer och akutsjukhus

I dag hamnar många av de prehospitala patienterna på något utav Regionens akutsjukhus – vilka agerar som en uppsamlingsplats för olika typer av åkommor. Tyvärr, riskerar patienter med sjukdomsfall som inte är direkt akut att få uppleva långa väntetider på akutsjukhusen. För att effektivisera vårdflödet vill Sverigedemokraterna utöka kommunikationen mellan akutsjukhusets avdelningar och den prehospitala enheten så att exempelvis patienter med behov av ortopedisk behandling direkt ska komma till en ortopedavdelning utan att behöva passera akutmottagningen. Således lättas belastningen på akuten upp från fallen som direkt kan dirigeras till rätt vårdnivå och avdelning. För att möjliggöra detta krävs en översyn av nuvarande brister genom samverkansdialog med SOS, de prehospitala ambulansaktörerna AISAB, Falck samt Samariten och de olika akutsjukhusen inom Region Stockholm.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm genomför en samverkansdialog med SOS, de prehospitala ambulansaktörerna och de olika akutsjukhusen inom Region Stockholm för att uppnå tydliga vårdflöden mellan prehospitalvård och akutvård, med uppföljning.

Utreda för gemensam medicinsk utrustning mellan upphandlade ambulansaktörer

Ett tydligt problem i och med kombinationen av privat och offentlig regi utav ambulansaktörer är individuellt anpassad medicinsk utrustning. Trots att ambulansen verkar genom gränslös dirigering, alltså att en ambulansaktör ska kunna ta uppdrag i konkurrentens område om så behövs, så innebär den medicinska utrustningen påtagliga problem. För att utveckla ett bättre samarbete och snabbare utryckningstider bör Region Stockholm att själva äga sin medicinska utrustning som ambulansaktörerna får ta del av. Detta sker genom motsvarande kostnadspåslag inom ambulansavtalen för att uppnå en kostnadsneutralitet för skattebetalarna.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm utreder gemensam medicinsk utrustning mellan de upphandlade aktörerna och AISAB.

Ambulansbåten

Sverigedemokraterna vill att dagens ambulanssjukvård kompletteras med en ambulansbåt på pilotförsök, centralt placerad i skärgården – exempelvis vid Stavsnäs eller Djurö. Ambulansbåten kan vara bemannad på deltid av ambulanspersonal vid en närbelägen ambulansstation, varvid kostnaden för ambulansbåten endast blir en investeringskostnad för båten. Ambulansbåten ska kunna transportera flera skadade eller sjuka patienter samtidigt, inom larmprioritetsgrupperna 2, 3 och 4. Genom detta kan ambulanshelikoptern frigöras för de mest akuta uppdragen i såväl skärgården som på fastlandet.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm inför en ambulansbåt på pilotförsök centralt placerad i skärgården, under sommarmånaderna.

Ambulanshelikoptern – nygammal bas

Ambulanshelikoptern begränsas av väder och vind. Vid dimma över helikopterbasen eller skadeplatsen kan inte helikoptern rycka ut på uppdrag. Detta gör att ambulanssjukvården vid dålig väderlek är beroende av stöd från Sjöräddningssällskapet, Försvarsmakten eller den kommunala räddningstjänstens båtar för att kunna nå sjukdomsfall i den skärgårdsmiljö som saknar vägförbindelser med fastlandet.

För att kunna använda ambulanshelikoptrarna på rätt sätt ska dessa baseras centralt i regionen och i anslutning till skärgården. Därför bör en omflyttning av året-runt helikopterbasen från dagens placering i Norrtälje till lämplig plats i Värmdö kommun. Därtill framhåller vi att en ambulansflytt bör ske utan att Norrtälje kommun och grannkommuner ska få märkbart sämre utryckningstider. Ett komplement kan vara att stärka samverkan med Uppsalas ambulanshelikopter för att garantera Norrtäljeborna fortsatt god akutvård.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm påbörjar omflyttning av året-runt helikopterbasen från dagens placering i Norrtälje till lämplig plats i Värmdö kommun, med beaktning att inte försämra omhändertagandet av de norra länsborna.

Trygghet för personal och patienter

I vissa utsatta områden utsätts såväl ambulanssjukvården som blåljusfordon för hot och fysiskt våld. Detta innebär att det prehospitala omhändertagandet i de utsatta områdena ofta försenas avsevärt, då ambulansen inväntar poliseskort innan den kan kör fram till den nödställda invånaren. För att kunna skapa trygghet för patienter och personal behöver åtgärder vidtas för att öka skyddet för regionens ambulanser.

Under flera år har Ambulansförbundet slagit larm om hur deras medlemmar upplever en kraftigt förvärrad arbetsmiljö. Det rapporteras om hur ambulanssjukvårdare möts av skjutvapen, blir frihetsberövade och hotade till livet. Ett skäl till att politikerna varit långsamma med att reagera kan vara att företeelsen som sådan framstår som närmast overklig. För de allra flesta är det svårt att förstå varför någon skulle vilja skada ambulanspersonal eller hindra dem i deras arbete.

Yrkesgrupper som tidigare har behandlats med respekt och tacksamhet har på senare år fått utstå omfattande hot, skadegörelse och i vissa fall även utsatts för livsfara. Detta har i sin tur lett till att flertalet ambulansförare och -sjukvårdare har valt att sluta i yrket på grund av den omfattande stressen och den svåra arbetssituationen.

De ökande hoten mot blåljuspersonal i vissa utsatta områden ställer allt högre krav på uppträdande och skydd även för ambulanspersonalen. Det har gått så lång att behov måste ställas på särskild utbildning, utrustning och hur utryckningar sker i dessa områden – för att kunna trygga personal och patienter.

Lokalisering av ambulanser med förstärkt skydd till de ambulansstationer som oftast verkar i de utsatta områdena bör övervägas, samtidigt som samarbetet med polisen måste utvecklas. I nuläget kan ambulanser bli stående vid en brytpunkt strax utanför det utsatta området och invänta polisen. Polisens arbetsbörda och resursbrist kan innebära onödig väntan och medföra ökade risker för den väntande patienten. För att komma till bukt med otryggheten för ambulanspersonalen föreslår Sverigedemokraterna följande åtgärder:

- Skyddsutbildning för ambulanssjukvården och utveckling av dagens utbildningar till ambulanssjuksköterska och ambulanssjukvårdare där självförsvarsutbildning och självskydd ingår.
- Personligt skydd för ambulanssjukvårdaren.
- Förstärkning av ambulanspersonalens personliga skydd genom rätten till att bära självförsvarsprej i tjänsten.
- Taktiska enheter alltså specialutrustade ambulanser med kravallhjälm, skottsäker väst, benskydd och hölsterförpackning.

Fängelse för angrepp på blåljuspersonal

Det är starkt problematiskt när angrepp mot blåljuspersonal och utryckningsfordon, däribland ambulanssjukvårdens inte leder till hårdare straff. Samhället måste skicka tydliga signaler till dem som ansätter blåljuspersonal för våld och angrepp, här räcker inte samhällstjänst eller dagsböter. Istället bör angrepp mot blåljuspersonal leda till fängelsestraff.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm anmodar justitiedepartementet för att få till en straffskärpning.

6.5 Akutsjukvården

Den svenska sjukvårdskrisen omfattar alla delar av den svenska hälso- och sjukvården. Platsbrist och personalbrist på akutsjukhusen och timslånga väntetider är symptomatiskt för Stockholms akutvård.

Vår vision är att Region Stockholms invånare ska ha tillgång till en akutsjukvård av högsta kvalitet med en god tillgänglighet. Akutsjukvårdens funktionalitet sätter en tydlig prägel på invånarnas trygghetskänsla. Att veta att man får den hjälp och det stöd man behöver när man mår som sämst är avgörande för tilliten till akutsjukvården.

I början på 1990-talet hade Region Stockholm nio akutsjukhus, varav två universitetssjukhus. Sedan dess har två akutsjukhus stängts ner – Nacka sjukhus samt Löwenströmska sjukhuset i Upplands Väsby. De två universitetssjukhusen har blivit ett, genom sammanslagningen av dåvarande Huddinge Universitetssjukhus och Karolinska Universitetssjukhuset. Universitetssjukhuset verkar dock på båda platserna, men med en begränsad akutverksamhet i Solna genom den nya intensivvårdsakuten. Resultat blir drygt 800 000 nya invånare, två stängda akutsjukhus samt tusentals stängda vårdplatser på de sju akutsjukhus som finns kvar. I dagens verklighet är det ofta kaotiskt på regionens akutmottagningar, köerna är långa och väntrummen är överfulla. Bristen på personal i akutsjukvården leder till brist på vårdplatser, förlossnings- och operationssalar. Det går sällan lång tid mellan larmrapporter och dystra reportage inifrån sjukvårdskrisen Stockholm.

Personalen är utan tvekan sjukvårdens viktigaste resurs och måste hanteras därefter. Löner, arbetstider, utvecklingsmöjligheter och arbetsmiljö måste anpassas för att få dagens personal att stanna kvar och de som har lämnat vårdyrket att återvända till sjukvården. I dag upplever personalen på akutsjukhusen en allt starkare press, stress och en alltmer hotfull arbetsmiljö. Ska krisen i akutsjukvården kunna vändas kan dagens utveckling och verklighet inte få fortsätta.

Stoppa försäljningen av Gamla Karolinska

Sverigedemokraterna vill att försäljningen av ”Gamla” Karolinska stoppas, och att Regionen låter renovera sjukhusets lokaler för att kunna fungera som ett fullgott akutsjukhus även i framtiden. Det är av vikt att Region Stockholm behåller lokalerna för att antingen själva bedriva vård, använda lokalerna som personalboende eller hyra ut dessa till en annan aktör.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm utreder kostnaderna för att bevara och rusta upp akuten på Gamla Karolinska.

Utreda Nacka Sjukhus som nytt akutsjukhus

Nacka- och Värmdöområdet har en stark tillväxt av såväl befolkning så som arbetstillfällen, vilket i loppet av en 20-årsperiod kommer leda till omfattande kapacitetsproblem för bland annat Södersjukhuset. Vi ser positivt på att utreda ytterligare ett akutsjukhus, företrädesvis genom att använda lokalerna på Nacka sjukhus.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm utreder det framtida behovet av att återöppna Nacka sjukhus som ett akutsjukhus – med akutmottagningar, vårdavdelningar, intensiv- och förlossningsvård.

Främja nya vårdavdelningar för äldre patienter (GAVA)

Sverigedemokraterna vill främja införandet av särskilda geriatriska akutvårdsavdelningar på de stora akutsjukhusen i Region Stockholm. Avdelningarna ska ha nolltolerans mot överbeläggningar och högre personaltäthet. Avdelningarna ska ha ett välutvecklat samarbete med geriatrisk samt kommunal omsorg och sjukvård.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm utreder ett utökande av geriatrisk akutvårdsavdelning för initialt och akut omhändertagande av äldre patienter.

Sammanhållen vårdkedja mellan akutsjukhus och prehospitala vården

Samarbetet och samverkan mellan prehospital sjukvård - ambulanssjukvården - och akutmottagningarna kan förbättras avsevärt. I dag sker ett dubbelarbete i samband med vårdinsats i ambulans och vid ankomst på akutmottagningen, där flera arbetsuppgifter utförs fastän de redan blivit utförda. Med dagens höga vårdnivå i ambulansen har en bra triagering skett redan i det prehospitala omhändertagandet. Med detta kan fler patienter slussas till andra kliniker på sjukhusen utan att belasta akutens resurser. Till exempel kan en ortopedpatient transporteras direkt till röntgen, och en geriatrisk patient till en geriatrisk akutvårdsavdelning.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm utreder hur kopplingen mellan prehospital ambulansvård och akutvård kan förbättras.

Möjliggör arbetsväxling

Att ges möjligheten att få förflyttning från en vårdtung vårdavdelning med dygnetrunt-vård till en lättare tjänst på en mottagning med vård-dagtid och under vardagar, underlättar för personal att stanna kvar i yrket och på arbetsplatsen längre än i dag.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm ger vårdpersonal möjligheten att få omplacering internt på akutsjukhusen när man närmar sig pensionsåldern.

Innovationspott för arbetsplatsbaserad vårdutveckling

Nya arbetsmodeller som snabbspår för äldre prövas i olika utformningar på regionens akutsjukhus. Medarbetarledd innovation är grunden för ett effektivt användande av vårdens resurser. En möjlighet är att en innovationspott inarbetas i sjukhusavtalen som ett grund för tilldelning av medel från regionen till akutsjukhusen.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm avsätter medel i en särskild innovationspott för att ge chefer och medarbetare möjlighet att utveckla nya arbetsmodeller likt Silverstigen, snabbspår för äldre.

Större patientinflytande

För en patientnära vård krävs det ett utbrett deltagande av patientföreningar. Vi ser positiva på att fler patientföreningar bör ges möjlighet att delta som adjungerade på styrelsemöten på akutsjukhusen för att bevaka patienternas rättigheter och framföra patienternas synpunkter om vården. Andra referensgrupper kan även bjudas in för att inhämta information och synpunkter.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm ger akutsjukhusen särskilda direktiv om att öka sin samverkan med patientföreningar.

Näringsrik mat på akutmottagningen

Med de långa väntetider som i dag råder på regionens akutmottagningar måste de väntande patienterna, i de fall där det är tillämpbart, få näringsrik kost redan på akutmottagningarna. I dag hänvisas patienterna främst till varuautomater med till en större del sötsaker i sortimentet. Av vårdpersonalen på akuten kan patienten endast få smörgås och dryck, i mån av tid. Mötet med sjukvården på akutmottagningen sätter spår i såväl patient som anhörig, det är därför av vikt att även kosten som erbjuds är näringsrik och tillräcklig.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm aktivt kartlägger och följer upp kosten och därtill föreslår uppdaterade riktlinjer för de olika akutmottagningarna.

Barn- och anhörigrum på akutmottagning

För att barn till patienter ska kunna känna sig trygga medan deras förälder eller anhörig vistas på akutmottagningen bör särskilda väntrum uppföras i samband med nybyggnationer eller ombyggnationer av regionens akutmottagningar. I dag tvingas ofta barnen genomleva traumatiska upplevelser på överfulla akutmottagningar när de följer med sina föräldrar in på grund av ett akutfall. För att milda barnet upplevelse vill vi följa Gävlemodellen med särskilda väntrum för barn.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm inrättar särskilda väntrum på akutmottagningarna för barn i samband med nybyggnation.

Avancerad sjukvård i hemmet för vuxna och barn (ASIH/SABH) – en möjlighet, inte tvång

Det finns ett uppenbart behov fungerande avancerad sjukvård i hemmet för såväl vuxna som barn som avlastar den ordinarie slutenvården. I tak med demografiska förändringar och ett ökat tryck på slutenvården så bör patienter som vill och kan vårdas i hemmet även får göra det. Däremot är det av vikt att vård i hemmet sker i samförstånd och inte i tvång, där den osäkre patienten ska ges möjlighet att motta vård på sjukhuset om så efterfrågas och är medicinskt nödvändigt.

Sjukhusavtalen 2020–2023

Region Stockholm har under hösten fattat beslut om ett nytt sjukhusavtal, som har sin grund i den styrande majoritetens ambitioner beträffande regionens sjukvårdsorganisation. Sjukhusavtalen innefattar samtliga akutsjukhus, exklusive S:t Görans, och beslutas inom ramen för regionbudget 2020. Avtalen står för närmare för en tredjedel av hälso-och sjukvårdsnämndens årliga kostnader, vilket gör dessa avgörande för en effektiv akutvård. Överlag är Sverigedemokraterna positiva till blandmodellen med en högre del fast uppdragsfinansiering och en lägre del rörlig produktionsersättningsmodellen samt en mindre del kvalitets- och utvecklingsersättning. Däremot önskar vi se en annorlunda utformning av följande delmoment, se bilaga 1:

- Komplettera Nya Karolinska Solnas högspecialiserade uppdrag, genom ett vanligt akutintag för patienter från Sundbyberg och Solna när den ordinarie beläggningen är låg på intensivvårdsmottagningen.
- Komplettera den målstyrda ersättningen med uppfyllnad av förbättrad arbetsmiljö, minskad andel inhyrd personal samt högre intag av AT- och ST-studenter.
- Säkerställ att effektiviseringskravet inte går ut över dåliga effektiveringar som leder till försämrad arbetsmiljö och ökad administration.
- Utveckla uppräkningen av den årliga ersättningen med demografiska faktorer genom antagandet att den nära vården inte ensam kommer kunna säkerställa det ökade vårdbehovet.

Trygghet och säkerhet i vårdmiljön

De ökande väntetiderna med frustrerade patienter men även den ökade otryggheten i samhället innebär ökade säkerhetsrisker för vårdpersonalen. Nolltoleransen mot hot och våld riktat mot vårdpersonal måste upprätthållas, och krafttag måste tas för att skapa en trygg vårdmiljö för såväl personal som patienter. En utökad bemanning av ordningsvakter på akutsjukhusen är tyvärr nödvändig givet dagens situation, och särskilda vårdplatser på akutsjukhusen för hotfulla, våldsamma och kriminella vårdtagare bör etableras för att skapa en ökad trygghet.

I flera fall har patienter och anhöriga kränkt och hotat de anställda verbalt och även fysiskt våld förekommer. Personal har förföljts på väg hem efter sina arbetspass. Särskilt utsatt är situationen på akutmottagningarna, där personalen möter våldsoffer, aggressiva och påverkade patienter samt utåtagerande anhöriga.

Arbetsgivaren – sjukhusledning och region – måste tydligt stå på vårdpersonalens sida. Anpassningar av arbetssätt, arbetslokaler och bemanning för att kunna hantera kränkningar, hot och våld måste bli en del av framtida satsningar i sjukvården. Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm verkar efter följande åtgärder:

- Inget tiggeri ska tillåtas i Region Stockholms lokaler
- Utökad kamerabevakning inom akutsjukhusen
- Fler och bättre utrustade ordningsvakter
- Utvecklad säkerhetsutbildning för vårdpersonal

Inför säkerhetsklassade vårdplatser

Vården och rehabiliteringen av gängkriminella sker i dag tillsammans med andra civila medborgare. Vi noterar att det förvärrade säkerhetsläget och den allmänna ökningen av gängkriminalitet i det svenska samhället har medfört fler fall där våldsamma gängmedlemmar och deras anhöriga har drabbat samman vid och på sjukhusen. Våldsamma sammandrabbningar har äventyrat andra patienters och vårdpersonalens säkerhet. Ett effektivt alternativ är att utreda säkerhetsklassade vårdplatser som aktivt avskiljer kriminella från vanliga patienter. Detta leder till en ökad säkerhet, en högre övervakning och ett minskat antal sammandrabbningar som sätter såväl patient som personal i fara.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm inför säkerhetsklassade vårdplatser för att avskilja hotfulla patienter.

Fler palliativa vårdteam och utvecklat hospice

Alla som har behov av palliativ vård i livets slutskede oavsett diagnos ska kunna få det av kompetent och välutbildad personal, oberoende av bostadsort. Vården vid livets slut ska präglas av värdighet, omtanke och respekt för patienten. Rätten till fullgod smärtbehandling ska vara en självklarhet, lika så psykologiskt, socialt och andligt eller existentiellt stöd för patienter och närstående.

Allt fler svårt sjuka och döende vårdas i dag i särskilda boendeformer eller i det egna hemmet med hjälp av hemtjänst och avancerad hemsjukvård. Detta ställer höga krav på kompetensen inom palliativ vård hos personalen i den kommunala vården och omsorgen.

Många familjer önskar att deras svårt sjuka barn vårdas hemma så långt det är möjligt. Det är då av vikt att det finns tillgång till palliativa hemsjukvårdsteam, så att barn och föräldrar kan känna sig trygga med den medicinska behandlingen men också få psykologiskt stöd och råd i den svåra situation de befinner sig i. Problem uppstår för att det inte finns tydliga överenskommelser mellan kommunerna och Region Stockholm. Det innebär i sin tur att föräldrar och barn kommer i kläm.

Samtidigt har vi en respekt för att alla familjer inte vill att deras svårt sjuka barn ska vårdas hemma. Det är då viktigt att respektera det önskemålet och se till att andra möjligheter finns. I dag finns bara ett hospice för svårt sjuka och döende barn i hela landet, vilket är för lite för att täcka de behov som finns. Föräldrar som befinner sig i denna extremt svåra situation, med all den oro det innebär, ska inte behöva kämpa för att deras barn ska få rätt till en fullgod palliativ vård i livets slutskede.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm säkerställer efterfrågan på hospice platser för barn och unga.

6.6 Tandvård

En god tandvård – genom livets alla skeenden

Munnen är en del av människokroppen och kan precis som andra kroppsdelar, organ och vävnader råka ut för infektioner eller skador. Att förebygga en bristande munhälsa är viktigt i arbetet för en godare folkhälsa. Bakterier som orsakar inflammationer i tandkött kan exempelvis även orsaka hjärt- och kärlsjukdomar, stroke och diabetes. Till och med något så vanligt och lätt förekommande som tandsten kan på sikt, om den inte avlägsnas, skapa fickor mellan tandkött och tand som tillslut resulterar i parodontit, vanligt omnämnt tandlossning.

Trots tandvårdens betydande vikt för individens hälsa i sin helhet väljer allt fler vuxna att inte gå till tandläkaren. Enligt Socialstyrelsen har andelen vuxna, 23 år och äldre, som regelbundet besöker tandvården minskat med sju procent sedan år 2011. Minskningen kan ses hos alla vuxna åldersgrupper, och den är störst hos individer i medelåldern där andelen regelbundna tandvårdsbesök minskat med åtta procent. Den bakomliggande faktorn som både patienter och tandvårdspersonal pekar på är kostnaderna – tandvården anses vara för dyr. I högsta grad är det därför de ekonomiskt utsatta som bortprioriterar tandvården och därmed drabbas hårdast av konsekvenserna. Förståeligt nog är ett tandläkarbesök där bara de minsta ingreppen hamnar runt tusen kronor inte högst på agendan om ekonomin knappt håller för mat och bostad.

Ingen medborgare ska behöva känna att de måste avstå tandvård på grund av ekonomiska skäl. Det är inte anständigt ett välfärdsland som Sverige att individer med tunnare plånböcker blir lidande av både psykiska och fysiska åkommor på grund av bristfällig munhälsa och dess stigmatisering. Äldre som inte kan få den tandvård de behöver för att deras pengar är otillräckliga, exemplifierar välfärdens svek mot de som byggt upp den.

Tandvården ska ingå i högkostnadsskyddet

Munnens hygien och välmående kan påverka hela individens hälsa i stort och smått, fysiskt såväl som psykiskt. Infektioner i tandköttet kan sprida sig till andra delar av kroppen. Förekomsten av dåliga tänder kan påverka matvanorna i mycket stor utsträckning och leda till näringsbrist som i sin tur kan ge upphov till andra sjukdomar. Sambandet mellan dålig munhälsa och olika allvarliga sjukdomar är vetenskapligt belagt, därmed bör tandvårdskostnaderna på sikt ingå i högkostnadsskyddet. Reformen skulle vara kostsam att genomföra, men i slutändan skulle de ekonomiskt utsatta grupper som avstått tandvård erhålla en betydligt förbättrad munhälsa. Någonting som i sin tur förebygger andra kostsamma behandlingar av diverse följdsjukdomar. Beslutet av att inkludera tandvården i högkostnadsskyddet är ett nationellt beslut vilket föranleder ändring av lag och föreskrifter.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm uppmanar socialdepartementet att utreda ett utvidgat högkostnadsskydd.

Utred subventionerade tandproteser för äldre

Att många äldre kämpar med att få ihop vardagen ekonomiskt är en verklighet. Flera äldre ransonerar sina pensioner genom att lägga dem på de allra nödvändigaste kostnaderna, vilket blir mat, boende och ibland sociala aktiviteter. Tandvården är för dyr för att inkluderas. Utfallet blir dessvärre ofta parodontit och avsaknad av tänder eller en hel tandrad, efter åratal av utebliven tandvård. Tandproteser är långt ifrån billigt och kan kosta så mycket som 10 000 kronor. Avsaknaden av en hel eller delar av en tandrad påverkar inte bara individers självförtroende, vilket kan medföra att de drar sig från socialt umgänge, utan ökar även risken för att drabbas av övervikt, diabetes och förhöjda kolesterolvärden som kan orsaka hjärt- och kärlsjukdomar. Det är en värdighetsfråga att äldre, oberoende av socioekonomisk situation, bör få rätten till hela tänder och ett självsäkert leende.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm utreder subvention av tandprotes för äldre från och med att de fyllt 70 år.

Förbättrat samarbete mellan tandvården och MVC

Under graviditeten förändras hormonomsättningen markant, och till följd av detta aptiten. Många gravida upplever ett ökat sötsug och småäter i större utsträckning. Båda faktorerna ökar antalet syraattacker på tänderna och därmed risken för karies. Hos den gravida kvinnan är god tandvård essentiell för barnet, då studier visar att parodontit kan medföra ökad risk för prematur födsel eller för barn med för låg födelsevikt. Tandköttsinflammationer, vilket kan ge upphov till parodontit, uppstår lättare hos den gravida kvinnan just på grund av nivåförändringarna av könshormoner. Även morgonillamåendet som många gravida drabbas av ger en ökad risk för försämrad munhälsa, då regelbundna kräkningar orsakar frätskador på tänderna och munnens mjukdelar. Att förebygga sjukdomar hos regionens invånare är prioriterat för att sjukvården ska belastas i minskad utsträckning.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm främjar kontinuitet och ökat samarbete mellan tandvården och mödrahälsovården.

Mobila tandvårdsenheter

Många sjuka och framförallt äldre har ofta svårt att ta sig till en tandvårdsklinik. Rädsla för att ramla eller känsla av otrygghet bakom ratten eller ute i kollektivtrafiken kan spela roll. För de som lider av demenssjukdom kan resandet dessutom innebära en mycket stor oro. Tyvärr leder detta till att patienter inte får tillräcklig tandvård. Mobila tandvårdsenheter skulle därför innebära en lättnad för många sjuka och äldre, där tandvården helt enkelt kommer till de behövande i särskilda boenden och till hospice. Denna alternativa tandvårdsenhet skulle även kunna användas inom kriminalvården med betydande fördel. Både kostnaderna och säkerhetsriskerna skulle minska.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm inför mobila tandvårdsenhet inom folktandvården.

Tandvårdsförmåner för äldre

Till och med det år man fyller 23 är tandvården kostnadsfri, men därefter måste tandvården betalas ur egen ficka. För att uppmuntra alla över 23 år fyllda att regelbundet gå till tandläkaren finns därför ett tandvårdsbidrag. Från och med året du fyller 65 år är tandvårdbidraget 600 kronor per år. Äldre är samtidigt den grupp som är i störst behov av tandvård, och i störst behov av ekonomisk sparsamhet, sett till antalet låga pensioner. På riksnivå vill därför Sverigedemokraterna justera så att alla ålderspensionärer från 65 år i stället får 900 kronor per år i tandvårdsbidrag. Vi anser att äldre inte ska behöva lägga lika stora summor av sin disponibla inkomst på hälsa och sjukvård, vilket de gör i dag. Detta skulle underlätta den ekonomiska vardagen för drygt 800 000 äldre.

Slopad tandvårdsrabatt för papperslösa

Det är fullkomligt förståeligt att det sticker i mångas ögon, inte minst i äldres och i ekonomiskt utsattas, när individer som vistas illegalt i landet får en kraftigt subventionerad tandvård där egenavgiften uppgår till så lite som 50 kronor. För samma ingrepp kan medborgare som arbetat och betalat skatt tvingas betala tusentals kronor. Vi anser att det varken är rättvist eller anständigt medborgare behandlas sämre en andra grupper. Sverigedemokraterna arbetar för att slopa papperslösas subventionerade tandvård. Eftersom tandvårdsrabatten är stipulerad i lag bör Region Stockholm yttra sitt avståndstagande till socialdepartementet för att få tillstånd till en översyn av dagens orättvisa lagstiftning.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm anmodar Socialdepartementet att få tillstånd en lagändring för att inte missprioritera svenska medborgare.

Utred kostnadsfri utredning och behandling av parodontit

Parodontit, även kallat tandlossning, drabbar en låg andel av den unga befolkningen men betydligt många fler äldre. Närmare varannan person över 50 år drabbas av tandlossning. Stora folkhälsovinster skulle uppnås om allt fler behandlade sin parodontit. Det gäller att tidigt utreda och behandla tandköttsinflammationer som orsakar parodontit innan de sprider sig och åstadkommer större skador som kräver ännu större ingrepp och kostar mer pengar. För att stävja utvecklingen ska Region Stockholm utreda effekterna av kostnadsfri utredning och behandling av parodontit och sätta dessa i jämförelse med kostnaderna för behandling långt gången parodontit och dess efterföljande folksjukdomar.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm utreder kostnaderna för kostnadsfri utredning och behandling av parodontit.

Utred snabbklinik inom folktandvården för de små behoven

I Region Uppsala har en så kallad snabbklinik med fokus på de mindre tandvårdsbehoven öppnat, för att korta köerna till den ordinarie tandvården. Som tidigare nämnts måste även något så simpelt och lätt förekommande som tandsten avlägsnas hos tandläkaren om tandborsten och tandtråden hemma inte räcker till. Vårdbehovet hos denna patientgrupp är inte akut, men väl så viktig i förebyggande syfte. De som är i behov av akut tandvård kan också komma in till snabbkliniken för bedömning, där de med stora vårdbehov får följa med tandläkaren till en mer närliggande och större klinik som har rätt resurser för den aktuella behandlingen. Därtill har ordinarie väntetider minskat hos såväl privata som offentliga aktörer.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm utreder för en snabbklinik, med fokus på att hjälpa patienter med friska tänder som är i behov av kortvariga men förebyggande vårdbesök.

6.7 Psykiatri

Psykisk ohälsa

Både mindre och mer allvarliga psykiska problem som uppfyller kriterierna för en psykiatrisk diagnos, sammanfattar begreppet psykisk ohälsa. I allt större utsträckning drabbas barn, vuxna och äldre av nedstämdhet som kan övergå till depression och i ytterst allvarliga fall leda till suicidförsök eller suicid. Psykisk ohälsa har blivit ett allt mer påtagligt fenomen i vårt samhälle. Enligt en publikation från Folkhälsomyndigheten år 2019 uppger 27 procent av den vuxna befolkningen ett dåligt eller mycket dåligt psykiskt välbefinnande. Det motsvarar närmare 1,3 miljoner svenskar i arbetsför ålder, det vill säga mellan 20 och 65 år. Därtill har den nationella samordnaren inom området psykisk hälsa påpekat att varannan svensk någon gång i livet kommer att drabbas av psykisk ohälsa, vilket gör åkomman till en av samhällets största folkhälsoutmaningar.

Barn- och ungdomspsykiatrin

Barn- och ungdomspsykiatrin, BUP, är specialiserad på barn och ungdomars psykologiska välbefinnande och är en av världens största sammanhållna barn- och ungdomspsykiatriska organisationer. BUP Stockholm möter närmare 22 000 barn och unga årligen och är således väsentlig för den drabbade individens psykologiska hälsa. Det är ingen nyhet att psykisk ohälsa har blivit allt mer förekommande hos den svenska befolkningen, och då framförallt hos barn och unga. Om vi ska lyckas hålla jämna steg med det ökandet behovet av BUP är det mycket angeläget att Region Stockholm utvecklar sina insatser och att psykiatrin därefter utvecklar sina arbetsmetoder. Sverigedemokraterna i Region Stockholm verkar för en trygg och effektiv barn- och ungdomspsykiatri med god tillgänglighet, utan långa väntetider. Unga och deras föräldrar ska känna trygghet i att de bemöts med respekt, att de blir lyssnade på och att deras upplevelser samt känslor tas på allvar, oavsett psykiskt tillstånd.

Vård utan väntan för barn och unga

Inget barn ska må dåligt en dag för länge utan att få hjälp eller stöd. Vare sig det handlar om depression eller lättare psykiska besvär ska vårdcentralen besitta adekvat kompetens och erbjuda barn och unga en god vård i tid. Ett barn som skadar sig självt eller tar sitt liv i väntan på tid hos BUP är ett barn för mycket. De barn och unga som är i behov av specialiserad psykiatri ska få tillgång till BUP utan att behöva vänta utanför vårdgarantin som gäller i 30 dagar. I Region Stockholm väntar i dag nästan vart femte barn längre än 30 dagar på att påbörja sin behandling hos BUP. Både på vårdcentralen och i skolan måste första hjälpen till barn och unga som lider av psykisk ohälsa komma tidigare. Vårdcentralerna måste stärkas upp och bli ett strå vassare på att möta barn och unga som mår dåligt.

Screening av barns och ungas psykiska hälsa i skolan

Elevhälsan är en av få verksamheter som möter alla barn och unga i princip dagligen, och har därmed ett fundamentalt uppdrag att arbeta hälsofrämjande och förebygga psykisk sjukdom. Andelen psykosomatiska besvär hos barn och unga har ökat sedan Folkhälsomyndigheten påbörjade sina mätningar under 1980-talet. I dag uppskattas 62 procent av flickorna i 15-årsåldern lida av psykosomatiska besvär minst två gånger i veckan, och 35 procent av pojkarna i samma åldersgrupp. Det finns redan screeningprogram hos Elevhälsan där längd- och viktkontroll samt ryggradsutveckling utreds för eleverna. Dock existerar det i dag inget screeningprogram som kompletterar med barn och ungas psykiska hälsa.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm i samverkan med kommuner inför ett screeningprogram inom elevhälsan.

Ökad samverkan mellan BUP och elevhälsan

I Skottland jobbar man efter en modell som kallas GIRFEC, Getting It Right For Every Child, även kallat Skottlandsmodellen. Modellen bygger på att skapa förutsättningar för att varje barn ska få möjlighet till en god uppväxt samt att deras svårhanterade situationer tas om hand på rätt sätt av rätt instans eller myndighet.

Under barnets skolgång har rektorn det övergripande ansvaret för att identifiera och agera utifrån de extra behov av stöd som barn under 18 år kan ha. Det är ett ansvarsuppdrag som inte kan avsägas eller överlåtas till någon annan.

På liknande sätt vill vi se Elevhälsan fungera i samverkan med BUP, där Elevhälsan antar ett ansvarsuppdrag för att främja det psykosociala välbefinnandet och ge stöd för den elev som är i behov av det. Genom ökad samverkan med BUP kan Elevhälsan vägleda och stödja de utsatta eleverna på plats. Elevhälsan skulle med andra ord fungera som en uppfångare och eventuell inkörsport till BUP, för de elever vars behov kräver mer resurser eller en viss typ av specialkompetens som Elevhälsan inte besitter.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm utvecklar samverkan mellan den kommunala elevhälsan och BUP.

Utveckla UMO till en digital vårdtjänst för psykisk hälsa

För barn och unga är det särskilt viktigt med enkla vägar in till vården. En sådan väg skulle kunna vara genom UMO.se, vilket är den största ungdomsmottagning på det svenska nätet. Sajten är i dag fylld med värdefull information kring diverse problem eller funderingar som barn och unga kan stöta på i livet. Dock finns denna information endast i form av färdig text berörande tips och råd samt berättelser från unga som själva drabbats av psykiska påfrestningar. Ingen direkt kommunikation mellan den unga sajtbesökaren och vårdpersonal erbjuds.

En utökning av sajten som möjliggör för de unga besökarna att komma i kontakt med och få stöd eller hjälp direkt av utbildad vårdpersonal med rätt kompetens skulle därmed bidra till att fånga upp psykisk ohälsa hos unga betydligt mer.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm vidareutvecklar UMO.se till att även vara en digital vårdtjänst för barn och unga som mår dåligt.

Vuxenpsykiatrin

Psykisk ohälsa som mynnar ut i psykiatriska åkommor drabbar många människor och har blivit ett allt större problem i samhället under senare år. Psykisk ohälsa i dess olika former utgör nästan hälften av alla sjukskrivningar. Många av de drabbade som söker hjälp hänvisas till primärvården, men i dag har de flesta vårdcentralerna för dålig bemanning för att ta emot patienter i behov av psykiatriska insatser.

Långtgående depression kan leda till tankar om suicid och kan således vara livshotande – därför är det av stor vikt att den som behöver hjälp får vård direkt.

Problematiken som psykisk ohälsa skapar för samhället och den enskilt drabbade individen måste tas på större allvar och mer resurser behöver sättas in. Först då kan psykisk ohälsa bekämpas på riktigt, och fler kan gå till jobbet med orken i behåll och ett leende på läpparna.

Fler husläkarmottagningar ska erbjuda terapisamtal

De allra flesta som lider av allvarligare psykiska problem, som depression, kommer först in till primärvården. Kompetensen för att på bästa möjliga sätt hantera dessa patienter behöver då redan finnas där. En obehandlad psykisk diagnos som depression kan i värsta fall leda till suicidförsök eller ett fullbordat sådant.

Anställning av personal på vårdcentralerna med kompetens inom psykologi skulle medföra en starkare kompetensutveckling kring suicidprevention. Krafttag inom den psykiatriska kompetensutvecklingen hos primärvården i form av samverkan med psykologer och psykoterapeuter skulle fånga upp de depressionsdrabbade patienterna mer effektivt och i vissa fall till och med rädda liv.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm utökar antalet specialiserade husläkarmottagningar som ska erbjuda depressionsdiagnostiserade patienter terapisamtal, och föreslår detta till Region Stockholm.

Fördubbling av psykiatriska ambulanser i Stockholm

I Region Stockholm finns i dag en psykiatrisk akut mobilitet, kallad PAM, som fungerar som en ambulans för akuta psykiatriska kriser och tillstånd. Syftet med PAM är att säkerställa att individer som lider av akut psykisk ohälsa kan få ett effektivt prehospitalt omhändertagande. I likhet med den ordinarie ambulansverksamheten dagligen stöter på situationer rörande liv och död och det fysiska måendet, gör PAM lika så fast rörande det psykiska måendet. Enheten avlastar både polisen och akuten som i dag redan är hårt ansträngda.

Dagens PAM-enhet genomför i snitt 1 700 uppdrag per år mellan klockan 14.00–02.00 under veckans alla dagar. Majoriteten, 85 procent, av de inkomna larmen berör självmordsförsök.

Att avstigmatisera psykiatriska sjukdomar är en viktig aspekt i det förebyggande arbetet. I stället för att polisen eller andra prehospitala resurser som akutambulanser ska hantera självmordsbenägna så besitter PAM specialistkunskap för ett effektivt och fullgott bemötande.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm införa en ytterligare PAM-enhet, för att öka suicidpreventionen och främja ett snabbt bemötande av akutdepressiva individer.

Ökad samverkan mellan BUP och vuxenpsykiatrin

När ett barn påbörjat behandlingar eller utredningar inom BUP försvåras ofta de uppföljande insatserna till följd av organisationsbytet mellan BUP och vuxenpsykiatrin, när personen fyllt 18 år. Om en ungdom inte kommer vidare till vuxenpsykiatrin på ett smidigt sätt, trots att ett vårdbehov finns, kan den psykiska hälsan i värsta fall förvärras och leda till mer lidande för den drabbade.

Ändamålsenligheten mellan de två organisationerna behöver utredas. Ett ökat samarbete där överföring av tidigare kunskap från BUP till vuxenpsykiatrin skulle säkerhetsställa att omvårdnadsförloppet efterföljs.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm verkar för en ökad samverkan mellan BUP och vuxenpsykiatrin.

Psykisk ohälsa hos äldre

Allt fler äldre drabbas av isolering, nedsatt hälsa och försämrad livskvalitet. Boven i dramat är ofta ofrivillig ensamhet. Ensamhet, alltså avsaknaden av människor att umgås med, kan leda till psykisk ohälsa som depression, ångest och oro. På sikt kan ensamheten därmed försämra den fysiska hälsan.

Att motarbeta ofrivillig ensamhet hos äldre är en avgörande pusselbit för att förebygga psykisk ohälsa, då ensamheten är en av de största bakomliggande faktorerna. Statistiska Centralbyrån, SCB, pekar på att var tredje person som är 65 år och äldre bor ensam. Av dessa är det cirka 300 000 personer som upplever sin ensamhet som påtaglig. En undersökning från Socialstyrelsen visar även på att över hälften av alla medverkande äldre som har hemtjänst eller bor på äldreboende besväras av ensamhet.

Ensamhet hos äldre kan komma smygande eller plötsligt. En av de mer betydande faktorerna är förlust, oftast berörande en make eller maka, vänner eller husdjur. Ibland tvingas den äldre att flytta på grund av ekonomiska skäl eller sjukdom som försvårar vardagen i sitt befintliga hem. Ofrivillig ensamhet där en för låg pension är grundproblemet kan leda till att den äldre avstår fritidsaktiviteter och umgänge med bekanta eftersom pengarna inte räcker till. Vid sjukdomsfall är det mer vanligt förekommande att den äldre isolerar sig i rädsla för fallolyckor och den påtagliga ansträngning som krävs för att förflytta sig till vänner och familj.

För att motarbeta ofrivillig ensamhet hos äldre, som oftast är den ursprungliga orsaken till psykisk ohälsa och depressionssymptom, behöver samhället sätta in fler insatser på fler plan. Region Stockholm bör erbjuda fler valbara alternativ åt de äldres vägnar där sociala aktiviteter eller rogivande sysselsättningar ingår.

Regionalt centrum för främjande av äldres samvaro

Ensamhet hos äldre botas inte av läkemedel eller psykologsamtal. De behöver sociala nätverk och rogivande sysselsättningar att fördriva tid med.

De ofrivilligt ensamma äldre behöver kunna knyta an till nya sociala kontakter och lättare hitta klubbar och intresseföreningar där de kan ägna sig åt fritidsaktiviteter de är passionerade över. Allt från kortspel till konstutövning, snickeri eller matlagning. Intresset hos den äldre är vad som sätter gränsen. Dock är det viktigt att inte behandla äldre som en homogen grupp när aktiviteter och verksamheter planeras för att bryta ensamheten. Alla äldre finner inte nöje i att sticka eller spela bingo.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm tillsammans med relevanta kommuner upprättar ett äldrecentrum.

Kombinera omvårdnad med ett socialt umgängesprogram

I Storbritannien har en forskningsgrupp sedan år 2016 implementerat en ny framgångsrik arbetsmodell för att främja äldres hälsa. Modellen kallas för The Frome Model, döpt efter staden Frome där den togs fram, och går ut på att omvårdnaden av den äldre inte bara ska vara medicinsk utan även inkludera sociala aktiviteter. Antalet äldre som blev intagna till akutsjukvård i staden minskade med hela 30 procent under en treårsperiod. Kostnaden för akutsjukvården i Storbritannien uppgår till cirka 20 procent av hela sjukvårdsbudgeten som ligger på 110 miljarder pund.

Besparingen i årlig kostnad för Region Stockholm kan bli enorm om allt fler ensamma äldre blev inkluderade i en upplevd samhörighet. Desto mer intressant är det att tänka sig hur ett liknande program, som Frome-modellen, skulle påverka de äldres hälsa i Sverige. Det är redan dokumenterad fakta att goda sociala relationer förgyller välbefinnandet som i sin tur förebygger åtkomsten av psykiska sjukdomar, som kan mynna ut till somatiska sjukdomar eller i värsta fall suicid.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm utvecklar en lokal Fromemodell mot ensamhet.

Suicid

Självmord, i medicinska termer suicid, är ett komplext fenomen som kräver djup förståelse hos inte bara vårdpersonal och de anhöriga, utan också samhället i sin helhet. Långtgående depression är den vanligaste bakomliggande faktorn gällande suicid och suicidförsök och därför är det av stor vikt att den drabbade får rätt vård i tid.

Ingen som tar sitt liv har ett önskemål om att sluta leva, utan snarare rör det sig om ett desperat och impulsivt försök till att undfly ett stort lidande i den fysiska kroppen eller i det psykiska befinnandet.

Suicid och suicidförsök går dock båda att förebygga. Sociala anknytningar och känslan av samhörighet spelar en betydande roll för den enskildes psykiska välmående. Den med tankar om suicid upplever sig själv ofta som oönskad och att denne inte platsar in någonstans. Därför är det essentiellt med rätt kompetens inom psykiatrin och primärvården, för att dessa individer ska fångas upp så snart som möjligt och bli behandlade och framförallt lyssnade på.

Dock är det inte alltid som individer med suicidtankar aktivt väljer att söka hjälp. I dag existerar en viss tabu kring ämnet där vissa anser det vara skamligt eller alltför känsligt för att prata om. För att bryta tabun och öppna upp för dialog, men även uppmuntra självmordsbenägna individer till att tänka efter en extra gång, behöver Region Stockholm sätta in fler åtgärder.

En riktig nollvision mot suicid

Psykisk ohälsa som övergår i suicid eller suicidförsök är ett allvarligt problem för såväl individen i fråga som personens närstående. De som stod närmast den som tagit sitt liv löper i sin tur ökad risk för psykisk ohälsa och depression vilket leder till att risken ökar för att de i sin tur ska ta sitt liv. Detta skapar en negativ spiral inom samhället.

Trots en nollvision och konsensus om att krafttag ska tas mot suicid, är suicidförsöken bland ungdomar i åldersgruppen 15–24 år och bland äldre över 65 år i stort sett är oförändrad sedan 1990-talet. Ungdomar och de äldsta är de mest utsatta målgrupperna samtidigt som den ökade psykiska ohälsan i samhället leder till att även andra riskgrupper som nyblivna mödrar påverkas.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm utvecklar en riktig nollvision mot suicid.

Utreda möjligheten att genomföra självmordsutredningar

I dag sker ingen eller mycket liten kartläggning av de bakomliggande orsakerna efter att ett självmord har begåtts. Genom en självmordsutredning bör den relevanta instansen, exempelvis patientnämnden, utreda huruvida vården och andra statliga myndigheter har utfört sitt uppdrag korrekt, analysera, upptäcka och åtgärda samhällsbrister och systemfel. Vidare bör det bakomliggande individuella motivet undersökas för att aktivt sätta åtgärder för att minska liknande framtida självmord.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm undersöker möjligheten till att genomföra självmordsutredningar utredningar i samråd med individens närstående och syftar till att bistå de anhöriga i sörjandeprocessen.

Utökad fysisk suicidprevention

Många självmord sker under impulser hos individer som lider av depression eller andra psykiska sjukdomar, och som för stunden inte förmår tänka klart. För att avvärja självmordsförsök vill Sverigedemokraterna i Region Stockholm i högre utsträckning sätta upp fysiska hinder på riskplatser. Stängsel, räcken och dylikt kan förhindra att någon tar sig ut på ett spår och därmed indirekt rädda liv.

Ett främjande av fler övervakningskameror och rörelsedetektorer vid kollektivtrafikspår skulle kunna verka förebyggande. Platser som är extra utsatta i Stockholm bör vara skyltade med telefonnummer till Nationella hjälplinjen. Ett större fokus behöver riktas till att få fler suicidala individer att kontakta den specialiserade Nationella hjälplinjen, i stället för Regionens standardnummer 1177.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm genomför en helhetsinsats med kommuner och relevanta myndigheter för att kartlägga och samverka kring fler fysiska hinder vid suicidrelaterade riskplatser.

Årligt pris för bästa suicidpreventiva åtgärd

Suicid är den vanligaste dödsorsaken bland män mellan 15 och 44 år, och även den dödsorsak som sedan 1980-talet ännu inte har minskat hos ungdomar i Sverige till skillnad från våra nordiska grannländer Norge och Danmark där suicidtalet för unga sjunker. Mer arbete behöver sättas in för att förebygga självmord. Ett pris för bästa suicidpreventiva åtgärd skulle uppmärksamma suicidfrågan och belyser därmed det bakomliggande problemet i stor utsträckning. Syftet med priset ska vara att uppmärksamma extraordinära insatser och därmed ytterligare uppmuntra engagemanget och öka förståelsen för suicidprevention och suicid. För att främja suicidpreventivt arbete bland offentliga myndigheter, samhällsorganisationer och privatpersoner vill

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm inför ett årligt pris för bästa suicidpreventiva insats som delas ut av Region Stockholm till en samhällsorganisation eller privatperson.

6.8 Vårdens organisering

Mer inflytande åt professionen och patientföreningarna

Sverigedemokraterna ställer sig tveksamma till den politiska influeringen av vårdens uppbyggnad och styrning. Sjukvården ska inte används som ett slagträ för skrytprojekt, som symbolpolitik eller detaljstyras av regionpolitiker. I stället bör politikernas främsta uppgift vara att lyssna in professionen – det vill säga de individer som dagligen arbetar inom vården. Det är efter deras synpunkter och önskemål som politiker bör arbeta och agera efter, och framförallt lämna organisationen och styrningen till professionen. Ett första steg för att minska det politiserade och klåfingriga inflytandet från politiker är att främja tillsättningen av styrelser till regionsjukhusen med representanter från de olika vårdprofessionerna samt en övergripande samverkansnämnd tillsammans med fackliga representanter. Individer som dagligen jobbar och förstår sig på vården genomför med största sannolikhet ett mer välinformerat och praktiskt genomförbart arbete än styrelseproffs och sjukvårdskonsulter.

Vårdval

Sverigedemokraterna ser till hela Stockholms bästa och anser det därför vara av yttersta vikt att det skapas en jämn och god vård över hela Stockholmsregionen där inte lokala obalanser uppstår. Vi lägger heller inget egenvärde i vem som driver sjukvården, och låser oss inte till varken vänster- eller högerideologiska tillvägagångsätt. Vår ledstjärna är bästa möjliga vård per krona, oavsett om vården drivs i offentlig eller privat regi. Vi vill se en vård där de privata aktörer som är skattefinansierade ska vara jämställda med de offentliga aktörerna.

Vårdval Stockholm infördes av Stockholms läns landsting, numera Region Stockholm, under åren 2007–2008. Under årens gång har Stockholm fått 39 vårdval, flest i hela Sverige. Sverigedemokraterna ser positivt på privata och regionalt drivna verksamheter inom den valbara vården – där inte minst valfriheten, mångfalden och tillgängligheten har ökat. Samtidigt noterar vi kraftiga kostnadsökningar och en oproportionellt ökad användning av socioekonomiskt starka grupper och, i vissa fall, bristfällig kontroll och uppföljning och splittrade informationsflöden.

För att vårdvalen ska fungera optimalt så måste de kontinuerligt skötas om. Region Stockholm bör därför genomföra en grundlig utredning bland vårdvalen och dess aktörer för att identifiera faktorer som ersättningsproblem, brist på specialister i vissa delar av regionen, vård på rätt nivå samt främja samarbeten mellan vårdcentraler och specialistmottagningar och därmed effektivisera användningen av AT- och ST-läkare.

6.9 Övrigt kapitel

Dubbla patientavgifter vid uteblivna besök

Uteblivna besök, som antingen inte alls avbokas eller som avbokas med kortare marginal än 24 timmar eller där individen kommer efter halva besökstiden kostar årligen 500 miljoner kronor för Region Stockholm. Inställda operationer kostar 12 000 kronor i timmen och primärvårdsbesök kostar närmare 1 400 kronor i timmen. Det åligger varje individ ett ansvar att bruka den offentligt finansierade sjukvården med kollektiv omtanke och moral, gentemot sina medborgare.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm utformar ekonomiska incitament i form av dubblerade patientavgifter samt avgift för annars avgiftsfria besök, i likhet med tidigare modeller i Region Skåne och Region Västra Götaland, för de som uteblir från vård utan giltigt skäl.

Påminn om och bekräfta patientens besök

I likhet med Region Västra Götaland ser vi positivt på att såväl skicka ut standardiserade påminnelser inför besök i sjukvården. Vi vill även utreda ett system där patienten bekräftar sin närvaro kort innan och inför det individuella vårdbesöket. Detta för att säkerställa att misstag inte sker och som en sista påminnelse.

Minska de inställda operationerna

Region Stockholm har i dag omfattande köer till de olika specialiteterna inom den elektiva operationsvården. Samtidigt valde drygt 2 100 individer att helt utebli från planerade operationer. Förutom de höga kostnaderna om 12 000 kr i timmen för operationsteam, så visar en individ som uteblir från sitt besök på ett försummande av det moraliska ansvaret mot sina medmänniskor som väntar på en operation. En tydligare ekonomisk incitamentsmodell måste därmed utformas även för den elektiva operationsvården vid uteblivna besök.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm ska vid elektiv vård placeras sist i operationskön, detta med beaktning på individens hälsotillstånd. Sammantaget beräknar vi att samtliga tre förslag mot uteblivna besök leder till en årlig intäktsökning på 50 miljoner kronor.

Tidsbegränsa gratis språktolk

Genom att tolkanvändningen i dag är obegränsad och kostnadsfri så saknar individer incitament att lära sig det svenska språket. Många bor och verkar i Sverige sedan flertalet år tillbaka samtidigt som de fortfarande använder sig av språktolkar. De ökade kostnaderna för skattebetalarna märks, inte minst på Region Stockholms egna utgifter. För mandatperioden mellan åren 2014–2018, uppgick dessa till närmare 565 miljoner kronor, vilket var närmare 30 procent högre än kostnaderna under mandatperiod 2010–2014 som var 416 miljoner kronor.

Det kan inte anses rimligt att en individ erhåller kostnadsfria sociala insatser som språkutbildning, SFI och andra relaterade åtgärder under flertalet år men fortfarande inte kan göra sig förstådd på det svenska språket. Som delösning har flera politiska aktörer varit inne på ekonomiskt egenansvar som incitament för att lära sig svenska och minska onödigt tolkanvändande.

En tidsbegränsad möjlighet till språktolk medför att individer som utöver sin givna tid behöver använda sig av tolk i sjukvården ska bekosta den själva, antingen som egenavgift eller pålägg till patientavgiften för individen som använder tolk utöver sin egenavgift. Möjliga mått som förvaltningen kan överväga när språktolk inte längre ska vara gratis kan vara antal år vistelse i landet, permanentboende eller dylikt. Rätten till att göra sig förstådd vid kontakt med myndighet är lagstadgad, men det är inte självklart att detta ska ske kostnadsfritt. Eftersom avgift får tas ut vid sjukvårdskontakt, så kan Region Stockholm agera som pionjär i fältet genom att utreda frågan.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm inför en lämplig tidsbegränsning av kostnadsfri språktolk, dock ej gällande för minoritetsspråken och individer med funktionsnedsättning. Sammantaget innebär detta en intäktsökning om 20 miljoner kronor, cirka 20 procent.

En översyn av Kommunalförbundet Norrtäljes ändamålsenlighet

KSON agerar i dag som en egen huvudman inom Norrtäljes Sjukvård. KSON genomför egna vårdvalsrevideringar, beslutar om vårdval och anslag till sina offentliga vårdverksamheter men även till de privata vårdcentralerna, inom deras geografiska område. På senare tid har omfattande kritik lyfts mot KSON, av privata aktörer – där Tiohundra, ett KSON-drivet vårdbolag, ges ekonomiskt företräde framför privata aktörer. Inom primärvården har den särskilda utformningen av KSON motiverats efter Norrtäljes särskilda glesbygdskaraktär. Däremot ser vi i dag ett ökande intresse från privata aktörer att verka inom upptagningsområden som tidigare har bedömts som olönsamma, och därtill gett Tiohundra AB ensamrätt på att verka.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm genomför en översyn av KSON-modellen för att uppnå en harmonisering och likabehandling av vårdområdet Norrtälje, med vårdval och dess utformning, så att dessa samstämmer med resterande delar av Region Stockholm.

7 Vård- och kunskapsstyrningsnämnden

Vårdens kunskapsstyrningsnämnd ska leda kunskapsstyrningsorganisationen är en ny nämnd inom Region Stockholm, med ansvar för den nationella och regionala nivåstruktureringen. Nämnden ansvarar även för kunskapsstyrningen inom katastrofmedicinsk beredskap samt dess kompetensförsörjning. Tillsammans med hälso- och sjukvårdsnämnden ska underlag tas fram för att förbättra avtalen med vårdgivarna och delta i det regionala och nationella arbetet med sjukvårdens nivåstrukturering utifrån evidensbaserad kunskap och hälsoekonomiska analyser.

Invånaren ska ges möjlighet att själv välja vårdgivare och ges samma rätt till inledande behandling oavsett var i regionen invånaren bor. Vården i Region Stockholm ska alltid utgå från individen, vara likvärdig och prioritera den som har störst vårdbehov. Region Stockholm ska i sitt nationella uppdrag vara ledande i tidig upptäckt och behandling för barn som föds med genetiskt sällsynta sjukdomar.

Under 2019 införde Region Stockholm Centrum för hälsodata som fungerar som en samlad kunskapsorganisation dit forskare och verksamhetschefer kan vända sig för att efterfråga hälsodata. Centrumet kan med sin kompetens stimulera Stockholm som en ledande forsknings- och innovationsregion.

Vårdens kunskapsstyrningsnämnd

mnkr	Utfall 2018	Budget 2019	Budget 2020	Ändring B20/19	Plan 2021	Plan 2022	Plan 2023
Intäkter	0	428	439	2,6 %	450	462	474
- varav anslag	*0,0*	*427,5*	*438,6*	*2,6 %*	*450,0*	*461,7*	*473,7*
Kostnader	0	-428	-439	2,6 %	-450	-462	-474
Resultat	**0**	**0**	**0**		**0**	**0**	**0**

Vårdskador

Vårdskador innebär stort lidande för de patienter som drabbas och tar resurser från sjukvården. En säkrare vårdmiljö med ett minimum av vårdskador ger tryggare patienter, snabbare rehabilitering och frigjorda vårdresurser. Patienter med diabetes 2 har flyttats till primärvården, som i många fall har svårt att hantera patienten tillräckligt bra och resulterar i svåra vårdskador. Sverigedemokraterna förespråkar en återflytt av patientgruppen till sjukhusvården för att minimera vårdskadorna.

Nämnden beslutade därför hösten 2019 om en ny patientsäkerhetsplan, som utgår från Nationell handlingsplan för ökad patientsäkerhet i hälso- och sjukvården 2020–2024. Sverigedemokraterna är positiva till att Vårdens kunskapsstyrningsnämnd beslutade om en ny patientsäkerhetsplan hösten 2019. I nuvarande säkerhetsarbete ska informationsinsamling och analys av vårdskador ingå.

Läkemedel

Läkemedel utgör en viktig del i behandlingen och måste vara säkra, effektiva och tillgängliga. Nya läkemedel utvecklas och metoder för att underlätta introduktionen av nya läkemedel, identifiera effekter och risker måste tas fram till största patientnytta för länets invånare. Arbetet med Kloka listan utgör en grund för en säker och ekonomisk läkemedelsföreskrivning. Där en allt snabbare teknikutveckling tar fram effektivare och dyrare läkemedel, ser vi behovet av processer som kan erbjuda alla invånare samma möjligheter till likvärdiga läkemedel. Vi förordar även att läkemedelshistoriken kan ges en större plats i sjukvårdsjournalerna för att motverka överskrivning.

Antibiotikaresistens

Antibiotikarestens utgör ett reellt hot mot den folkhälsan. Strama Stockholm arbetar sedan 2009 för att minska antibiotikaanvändningen i Region Stockholm och 2019 beslutade nämnden att anta handlingsplanen för Strama Stockholm och en hållbar antibiotikaanvändning. Målet är högst 250 antibiotikaföreskrivna recept per 1 000 invånare i Region Stockholm. Sverigedemokraterna anser att det är nödvändigt att strama upp antibiotikaanvändningen för att motverka att antibiotikaresistenta bakterier ökar. Kunskapen om sepsis har dock minskat som en följd av antibiotikaanvändningen och vi ser därmed en risk för ökad sepsis som måste få ökad uppmärksamhet inom Region Stockholms arbete.

Regionala cancerplanen 2020–2023

Nämnden har lett arbetet med att ta fram en regional cancerplan för 2020–2023. Cancerplanen som antogs 2019, innehåller förbättringar för att uppnå uppsatta målen inom cancerområdet. Folkhälsoperspektivet är primärt och förebyggande av cancer och tidig upptäckt ligger i fokus där screening och information om levnadsvanor utgör viktiga delar. Även patientens ställning, en jämlik cancervård, ledtider, barnperspektiv och kompetensförsörjning har lyfts. Screening är effektivt för att hitta cancer i ett tidigt skede. Sverigedemokraterna är positiva till en utredning för organiserad PSA-screening. Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm utreder införandet av Stockholm3-testet för att i ett tidigt skede genom blodprover och genetiska markörer fånga upp män med risk för prostatacancer.

Omkring 40 procent av alla kvinnor mellan 40–74 år har så kallade tät bröstkörtelvävnad och cirka tio procent har mycket tät bröstkörtelvävnad. Dessa kvinnor har fyra till sex gånger större risk att utveckla bröstcancer och dessutom innebär tätheten att cancern är svårupptäckt. Endast två tredjedelar av alla cancerfall upptäcks vid mammografi resten upptäcks mellan mammografitillfällena. Det finns flera metoder att mäta tätheten och bedöma risk. Forskning tyder på att en individualiserad bröstcancerscreening baserad på kvinnans risk för bröstcancer kan minska insjuknande och död i bröstcancer. Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm anmodar socialdepartementet och Socialstyrelsen att ta initiativ till nya riktlinjer för ett mer individanpassat screeningprogram för bröstcancer.

8 Patientnämnden

Patientnämnden är vårdens fristående och opartiska instans dit patienter, anhöriga och anställda inom vården kan vända sig när det har uppstått problem i kontakterna med vården eller när det finns klagomål på bemötande, attityder och kvalitet i vårdens utförande. Nämnden ansvarar även för att analysera inkomna klagomål och synpunkter för att användas i hälso- och sjukvårdsnämndens och vårdgivarnas systematiska förbättringsarbete.

Sverigedemokraterna ser positivt på patientnämndenens sjukvårdsrelaterade arbete. Däremot avser vi uppmärksamma principen om positiv särbehandling inom patientnämndens förvaltning. För att uppnå en arbetsplats där kunskap premieras, oavsett kön, etnicitet eller kulturell bakgrund så bör positiv särbehandling avskrivas från de olika rekryteringsdokumenten och interna-måluppföljningarna inom Patientnämnden

Patientnämnden

mnkr	**Utfall 2018**	**Budget 2019**	**Budget 2020**	**Ändring B20/19**	**Plan 2021**	**Plan 2022**	**Plan 2023**
Intäkter	32	32	33	2,4 %	34	35	35
- varav anslag	*28,0*	*30,8*	*31,6*	*2,5 %*	*32,4*	*33,2*	*34,0*
Kostnader	-31	-32	-33	2,4 %	-34	-35	-35
Resultat	**1**	**0**	**0**		**0**	**0**	**0**

9 Karolinska Universitetssjukhuset

Karolinska universitetssjukhuset ansvarar för den mest högspecialiserade sjukvården i Region Stockholm. Sjukhuset flyttade nyligen in i nya lokaler på Nya Karolinska, och samtidigt förändrades arbetssätt och organisation. Ett större omställningsarbete har under flera år varit en stor del av personalens vardag.

De ekonomiska utmaningarna för Karolinska universitetssjukhuset är omfattande. Sjukhuset ska under 2020 och framöver återbetala det negativa för 2019. Detta innebär att sjukhuset har inlett ett omfattande besparingsprogram, som riskerar att förvärra den redan ansträngda personalsituationen. Redan i dag finns en uppgivenhet och trötthet inom de olika personalgrupperna och personalomsättningen förväntas öka, från 10 procent 2019 till 13 procent under 2020. Med det nya sjukhusavtalet, som ger ett större inslag av produktionsersättning riskerar Karolinska universitetssjukhusets kris förvärras.

Vid effektiviseringar och besparingar måste stor hänsyn tas till personalens situation, arbetsmiljö och trivsel. Redan i dag råder stor brist på vårdpersonal, på såväl Karolinska universitetssjukhuset som regionens övriga akutsjukhus. Personalbristen innebär stängda vårdplatser och alltmer ansträngd arbetssituation på sjukhuset. Att förverkliga målet av Region Stockholm som en attraktiv arbetsgivare blir svårare när det är som viktigast att vara just en attraktiv arbetsgivare som vårdpersonal söker sig till och stannar hos. Bara genom att vända personalkrisen kan vårdkrisen stoppas.

De effektiviseringar och besparingar som krävs måste med precision undvika att skapa ytterligare oro hos personalen. Effektiviseringar och besparingar bör riktas mot onödig administration, kringfunktioner och de investeringar som kan skjutas på framtiden, och inte mot personalens trivsel, arbetsförhållanden och trygghet. Att kunna minska beroendet av inhyrd vårdpersonal i spåren av personalflykt är den mest framgångsrika besparingsåtgärden för en hållbar framtid på Karolinska universitetssjukhuset.

- En positiv personalpolitik som minskar personalflykt och personalomsättning. Personalen på Karolinska universitetssjukhuset är sjukhusets största resurs. I tider av besparingar och effektiviseringar måste personalvården samtidigt prioriteras.
- Ökad delaktighet för vårdpersonalen i effektiviseringsarbetet. Vårdpersonalens insikter i hur sjukhuset fungerar måste tas tillvara. Besparingar nu kan bli kostnader i förlängningen, om de förvaltas och utförs på ett felaktigt sätt.
- Högspecialiserad vård kostar mycket, samt kräver välutbildad och erfaren personal. Att genomdriva besparingar som försämrar arbetssituationen, personal- och patientsäkerheten riskerar att generera framtida kostnader för Region Stockholm att hantera.
- Använda lokalerna mer effektivt. De nya vårdbyggnaderna på Nya Karolinska måste optimeras för ett mer effektivt utnyttjande i vårdarbete och administrativt. Att hyra hotellrum på ett angränsande hotell som jourrum åt läkare är inte förenligt med en rimlig ekonomi för ett nybyggt sjukhus.
- Växla ett sänkt resultatkrav mot öronmärkta satsningar på fasta-/ och deltidsanställd personal

Karolinska Universitetssjukhuset

mnkr	Utfall 2018	Budget 2019	Budget 2020	Plan 2021	Plan 2022	Plan 2023
Resultat	**-822**	**-280**	**45**	**71**	**96**	**71**

9.1 Sänkta resultatkrav för akutsjukhusen

Region Stockholms akutsjukhus prognosticeras gå mot ett underskott under 2019. Flera av sjukhusen vittnar om en ökande andel inhyrd personal och en allmän svårighet att rekrytera ny kompetens. Det är inte troligt att majoritetens tuffa resultatkrav, alltså överskott efter årets slut, kommer att kunna bäras upp av akutsjukhusen. Istället kommer vi att vittna om fler dåliga effektiviseringar som går ut över personalen arbetsmiljö.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm sänker resultatkraven, men kräver att pengarna används i verksamhet som avser kompetensförsörjning med fast- och deltidsanställd personal. Detta innebär att vi sänker resultatkraven för Karolinska 15 procent årligen samt 10 procent för resterande akutsjukhus (exklusive KSON och S:t Eriks ögonsjukhus).

Stockholms läns sjukvårdsområde

mnkr	Utfall 2018	Budget 2019	Budget 2020	Plan 2021	Plan 2022	Plan 2023
Resultat	**52**	**199**	**200**	**200**	**200**	**200**

Södersjukhuset AB

mnkr	Utfall 2018	Budget 2019	Budget 2020	Plan 2021	Plan 2022	Plan 2023
Resultat	**-52**	**9**	**8**	**8**	**8**	**8**

Danderyds Sjukhus AB

mnkr	Utfall 2018	Budget 2019	Budget 2020	Plan 2021	Plan 2022	Plan 2023
Resultat	**-84**	**7**	**7**	**7**	**7**	**7**

Södertälje Sjukhus AB

mnkr	Utfall 2018	Budget 2019	Budget 2020	Plan 2021	Plan 2022	Plan 2023
Resultat	**11**	**3**	**2**	**2**	**2**	**2**

10 Trafiknämnden

Varje dag väljer fler än 900 000 personer att resa med kollektivtrafiken i Region Stockholm. De allra flesta resenärer väljer tunnelbanan, men kollektivtrafiken erbjuder även bussar, pendeltåg, lokalbanor och pendelbåtar som färdmedel. Tunnelbanan och pendeltågen har en kapacitet att snabbt transportera en stor mängd människor i alla riktningar och just tunnelbanan har för många människor blivit synonymt med Stockholm. De tre längsta spårbundna näten utgörs av pendeltågen med en linjelängd om 241 kilometer, tunnelbanan med 108 kilometer och roslagsbanan med 65 kilometer.

Det är därför av största vikt att tunnelbanan förvaltas och utvecklas, som det riktiga oppositionspartiet i Region Stockholm eftersträvar Sverigedemokraterna en långsiktighet och en hållbarhet där befolkningsökningen hålls på en rimlig nivå för att investeringarna ska hinna ikapp.

Stockholm är en av de snabbast växande regionerna i Europa. När allt fler flyttar hit innebär det även fler resenärer inom kollektivtrafiken och därmed en ökad trängsel i tunnelbanan och på pendeltågen. Även framkomligheten för busstrafiken påverkas eftersom en växande befolkning innebär mer trafik och ökad belastning på vägnätet. Det kommer att krävas flexibla lösningar, nytänkande och ändrade prioriteringar för att möta behoven av utbyggd kollektivtrafik i realtid men även för att möta förändrade framtida behov. Regionen står inför en prövning där efterfrågan på ökad kollektivtrafik måste lösas i dialog och i ett nära samarbete med operatörerna och kommunerna i regionen. Behoven och de befintliga ekonomiska resurserna måste lösas i balans.

Trafiknämnden

mnkr	Utfall 2018	Budget 2019	Budget 2020	Ändring B20/19	Plan 2021	Plan 2022	Plan 2023
Intäkter	21 554	22 072	22 676	2,7 %	23 655	24 365	24 801
- varav anslag	9 267	*9 490,6*	*9 803,8*	*3,3 %*	*10 127,3*	*10 461,5*	*10 806,7*
- varav biljettintäkter	8 315	*8 625,2*	*9 046,5*	*4,9 %*	*9 413,4*	*9 700,5*	*9 836,1*
Summa kostnader	-21 058	-21 672	-22 312	3,0 %	-23 183	-23 881	-24 317
Resultat	**496**	**400**	**364**		**472**	**485**	**484**

Demokratisk och sekulariserad värdegrund för kollektivtrafiken

Sverige är ett av världens mest sekulariserade länder och har kännetecknats av hög tillit, tolerans, jämställdhet och individualism. Under senare år har dock religiösa uttryck blivit ett allt vanligare inslag där krav på särbehandling har blivit återkommande inom olika offentligt finansierade yrkeskategorier. Det är därför viktigt att resenärer möts av anställda som i tjänsten ger ett professionellt intryck, som representerar upphandlad operatör och Stockholms kollektivtrafik i synnerhet för alla resenärers trivsel och välbefinnande.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm ska implementera en ny värdegrund för dem som arbetar inom kollektivtrafiken. Det ska tydligt framgå att en tjänsteman ska respektera den sekulära rättsstaten, där det offentliga utgår från grundlagen och medborgarnas rättigheter och skyldigheter oavsett religion, etnicitet, kön och sexuell läggning.

Inför samverkansråd mellan operatör, kommun och region

Även om operatörer, kommuner och region redan i dag samarbetar i många frågor rörande kollektivtrafiken finns det ett stort behov av en friare kommunikation. Kommuner känner oftare till deras invånares och resenärers behov. Medan Region Stockholm oftare har ett bättre helhetsperspektiv har operatören kunskapen och kompetensen kring vilka lösningar som effektivast löser behoven.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm ska införa en förbättrad samverkan mellan parterna för att optimera kollektivtrafiken, göra den effektivare och mer attraktiv för att bättre tillgodose invånarnas behov.

Bättre arbetsvillkor bland upphandlade operatörer

Lagen om offentlig upphandling ger stora fördelar när olika bolag konkurrerar mot varandra för att få ned priset på de tjänster som kommuner och regioner behöver upphandla. Upphandlingar sker oftast i priskonkurrens, vilket leder till att den som kan utföra tjänsten till lägst pris vinner. Sverigedemokraterna vill ställa krav på arbetsmiljö och anställningsvillkor i upphandlingsavtalen för att garantera att priset inte övertrumfar arbetsvillkor och arbetsmiljön för de anställda. Många busschaufförer och lokförare väljer i dag att lämna sina yrken på grund av den tuffa och stressiga arbetsmiljön. Vid ett flertal tillfällen har det inte heller funnits tillräckligt med personal för att framföra fordonen, vilket har lett till störningar i trafiken. Det är viktigt att det finns tillräckligt många anställda för att täcka verksamhetens behov.

Regionen och dess förvaltningar bär ett ansvar även för de upphandlade entreprenörernas anställda. För att de bolag som behandlar sina anställda väl ska kunna konkurrera på lika villkor, behöver regionen ställa höga krav på bättre arbetsvillkor för de anställda i upphandlingskriterierna.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm erbjuder anställda möjlighet till heltidsanställning efter färdig utbildning, erbjudas fler utvecklingsmöjligheter samt kompetenspåbyggnad vid behov.

Samverka med kommuner – för rulltrappor som fungerar

Trasiga stillastående rulltrappor har varit och är ett återkommande problem i Stockholms tunnelbane- och pendeltågsstationer. Problemet eskalerar under vinterhalvåret då rulltrappor står stilla var och varannan dag. SL menar att flera kommuner i länet använder grus i stället för sand vid vintervägunderhållningen, vilket orsakar stop och skador på rulltrapporna vid deras stationer.

Kommunerna i länet måste se över vintervägunderhållet så att det inte får konsekvenser för rulltrappor som används på pendeltågs- och tunnelbanestationer. Det finns rulltrappor med stora renoveringsbehov och rulltrappor som fungerar dåligt på grund av yttre faktorer.

De rulltrappor som upphandlades av Trafikverket och som sedermera övertogs av Region Stockholms trafikförvaltning har varit under all kritik. Ansvaret för att upphandla rulltrappor som är anpassade för de klimatförhållanden som råder i regionen vilar numera på trafikförvaltningen. Region Stockholm ska inhandla rulltrappor som håller för Stockholmsmiljö och därigenom minska kostnaderna för att byta ut kammar och andra delar av rulltrapporna avsevärt. Rulltrapporna ska vara tillförlitliga både ur säkerhetssynpunkt och kunna garantera ett tillförlitligt resenärsflöde.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm genom samverkan med kommunerna ska främja halkbekämpningsmedel som inte har en avsevärt negativ inverkan på rulltrappornas funktionsduglighet.

Mobility as a service

Fler och fler kollektivtrafikföretag anpassar sina tjänster för att öka möjligheterna för resenärerna att själva välja bästa färdsätt. Mobility as a service är ett system av nya tjänster för ökad rörlighet inom kollektivtrafiken. Genom att erbjuda MaaS-tjänster kan kollektivtrafiken göras mer attraktiv för resenärer att resa inom en stad eller region, vilket leder till att andelen som reser kollektivt ökar. MaaS-tjänster skulle kunna få en viktig roll i städernas utkant för att öka kollektivtrafikens upptagningsområde. Andra transportaktörer i regionen skulle till exempel kunna erbjuda sina tjänster i SL:s app eller få möjlighet att erbjuda SL:s tjänster i egna appsystem. Därigenom knyts flera transportaktörer ihop och skapar en on-demand-lösning för sina kunder och resenärer och Region Stockholm skulle få flexiblare verktyg för att lösa kommunikationsproblem.

Det är viktigt att SL inte halkar efter och att kollektivtrafikresenärer inom Region Stockholm erbjuds en robust, pålitlig och flexibel tjänst. En tjänst där en resenär inte enbart erbjuds att åka buss, tunnelbana eller pendeltåg/båt utan även i samma applikation erbjuds tjänster av tredje part.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm utreder tänkbara förändrade resvanor bland resenärerna genom MaaS-lösningen samt analysera vilka effekter det förväntas få för kollektivtrafiken och resenärerna.

Flexibelt biljettsystem

SL utreder för närvarande ett framtida biljettsystem i syfte att byta ut det befintliga som börjar bli föråldrat. Det är viktigt att det framtida system blir effektivt, flexibelt och anpassningsbart. Ett nytt biljettsystem bör vara sammanknutet och kontobaserat för att resenärerna ska kunna använda olika plattformar eller olika betalningssätt. Utvecklingen av biljettsystem går snabbt och därför bör ett nytt system framtidssäkras. Ett nytt biljettsystem bör även ta extra hänsyn till säkerhetsaspekterna och den personliga integriteten för alla resenärer, men speciellt för barn och ungdomar.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholms biljettsystem är anpassningsbart så att det i framtiden kan integreras i ett Mobility as a service (MaaS-system). Detta för att möjliggöra betalning för olika tjänster i samma system, erbjuda en heltäckande service som vid behov sträcker sig från dörr till dörr och för att underlätta för resenärerna.

Öka reklamintäkterna

Trafiknämnden har kritiserats för att inte ha en plan för tillräcklig kostnadstäckning för kollektivtrafiken. Ett sätt att öka intäkterna har varit att höja biljettpriserna. Sverigedemokraterna är emot de kontinuerliga biljettprishöjningar som har drabbat resenärerna de senaste åren. För att möjliggöra en fortsatt utbyggd kollektivtrafik utan att tillföra kollektivtrafikbudgeten extra skattemedel behöver reklamintäkterna öka. Vi anser att outnyttjade ytor i kollektivtrafiken skulle kunna tas i anspråk för att öka reklamintäkterna. Dock ställer vi oss emot att spelreklam som bidrar ett ökat spelberoende tar plats i kollektivtrafiken.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm ökar reklamintäkterna genom fler disponibla ytor motsvarande 70 miljoner kronor.

Motverka trängsel

I en växande region ökar antal resande med kollektivtrafiken vilket samtidigt leder till ökad trängsel. För att kollektivtrafiken fortfarande ska framstå som ett attraktivt resealternativ för resenärerna behövs åtgärder i form av utökade antal avgångar, rabatterade biljettpriser för tider utanför högtrafiken samt ytterligare åtgärder som innebär att trängseln i kollektivtrafiken kan minskas.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm tar fram en åtgärdsrapport för att motverka trängseln i kollektivtrafiken.

Tvärregionalt biljettsystem

Teknisk utveckling och snabbare kollektivtrafik har gjort det möjligt att pendla över regiongränser främst i Mälardalen. Det har medfört ökat upptagningsområde för företag vid nyanställningar och ökad tillväxten i regionen. Det är viktigt att Mälardalsområdet ges möjlighet till fortsatt utveckling för företagsetableringar, för den storregionala tillväxten och för att öka konkurrenskraften på ett internationellt plan.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm utreder hur tvärregionalt resande, biljettpriser och system kan utvecklas för att stimulera och underlätta pendlingen över regiongränserna för att gynna regionerna i Mälardalen.

Fler regionaltåg

SL erbjuder i dag tåg som går mellan Uppsala och Södertälje. För att ytterligare underlätta pendling till och från andra städer. Ett tvärregionalt biljettsystem skulle underlätta och göra resandet mellan regionerna mer attraktivt, samtidigt som tillgängligheten för resenärer utanför Region Stockholm ökar. Region Stockholm bör gå i täten för att underlätta tvärregionalt resande.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm tillsammans med aktörer utökar antalet regionala tåg vilka anpassas till den lokala kollektivtrafiken.

Bättre kollektivtrafik på landsbygden

Enligt SL:s rapport ”SL och länet 2017” framkommer att bland resor som sker från kommuner i yttre förort, är det endast 23 procent av resorna som sker med kollektivtrafiken. Att resa kollektivt i ytterområden tar ofta lång tid och inkluderar ofta många byten. Ofta är kollektivtrafiken inte lika utbredd och därför inte lika attraktiv för resenärer som behöver resa långt. På grund av detta väljer hela 64 procent att ta bilen i stället.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm tar fram en specifik strategi för hur skillnaden i tillgängligheten för resenärer i ytterområden och landsbygden ska minska.

10.1 Trygghet och säkerhet

Stockholm stads trygghetsmätning våren 2018 visade att otryggheten i Stockholm ökade, exempelvis steg otryggheten i Spånga-Tensta från 13 procent till 23 procent mellan åren 2014–2018.

Detta avspeglar sig även i SL:s egna undersökningar där 28 procent av resenärer känner sig otrygga när de reser kollektivt i regionen. Den upplevda otryggheten och antalet brott i anslutning till kollektivtrafiken måste minska. Tryggheten och trivseln ska vara med under hela resans gång till och från stationen samt under färden. Enligt BRÅ:s nysläppta rapport har brott mot barn och unga ökat betydligt under senare år. Misshandel och rån mot barn har fördubblats under de senaste tre åren. Många av brotten sker i koppling till kollektivtrafiken, och en stor del av de grövre våldsbrotten mot kvinnor utgår ofta från kollektivtrafikens noder.

Sverigedemokraternas ambition är att alla ska känna sig säkra när de reser med SL, oavsett om de är kvinnor, män, barn, ungdomar eller äldre. Otrygghet i kollektivtrafiken ska inte vara en del av barn eller ungas uppväxt i Region Stockholm.

Vi föreslår fler väktare och civilklädda biljettkontrollanter inom kollektivtrafiken för att öka resenärernas och personalens trygghet. För att göra detta möjligt behövs ett större fokus på ordningsvakter som har bättre utbildning och fler befogenheter än de befintliga trygghetsvärdarna. Ungdoms- och trygghetsvärdarna behöver fasas ut och ersättas av anställda med utbildning och befogenhet att skapa trygghet och vid behov avlägsna ordningsstörande individer och grupper.

Nedskräpning, klottring och vandalism ska inte vara en del av kollektivtrafiken och bör skyndsamt åtgärdas för att minimera spridning av så kallade ”tags”. Stationerna ska hållas rena från nedskräpning för att resenärerna ska känna trygghet. Kollektivtrafiken ska vara välvårdad och tekniskt underhåll av hissar och rulltrappor ska ske löpande.

Tidtabellerna ska utgå från ett trygghetsperspektiv där ett samspel mellan olika anslutningar och trafikformer anpassas. Det är viktigt att resenärer inte blir fast för länge på en station i väntan på anslutning till sin slutdestination, särskilt kvälls- och nattetid, när många upplever en ökad otrygghet. Områden som av resenärer identifierats som extra utsatta ska prioriteras av väktare och civilklädda biljettkontrollanter för att återta tryggheten och säkerheten. Bara genom åtgärder som säkerställer trivsel och trygghet i kollektivtrafiken, kan fler välja att använda denna.

Ta fram tydligare mål och indikatorer för ökad trygghet

Trygghetsarbetet har hamnat i fokus under senare år. Det är viktigt att det finns tydliga mål och indikatorer för att mäta utvecklingen för att åtgärderna ska ge önskat resultat. För att kunna rikta insatserna dit de ger bäst effekt är det viktigt att trygghetsarbetet följs upp och analyseras för att identifiera vilka åtgärder som har ökat tryggheten bäst i kollektivtrafiken.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm tar fram tydligare mål och mätbara indikatorer för att långsiktigt och strategiskt kunna styra och följa upp arbetet för en ökad trygghet och säkerhet för resenärerna inom kollektivtrafiken.

Kod för brott i kollektivtrafiken

Det finns i dag ingen särskild brottskod för att särskilja och identifiera brott som sker inom och i direkt anslutning till kollektivtrafiken. För att kunna bekämpa och förebygga brott är det viktigt att ha tillgång till rätt information. En brottskod skulle ge ett förbättrat statistiskt underlag som kan ligga till grund för åtgärder, men även för ett mer riktat brottsförebyggande arbete tillsammans med polisen.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm ska verka för att införa brottskod för brott som sker i anslutning till kollektivtrafiken.

Fler väktare och ordningsvakter

Väktare och ordningsvakter skapar trygghet genom att skydda personal, resenärer, lokaler, fordon och upprätthåller den allmänna ordningen. Ordningsvakter har befogenhet att visitera, gripa, avlägsna och om det skulle behövas, utöva våld och det är viktigt att de synd ute i trafiken särskilt i de områden där resenärer känner sig allra mest otrygga. De ska bistå vid biljettkontroller i områden där personal är extra utsatta och inte känner sig trygga. Antalet väktare och ordningsvakter behöver utökas eftersom antalet poliser inte har blivit fler.

Under 2018 betalade SL nästan 120 miljoner kronor enbart för klottersanering. Genom att förhindra klotter kan SL spara både tid och pengar och undvika att tåg inte ställs in av dessa orsaker. För att personal och resenärer ska känner sig trygga är det viktigt att ha kompetensen och medlen för att upprätthålla ordningen i trafiken.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm ökar antalet väktare och ordningsvakter i anslutning till kollektivtrafiken.

Utökad kamerabevakning i kollektivtrafiken

Via ett ökat antal kameror skulle trygghetscentralen bättre kunna följa vad som händer på en buss eller hållplats i realtid och lättare kunna anpassa åtgärderna utifrån händelseförloppet. Det skulle skapa en större trygghet för resenärerna samtidigt som de anställdas trygghetskänsla skulle öka. Anställda upplever redan i dag att hot och våld är en del av deras vardag och 64 procent av personalen hos Arriva uppger att de har utsatts för hot och/eller våld i tjänsten. Regionen bör så snart enklare regler införts, skyndsamt implementera fler kameror i anslutning till kollektivtrafiken för att öka tryggheten, säkerheten och trivseln. ”Kamerabevakning i kollektivtrafiken – ett enklare förfarande” är en utredning som föreslår ändringar i lagen för att göra detta möjligt. Utredningen ligger för närvarande på remiss i regeringskansliet och kommer förhoppningsvis att godkännas av regering och riksdag. När utredningen har godkänts bör Region Stockholm snabbt agera för att utveckla kamerabevakningen.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm verkar för att regeringen snabbar på beslutsprocessen för införandet av förenklade regler kring kameraövervakning i och kring kollektivtrafiken. Sverigedemokraterna vill även att utreda möjligheten för att sätta upp kameraövervakning i samtliga hissar och busshållplatser i kollektivtrafiken.

Utöka personal med kroppsburna kameror

Under året har det pågått försök med kroppsburna kameror på personal i kollektivtrafiken, vilket har medfört att våld och hot mot personal har minskat markant. En enkel trygghetsskapande åtgärd är att utveckla kroppsburna trygghetskameror eftersom det inte krävs ett särskilt tillstånd för att bära kroppskamera. Därför föreslår Sverigedemokraterna att det köps in fler kroppsburna kameror för de anställda i områden där personalen ofta är utsatt för hot och våld.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm utökar möjligheten för operatörerna att använda sig av kroppskameror. Därtill vill vi tillåta samtliga ordningsvakter och biljettkontrollanter att ha kroppskameror för att öka tryggheten för den egna personalen och för operatörernas personal.

Dra ner på antalet trygghetsvärdar och ungdomsvärdar

I maj 2019 rapporterades det återigen om att ungdomsvärdar, som anställts av SL för att skapa trygghet, själva hade begått brott - flera av dem under sin tid som ungdomsvärdar. Även polisen har rapporterat om fall där ungdomsvärdar har möjliggjort brott och bett SL att avlägsna dessa från drabbade områden. Regionens resurser ska satsas på åtgärder som skapar trygghet och säkerhet och inte på funktioner som ger en tveksam eller motsatt effekt och antalet trygghetsvärdar och ungdomsvärdar bör därför kraftigt minskas.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm ska dra ner på antalet trygghetsvärdar och ungdomsvärdar för att i stället satsa på väktare och ordningsvakter, besparingen motsvarar cirka 40 miljonor kronor årligen.

Nattstopp

Under maj 2019 pågick ett försök med flexibla nattstopp för bussarna längs busslinje 504Y. Ett försök som ska utvärderas för att se om upplägget kan bli permanent och då eventuellt även för andra linjer. Flexibla nattstopp innebär att resenären inte behöver stiga av på en reguljär hållplats, utan kan själv bestämma valfri plats längs linjen. Bussen kommer att bemannas med en kundvärd som resenären kan framföra sina önskemål till.

Flexibla nattstopp är en positiv åtgärd för att öka trygghetskänslan för många resenärer och då speciellt nattetid, i mörkret, då många är som mest otrygga. Det är en kostnadseffektiv åtgärd som kan öka tryggheten för de mest utsatta, kvinnor, ungdomar och äldre.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm successivt inför fler flexibla nattstopp på samtliga busslinjer inom regionen.

Tydligare och mer tillgänglig information

För att förbättra servicen måste informationen till resenärerna bli tydligare och göras mer tillgänglig. Resenären måste kunna lita på att information angående pågående störningar och trafikändringar finns tillgänglig men även att information som är viktig på sikt, finns tillgänglig för resenärerna så att det finns möjlighet att planera resandet.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm i samråd med de upphandlade operatörerna ska utreda möjligheter till bättre, tydligare och mer tillgänglig information till regionens invånare och resenärer.

Trygghetsanpassade åtgärder

Barn och äldre är mer utsatt än andra grupper i samhället och särskilt i kollektivtrafiken och enligt BRÅ:s rapport i juli 2019 är det just våldsbrott mot unga och kvinnor som har ökat mest. Kollektivtrafiken behöver följaktligen anpassas efter deras behov för att prioritera deras trygghet och säkerhet. Vi vill kartlägga effektiviteten av lämpliga åtgärder trygghetszoner, upplysta busskurer, och anpassade busstidtabeller för att göra kollektivtrafiken så säker som möjligt oavsett tid på dygnet.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm utreder och utvärdera olika åtgärder som främjar tryggt och säkerhet kollektivt resande inom hela Region Stockholm.

10.2 Insatser mot fuskåkande

Ett omfattande problem i Stockholm såväl som resten av Europa är den höga andelen fuskåkande. Bara under 2019 medförde fuskåkandet till 280 miljoner kronor i förlorade intäkter, pengar som skulle använts för att utveckla kollektivtrafik och sjukvård - pengar som tillhörde stockholmarna.

För att minska inkomstbortfallet måste SL tillsamman med Region Stockholm utöka sin aktivitet inom området biljettkontroller, men med särskilt fokus på åtgärder som stävjar fuskåkandet. Genom att inspireras av Berlins civilklädda biljettkontrollanter och med fokus på de vanemässiga fuskåkarna så kan stora intäktsbortfall hämtas in.

Med inspiration från australienska PTRG kan fuskåkare delas in i tre grupper a) rättfärdiga resenärer som råkade åka på fel biljett, b) tillfälliga fuskare som fuskåkte ibland samt c) vanemässiga fuskare som systematiskt fuskar. Samma forskning visar att de c) vanemässiga fuskarna utgjorde 8 procent av den totala andelen fuskåkare och stod för 68 procent av intäktsbortfallet. Samtidigt som b) tillfälliga fuskare utgjorde 70 procent av den totala andelen fuskåkare men stod endast för 5 procent av intäktsbortfallet.

Rapporter från både trafikförvaltningen och forskning från australienska PTRG pekar på att många som väljer att fuskåka, att åka utan giltig biljett, gör detta för att möjligheten finns, exempelvis att det saknas spärrar, och att risken att åka fast är låg. Det behövs åtgärder både för att minska möjligheten att fuskåka samt åtgärder för att öka risken för fuskåkarna att åka fast. Vi vill därför bibehålla och utöka spärrarna för att minska fuskåkande och låsa obehöriga ute från spårområdet, vilket avsevärt förbättrar tryggheten för resenärer.

För att få bukt med problematiken kring fuskåkare, med fokus på vanemässiga fuskare så föreslår vi flera åtgärder som försvårar, men också fångar in och bötfäller fuskåkare mer effektivt än i dag. En gemensam kollektivtrafik präglas av ansvarstagande och respekt för medresenärer men även den offentliga leverantören.

Behåll spärrarna – Inga obehöriga på stationer och spår

Det pågår en diskussion mellan dem som förespråkar ett spärrfritt biljettsystem baserat på tillit och dem som förespråkar nuvarande system med barriärer, så kallade biljettspärrar. I dag saknar SL spärrsystem på vissa stationer, men där det saknas spärrar har det i regel införts kontrollanter som scannar av biljetterna manuellt. I Göteborg spärrfria biljettsystem uppskattas 8–9 procent av resenärerna resa utan giltig biljett. SL tog under en period bort spärrarna vid Slussen, vilket medförde att fusket ökade och att intäkterna minskade med cirka 4,6 miljoner. I Stockholm beräknas antalet fuskåkare till cirka 3,2 procent, vilket anses var en låg siffra jämfört med många länder i övriga Europa. Systemet med spärrar visar sig vara effektivt.

Tunnelbanan i Berlin saknar spärrar, vilket förespråkare för ett spärrfritt system brukar lyfta som ett exempel. Förespråkarna hänvisar till rapporter från BVG (Berlins kommunala lokaltrafikbolag) som säger att 3 procent av resenärerna fuskåker i Berlin vilket jämförts med siffror på 3,2 procent i Stockholm. Resultatet från en enkätundersökning utförd av ”Statista” (en tysk online portal) visade däremot att när resenärer tillfrågades i en online portal, svarade 18,3 procent att de ibland åkte utan biljett. Spärrsystemen är till för att hålla obehöriga från kollektivtrafiken och genom att försvåra påstigning utan giltig biljett kommer fuskåkandet att minska.

Sverigedemokraterna anser att spärrar är ett effektivt och rättvist system och vill se en utbyggnad på platser där det i dag saknas så som Södertälje, Nynäshamn och Västerhaninge.

Pilotprojekt biljettscanning vid utpassering

Kontroll av biljetter även vid utpassering kan ha flera fördelar så som tydligare uppföljning av resmönster och optimerade trafikflöden.

En möjlig kontrollfunktion är SL-access system vid utgångar, som komplement till dagens system som i dag enbart används vid ingång. Detta skulle försvåra för obehöriga att vistas innanför spärrarna genom att även kontrollera giltig biljett vid ut passage blir det avskräckande för fuskåkare att planka från början.

Ett pilotprojekt kan anpassas för gulalinjen för att sen utvärderas hur effektivt det fungerade samt hur störande det skulle vara för resenärer att behöva blippa sina kort vid både in och ut passage. Om utvärderingen sen blir positiv kan åtgärden expanderas till andra områden för att som mål ha längs hela tunnelbanesträckningen samt också framöver pendeltågen.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm inför kontroller av biljetten även vid utpassering genom spärrarna precis som vid inpassering.

Civilklädda biljettkontrollanter som standard

Uniformerade biljettkontrollanter är lätt att upptäcka på avstånd och en fuskåkare kan i vissa situationer undvika biljettkontroll genom att stiga av på nästkommande station. I Tyskland används civilklädda biljettkontrollanter med framgång. Samtidigt har även försök med civilklädda kontrollanter i London visat på en tydlig brottsförebyggande effekt.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm övergår till civilklädda biljettkontrollanter från dagens uniformerade i kollektivtrafiken.

Effektivare biljettkontroller med mål om fler bötfällda fuskåkare

SL genomförde en lägesrapport under 2018 vilken visade att av 3,5 miljoner genomförda kontroller var fångades enbart 31 322 fuskade. De genomförda kontrollerna visade att endast 0,9 procent av de kontrollerade resenärerna fuskåkte medan andelen fuskåkare, som helhet, fortfarande uppskattas till 3,2 procent. Under senare år har antalet kontroller ökat till fem miljoner, men antalet tilläggsavgifter står inte i proportion till hur många som uppskattas fuskåka. Som en jämförelse genomfördes fem miljoner kontroller i Berlin under 2014 var av 355 476 personer ertappade utan giltig biljett enligt BVG (Berlins motsvarighet till SL), vilket är cirka sju procent av de kontrollerade. Jämförelsen indikerar att kontrollerna i Stockholm inte är ändamålsenliga. Orsakerna är dock inte klarlagda, men när målen inte är tillräckligt tydliga blir åtgärderna inte heller effektiva.

Biljettkontroller ska även i fortsättningen drivas på upphandlad entreprenad men med förändrade mål. Kontroller ska ske i syfte att ta fast fuskåkare och inte enbart för att genomföra ett visst antal kontroller.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm ska komplettera antalet genomförda biljettkontroller med mål om antal bötfällda, för att säkerställa effektiva och ändamålsenliga kontroller. Därtill föreslår vi att Region Stockholm i större utsträckning rikta in sig på provisionsbaserade insatser för biljettkontrollanter för att öka incitamenten för den upphandlade entreprenören att identifiera och bötfälla fuskåkare.

Samarbete mellan väktare, polis och myndigheter

Biljettkontrollanterna och väktarna bör fungera som en stödjande funktion till polis och andra myndigheter. När obehöriga personer ertappas innanför spärrarna bör väktare/kontrollanter vid behov tillkalla polis om den obehörige inte identifierar sig. I vissa fall kan det innebära att individer på förekommen anledning överlämnas till Migrationsverket eller Kriminalvården.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm säkerställer ett nära samarbete mellan väktare, polis och andra myndigheter motarbeta obehöriga personer i anslutning till kollektivtrafiken.

Utred smarta kameror i kollektivtrafiken

I Barcelona har ett pilotprojekt med smarta kameror initierats som ska känna av om resenärer passerar spärrarna utan att betala, vilket gör det möjligt för personalen att kontrollera om individen har ett giltigt färdbevis eller inte. Systemet ansiktesidentifierar inte individer utan använder AI för att läsa av rörelser och beteende för att avgöra om en person passerar spärrarna utan att betala. Genom att implementera smarta kameror i kollektivtrafiken kan fuskåkare upptäckas och personal snabbt reagera för att utfärda tilläggsavgift.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm utreder ett system med smarta kameror i kollektivtrafiken för att bistå i arbetet mot fuskåkare.

Kartlägg områden och åldersgrupper som frekvent reser utan giltig biljett

Det saknas en kartläggning som visar vilka områden eller grupper som oftast väljer att åka utan giltig biljett, vilket försvårar framtagandet av effektiva metoder för att bekämpa beteendet. I en kartläggning genomförd av PTRG (Public Transport Research Group in Melbourne) framkom att ungdomar mellan 16–25 år var de mest sannolika fuskåkarna. Därefter kunde man ta fram riktade åtgärder, vilket medförde att fuskåkandet i Melbourne sjönk från 12 procent till 5 procent och därigenom också öka intäkterna med 397 miljoner kronor.

En liknande kartläggning i Stockholm skulle kunna identifiera områden eller grupper och därefter minsk antalet personer som fuskåker, vilket skulle kunna minska intäktsbortfallet i motsvarande grad.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm utför en kartläggning av områden och grupper där fusk ofta förekommer för att i slutändan ta fram riktade åtgärder som är mer effektiva än generella åtgärder.

Riktade biljettkontroller mot områden med hög andel fuskåkare

I forskning utfört av PTRG, Australiensiska Public Transport Research Group, i samarbete med Monash universitetet pekades ett antal faktorer ut till varför en person väljer att inte åka med giltig biljett. En av dessa var att personerna oftare åkte på rutter med färre kontroller, därmed en lägre risk att åka fast. Om fler kontroller genomförs i områden där fler fuskåkare förekommer skulle fler åka fast. Bussbolaget Arriva beskrev i december 2017 hur deras chaufförer på linje 179 fick utstå oproportionerligt mycket våld och hot och betalningsvägran förekom frekvent i Rinkeby, Kista, Tensta och i fler andra områden på linjen. Enligt Arriva står linje 179 för 25 procent av all betalningsvägran i Region Stockholm.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm inför riktade biljettkontroller mot områden där det frekvent förekommer betalningsvägran för att stävja fuskåkande.

Höjd tilläggsavgift

Den som saknar en giltig biljett vid en biljettkontroll måste betala en tilläggsavgift på 1 500 kronor. Sverigedemokraterna ser möjligheter i att ytterligare höja avgiften i likhet med vårt ökade anslag till kontrollverksamheten. Att höja tilläggsavgiften till 2 000 kronor kan fungera avskräckande för den som väljer att färdas utan giltig biljett. SL hänvisar i dag till att de redan använder sig av den högsta tillåtna avgiften, däremot ser vi positivt på att rättsligen pröva en avgiftshöjning.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm höjer tilläggsavgiften till 3 000 kronor inom SL.

Riktad reklamkampanj mot fuskåkande

För att påverka och förändra hur medborgarna ser på fuskåkare vill vi genomföra en kampanj riktad till resenärer för att skapa en negativ bild av fuskåkande. Australien genomförde en liknande kampanj som förändra den allmänna opinionen, till att bli mer negativt inställd till fuskåkande. Kampanjen fick resenärer att tänka om innan de valde att åka utan giltig biljett.

En liknande kampanj riktad mot den målgrupp som oftast fuskåker (ungdomar och unga vuxna) skulle kunna leda till att resenärer avstår från att resa kollektivt utan giltig biljett. En lyckad kampanj skulle också kunna göra allmänheten mer uppmärksam på resenärer som reser utan giltig biljett.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm tar fram en reklamkampanj som riktar sig mot fuskåkare för att påverka och förändra benägenheten att åka utan giltig biljett.

Orimligt med fängelsestraff när våldtäktsfall läggs på hög

I Tyskland finns det lagstiftning som gör det brottsligt att åka utan giltig biljett. Om en resenär och fastnar i biljettkontroll utan giltig biljett upprepade gånger kan straffet bli flera månader i fängelse. Detta har haft en stor belastning på fängelserna, där närmare 7 600 personer blev dömda till fängelse under 2016. I mars 2019 rapporterade ekot om överfulla häkten och fängelser i Sverige. Exempelvis hade 23 av 32 häkten mer än hundraprocentig beläggning. Samtidigt kommer rapportera om att våldtäkter och andra utredningar om grova brott läggs på hög därför att det inte finns resurser att tillgå. Ovanpå faktumet att häkten och fängelser är överbelastade finns även frågan om kostnaderna. I Sverige kostar ett dygn på fängelse 3 445 kronor enligt Kriminalvården, det blir över 100 000 kronor per månad för en fånge, då vi har det andra dyraste fängelsekostnaderna i Europa räknat på en snittkostnad. Vi anser att det är oseriöst att polisen, rättsväsende och kriminalvård ska bortprioritera grövre våldsbrott för att belastas av fuskåkare och plankare. Vi är positiva till hårdare tag mot fuskåkare och plankare, men det får inte ske på bekostnad av andra samhällsfunktioner.

10.3 Tunnelbana

I enlighet med Stockholmsförhandlingen har Region Stockholm tillsammans med Stockholm stad, Nacka kommun, Solna stad, Järfälla kommun och regeringen kommit överens om att bygga ut tunnelbanan. Det är den största satsningen på Stockholms tunnelbana sen 1970-talet. Samtidigt finns det ett stort behov av ersättningsinvesteringar och underhåll på flera områden. Styr- och växelsystemet på röda linjen skulle ha ersatts för flera år sedan, men har drabbats av svåra förseningar i och med att regionledningen avbröt kontraktet med dåvarande entreprenör.

Revisorerna har i flera rapporter riktat skarp kritik mot Regionledningen och Trafiknämnden för att de inte har en plan för hur de ska hantera de skenande kostnaderna inom trafikförvaltningen. I budgetunderlaget har förvaltningen beskrivit det allvarliga läget för en utbyggd tunnelbana. De ökade räntekostnaderna kommer kräva 77 miljoner kronor över de kommande åren fram till 2023. I samma underlag äskas 331 miljoner kronor i ökat budgetanslag för att klara av kostnadsutvecklingen för kommande investeringar och för att möta efterfrågan från en växande region. Sverigedemokraterna har vid upprepade tillfällen lyft problematiken med ökade intäkter utan en konkret plan för att säkra intäkterna. Kritiken har i de flesta fall mötts av tystnad. Vi har varit kritiska mot en alltför aggressiv utbyggnad av tunnelbanan och vill att utbyggnaden av tunnelbanan ska ske varsamt och ansvarsfullt. De ökande kostnaderna måste hanteras, förvaltningen måste se över kostnaderna och ta fram en långsiktig plan för att upprätthålla en god ekonomi och för att se hur verksamheten kan öka intäkterna.

Fokus på underhåll framför expansion

Efter Sverigeförhandlingen 2013 etablerade Region Stockholm Förvaltning för utbyggd tunnelbana, eller FUT som den också kallas. FUT har fått i uppdrag att genomföra utbyggnaden av tunnelbanan samt planering, projektering och byggnation av stationer längs med fyra olika sträckor. De ansvarar även för upphandling av nya vagnar och signalsystem. Den relativt nya förvaltningen har fått ett stort ansvar för investeringar på över 34 miljarder kronor över tio år, jämfört med trafikförvaltningen som investerar 85 miljarder kronor de kommande tio åren. Större delen av tunnelbanans teknik är relativt gammal och det har inte genomförts några större investeringar på flera decennier. Att förvaltningen nu har fått i uppdrag att både bygga ut och byta ut gammal teknik mot mer modern är positivt.

Sverigedemokraterna ser det däremot som förtjänstfullt om underhållskostnader samt ersättningsinvesteringar hålls på en rimlig nivå och inte driver upp kostnaderna. Vi vill arbeta fram rutiner för att succesivt byta ut gammal teknik och för långsiktiga investeringar. Genom att fokusera på ersättningsinvesteringar och underhåll och mindre på expansion och nya stationer kan investeringstakten bli jämnare och hållas på en rimligare nivå.

En försiktig utbyggnad av tunnelbanenätet

Sverigedemokraterna är försiktigt positiva till ambitionerna till att utveckla tunnelbanan inom Stockholmsregionen. Samtidigt ser vi inte alltid tunnelbanan som det mest effektiva färdmedlet ur en kostnadssynpunkt jämfört med till exempel båt, buss, tvärbana eller pendeltåg.

En förutsättning för tunnelbanans expansion är att kommuner är intresserade av att samfinansiera och utveckla nya tunnelbanestationer. Nya stationer innebär miljardinvesteringar och löpande driftskostnader, som tar resurser från andra delar av den offentliga välfärden så som skola, vård och omsorg. Många kommuner i Region Stockholm är hårt ansträngda som en konsekvens av senare års migrationspolitik, där flertalet kommuner har flaggat för kommande budgetunderskott och skattehöjningar som följd. En långsiktig plan för utbyggnaden av tunnelbanan behöver tas fram i bred politisk enighet, eftersom en miljardinvestering sträcker sig över flera val och får en ekonomisk påverkan över generationer.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholms redan fastslagna investeringar bör kunna överprövas, i samråd med inblandade kommuner om ett nytt ekonomiskt läge uppstår där kommun eller region tvingas prioritera bort basala delar av välfärden så som skola, vård och omsorg för att bekosta tunnelbaneinvesteringar.

Säkra intäkter för investeringskostnader

Det är problematiskt att en tydlig plan saknas för hur regionen tillsammans med SL ska säkra intäkterna för att täcka upp kostnaderna som den höga investeringstakten, trots påpekande från Region Stockholms revisorer. Det finns ett stort underhålls- och investeringsbehov i kollektivtrafiken som måste åtgärdas. Denna kostnadsutveckling måste däremot hanteras, om en färdplan saknas kring intäkternas utveckling kommer Region Stockholm att behöva effektivisera eller sänka investeringstakten. Med tydlig plan för att finansiering av de ökade kostnaderna blir det tydligare vad regionen har råd med och klarar av att utföra de närmaste åren.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm tar fram en långsiktig plan på hur kostnadsökningarna och intäktsbehovet ska hanteras.

Öppna stationer och uppgångar

För Sverigedemokraterna är det en självklarhet att stationerna har helt öppet under alla tider som trafiken går. Det är viktigt både ur en säkerhetssynpunkt samt för den service som regionen ska stå för gentemot sina invånare. Passagerarnas trygghet och tillgänglighet ska prioriteras. Uppgångar ska ha fungerande hissar och rulltrappor under tunnelbanans trafiktider.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm håller tunnelbanans samtliga uppgångar öppna under de tiderna tunnelbanan trafikeras och att hissar och rulltrappor fungerar och är igång under samma tider.

Fler plattformsbarriärer och bredare plattformar

Varje år omkommer mellan 10–20 personer när de hoppar ut framför ett tåg i syfte att begå suicid och under 2018 skadades 151 personer av samma anledning. Vid rusningstrafik blir det ofta trångt på perronger och risken för att någon hamnar på spåret i trängseln ökar. Plattformsbarriärer är effektivt både för att förhindra suicid och för att förhindra olyckshändelser. Även smala perronger behöver breddas för att förbereda för förarlösa tåg och för att bereda plats för fler resande på perronger. Plattformsbarriärer har införts på Stockholm City och på Odenplan vilket är fördelaktigt ur en säkerhetsaspekt.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm inför plattformsbarriärer på fler platser än de som är planerade längs röda linjen och föreslår därtill att plattformsbarriärer prioriteras på samtliga inomhusstationer och linjer där förarlösa tåg införs.

10.4 Pendeltåg

Varje dag reser närmare 343 000 personer med pendeltågen, vilket uppskattas till ungefär 85 miljoner resor per år – nästan hälften av alla tågresor i Sverige. I rapporten ”SL och länet 2017” låg kundnöjdheten för pendeltågen på 73 procent vilket är nio procentenheter lägre än snittet för alla trafikslag på 82 procent. Det har visat sig vara en utmaning att öka kundnöjdheten för pendeltågen då funktionen har varierat beroende på väder. När pendeltågen går stabilt kommer också kundnöjdheten att öka.

Pendeltågen har på senare år drabbats av nedrivna ledningar och problem med växlar, vilket har orsakat många stopp och förseningar och irriterat många resenärer. När pendeltågen står stilla påverkar det många människor som inte kan ta sig till jobbet eller hem till sina familjer.

Pendeltågstrafiken är en viktig del av kollektivtrafiken för att snabbt transportera resenärer från yttre områden in till Stockholm city eller till andra delar av regionen. 2016 tog tågbolaget MTR Nordic AB över trafiken i Stockholms pendeltågstrafik. Huvudansvaret för driften av pendeltågen vilar dock på regionen medan ansvaret för underhållet av spåren ligger under staten och trafikverket.

Trots svårigheter måste förvaltningen planera för den snabba teknikutvecklingen och även förhålla sig till nya användarvanor. Den snabba teknikomställningen kommer att innebära stora utmaningar för pendeltrafiken och regionen kommer att behöva förbereda sig på att anpassa sig till invånarnas förändrade resvanor. Framtidsvisionerna måste sträcka sig längre fram än tio år och de bör reagera proaktiv i stället för reaktiv på förändringar. Vi vänder oss emot ogenomtänkta projekt som ”skip stop” ett exempel på ett förslag, ett fiasko, som aldrig borde ha lämnat förslagsbordet. I stället bör det satsas på tätare trafik till slutstationerna på grund av befolkningstillväxten i regionen, och för att möta upp resenärers ökade behov av tätare turer.

Kräv Trafikverket och regering att rusta upp statlig järnväg

Under många år har regeringen, riksdag och Trafikverket ignorerat det underhållsbehov som det svenska järnvägsnätet så desperat är i behov av. Det har lett till problem för SJ och godstrafiken som använder de statliga spåren. Det är en prekär situation då regionen och SL är medveten om problemet, men inte kan åtgärda det på grund av att ansvaret inte ligger hos dem. Det är frustrerande när pendeltågen endast har 73 procent kundnöjdhet bland sina resenärer, vilket är det trafikslag som flest är missnöjda med. I genomsnitt sker 41 procent av alla resor i länet med ett kollektivt alternativ men ju längre bort från Stockholms Stad en resenär börjar sin färd, desto större chans är det att den resenären väljer bilen. Från de yttre förorterna är det enligt SL cirka 25 procent som väljer kollektivtrafiken när de ska ta sig in till Stockholm. Om pendeltågen blir pålitligare ökar tilliten och fler vågar ta pendeltåget. Det är av vikt att regeringen och trafikverket ökar anslagen till spårunderhåll för att pålitligheten ska öka.

I dagsläget överväger Regeringen att spendera 230 miljarder på att bygga höghastighetståg. Samtidigt saknas direktiv och resurser för att rusta upp det befintliga järnvägsnätet som förfaller. När pendeltågstrafiken står för nästan hälften av alla resor på de statliga spåren bör den ha hög prioritet.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm anmodar regeringen och trafikverket tillför mer resurser till underhållet av de statliga järnvägsspåren, med fokus på särskilt Stockholm.

Vision för pendeltågen

Det finns redan i dag en kapacitetsbrist i kollektivtrafiken. Inte minst blir det synligt på pendeltågen som blir överfulla under rusningstrafiken. Myndigheten ”Trafikanalys” har beräknat att denna kapacitetsbrist kostar samhället 5,98 miljarder varje år. För att det ska vara möjligt att förbättra och utveckla pendeltågen som trafikslag måste staten ta sitt ansvar och rusta upp spåren.

Staten har under lång tid valt att prioritera bort underhållet av järnvägsnätet runt om i Sverige. Det kan inte fortsätta. Då nästan hälften av alla tågresor i Sverige sker med pendeltågen måste det bli av högsta prioritet för trafikverket att rusta upp speciellt järnvägarna här i Stockholm. Pendeltågen bör fungera i ur och skur, om det inte är nedrivna ledningar så är det växlar som är problemet. Region Stockholm behöver sätta press på regeringen att lägga mer resurser och direktiv till Trafikverket för att ge dem en större möjlighet att göra verklighet av de behoven som finns.

När staten satsar på att rusta upp det befintliga järnvägsnätet kommer det inte bara att vara till gagn för invånare i Stockholm, utan för hela Sverige. Det är inte bara persontransporter som är beroende av järnvägsnätet, utan även import och exportföretagen samt industrin är beroende av ett fungerande transportnät, som inte bara kan täckas upp av lastbilar.

Upprustning av spåren kommer ge möjlighet för trafikförvaltningen att fortsätta förbättra och utveckla pendeltågstrafiken för att möta upp det framtida behovet som befolkningsökningen i regionen leder till. Sverigedemokraternas vision är en framtid där staten tar sitt ansvar och där resenärerna kan slippa förseningar och stopp. Där kollektivtrafiken och den vanliga trafiken har hittat en hållbar balans mellan de som använder kollektivtrafiken och dem som väljer egen bil eller cykel. Även privata aktörer kan bidra till att våra regioninvånare kan ta sig till sina destinationer snabbt, effektivt och hållbart.

Inget mer skip stop

Resultatet av experimentet med ”skip stop” blev ett fiasko. Tanken var god, restiderna skulle kortas och trängseln minska, men resultatet visade sig bli annorlunda. Restiden från Södertälje in till city kortades med tre minuter, däremot fick många resenärer som fick vänta längre på tågen när de hoppade över till förmån för en annan. Slutresultatet blev missnöjda resenärer och en stor förvirring. I stället bör Region Stockholm återgå till den tidigare modellen, vilket gör det enklare för resenärerna, valmöjligheten ökar och trängseln minskar.

Sverigedemokraterna föreslår att pendeltågen inom Region Stockholm går från start- till slutstation utan skip-stop.

Öka antalet avgångar

I dagsläget är trängseln på morgonen och eftermiddagen så stor att många letar alternativa resvägar med buss eller bil för att slippa stå och trängas på pendeltågen. Speciellt utsatta är de som bor längst ut på linjerna då de har längst resväg och ofta får stå längst tid. Genom att sätta in fler tåg och fler avgångar vid dessa tider kan trängseln minska. Pendeltågen blir därigenom attraktivare för fler resenärer då fler får chansen att sitta ner på vägen hem.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm utreder hur antalet avgångar kan utökas på pendeltågen för att motverka trängseln.

Tillgängliga och säkra stationer för resenären

I dag är flera uppgångar delvis stängda på flertalet stationer. För Sverigedemokraterna är det en självklarhet att stationerna ska vara helt öppna under tiden som trafiken går. Det är viktigt både ur en säkerhetssynpunkt samt för den service som regionen ska stå för gentemot sina invånare. Passagerarnas trygghet och tillgänglighet ska prioriteras.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm håller pendeltågsstationernas samtliga uppgångar öppna under tiden tågen trafikeras. Uppgångar ska ha fungerande hissar och rulltrappor under pendeltågens trafiktider. I de fall där nya uppgångar behövs för att öka tillgängligheten och minska trängseln ska detta göras snarast möjligt.

10.5 Bussar

Möjligheten att resa med buss är betydande för Region Stockholms resenärer, inte minst för dem som bor ute på landsbygden eller i glesbygden. Sammantaget rör det sig om över 2 000 bussar och 481 busslinjer som dagligen underlättar pendlandet i regionen. Det är nästan lika många resenärer som väljer att åka med bussen jämfört med tunnelbanan. Till skillnad från spårbunden trafik är bussen mer flexibel och kan anpassas till trafikförändringar i samhället eller förändrade resvanor hos resenärerna.

Däremot levererar inte alltid busstrafiken i enlighet med vad som planerats. Restiden har under de senaste åren förlängts med cirka åtta procent under högtrafik, enligt Nobinas framkomlighetsrapport 2019. Detta är till stor del på grund av den ökade trängseln på vägarna, samt en bristfälligt optimerad infrastruktur. Således är det inte konstigt att en majoritet av regionens invånare som bor i de yttre kommunerna hellre tar bilen till och från jobbet, för att minska restiden. Den genomsnittliga tiden det tar för en bilist inom regionen att åka från hemmet till resmålet är 26 minuter. Bilisten sparar då hela 18 minuter jämfört med den som åker kollektivt med buss, vilket landar på 44 minuter. För att locka fler till att åka kollektivt behöver restiden kortas, speciellt till och från de yttre kommunerna.

Flertalet av regionens verkande busschaufförer närmar sig pension, vilket är en stor bidragande faktor till det ökade behovet av nya. Så många som mellan 2 000 och 3 000 nya busschaufförer behöver anställas inom några år, enligt branschen. Därför är det av stor vikt att Region Stockholm ser till att operatörerna förbättrar arbetsvillkoren för sina anställda. Ett tillvägagångssätt är genom mer krav i upphandlingar. Samtidigt behövs det en bättre förståelse mellan regionen och dess operatörer för hur vi tillsammans kan lösa kompetensbristen inom yrket.

Busstrafiken behöver vara effektiv, pålitlig och tillgänglig. För det krävs det kostnadseffektiv busstrafik där varje skattekrona tas tillvara. Effektiviseringarna får dock inte påverka kvalitén i den service som erbjuds gentemot de invånare som väljer att bo längre bort från staden. Oavsett var du är bosatt inom regionen ska pålitlighet och tillgänglighet vara av högsta prioritet. Sverigedemokraterna har en pragmatisk syn på kollektivtrafiken. Vi låser inte fast oss vid ideologiska grunder, utan vill se praktiska lösningar som fungerar. Resenären och dennes dagliga behov bör vara i fokus.

Sverigedemokraterna välkomnar olika trafiklösningar som ger sänkta kostnader, effektiviseringar samt lämnar ett lägre miljöavtryck. Framtidens busstrafik ska styras av verkliga förhållanden där resenärerna och deras behov sätter kraven.

Vision för framtidens busstrafik

Region Stockholm måste vara pragmatisk och öppen för framtidens tekniklösningar. I första hand bör de tekniska lösningarna ses ur ett ekonomiskt och effektivt perspektiv och inte genom ideologiska övertygelser. Det är inte politikens uppgift att avgöra vilken av teknikerna som ska användas. Politiken ska sätta mål om tillgänglighet, kostnadseffektivitet och närmiljön därefter får operatörerna se till att den efterlevs med lämplig teknik. En försiktig anpassning till nya tekniker som är kostnadseffektiva och samhällsnyttiga är avgörande för att se till att investeringar gör i välavvägda tekniker.

Vi ser att utvecklingen inom busstrafiken går mot elektrifiering och autonoma fordon. Samtidigt som vi välkomnar teknologisk innovation så är vi också måna om att inte ta förhastade investeringsbeslut med tveksam nytta. Vi förbehåller ett konservativt tillvägagångsätt vid implementering och övergång av ny teknik.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm anmodar regeringen att genom lagar och föreskrifter ge tydlig vägledning för regioner, kommuner och tillverkare för självkörande fordon inom kollektivtrafik.

Utökat samarbete mellan Region Stockholm och bussföretagen

Det skriande behovet av kompetens inom bussbranschen kommer bli kännbart för alla resenärer inom kort om inget görs. Busschaufförsyrket behöver bli mer attraktivt för både unga men även för att behålla äldre medarbetare. Enligt ny statistik från SCB ökar arbetslösheten, samtidigt är det få som väljer att utbilda sig till busschaufför, mekaniker eller andra bristyrken. Anställningsförutsättningarna behöver vara konkurrenskraftiga och påbyggnadsutbildningar i samverkan med kommuner bör erbjudas för att bredda och utveckla både kompetens och servicenivå. Det är betydande att fler får möjligheten till en heltidsanställning efter utbildningen. Då krävs det att operatörerna är villiga att erbjuda den anställningsformen efter en busschaufför genomfört sin provanställning. För att lyckas med detta är det nödvändigt att Trafikförvaltningen och SL har bättre samspel och förståelse för att tillsammans med operatörerna lösa arbetsbristen inom bussyrket.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm verkar för att motverka bristen av busschaufförer, mekaniker och tågförare genom att göra yrket mer attraktivt, främst genom att erbjuda attraktiva arbetsvillkor.

Effektivare och mer tillgänglig nattrafik

Busstrafiken ska anpassas efter det behov som finns och efterfrågas och vara tillgänglig för resenärerna under hela dygnet. En viktig aspekt rörande busstrafik under nattetid är tryggheten, vilket måste upplevas av både chauffören och resenärerna. Behovet av nattrafik har ökat och kommer att fortsätta öka framöver i och med befolkningstillväxten. Nattrafiken behöver därför anpassas efter behovet. Ju mer regionen växer och utvecklas desto mer kommer behovet av tillgängliga tjänster 24 timmar om dygnet öka. Även kollektivtrafiken behöver anpassas efter detta. I och med en omställning till mer anropsstyrd trafik på olika håll i regionen kan det vara värt att också se över möjligheten att ställa om en del av nattrafiken till att vara anropsstyrd.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm inför fler flexibla nattstopp i busstrafiken till fler linjer.

Effektivare ersättningsbussar

När pendeltåg, tunnelbana och annan spårbunden trafik står stilla är det viktigt att de bussar som ska ersätta trafiken fungerar. Fler gånger har bussar inte räckt till för att täcka upp transportbehovet. Eftersom vissa av trafikstoppen är oplanerade är det svårt att möta upp behovet direkt. Därmed är det angeläget att bussoperatörerna får både möjligheten och friheten att optimera användandet av sin fordonsflotta, oavsett blå eller röd buss för att ersätta eller komplettera stillastående kollektivtrafik.

Sverigedemokraterna föreslår att upphandlingar och vitesklausuler inom Region Stockholm bör reflektera resenärens behov av punktlighet för att inte operatörens service gentemot resenärer ska missgynnas.

Kommuners ansvar i ökad framkomlighet

En av de största utmaningarna i dagsläget för busstrafiken är framkomligheten, vilket ses på flera platser runt om i regionen. Genom att främja ett bättre samarbete mellan region, kommun och aktörer kan framkomligheten förbättras avsevärt gentemot hur det ser ut i dag. Framförallt behövs en offensiv satsning på infrastrukturen för att förbättra den bedrövliga framkomligheten. Ett exempel på en enkel och effektiv lösning är att trafikljusen prioriterar busstrafiken för ökad framkomlighet. För att kunna komma upp till en nivå av framkomlighet som är acceptabel kommer både region och kommun samarbeta tillsammans och inkludera operatörerna för att på bästa sätt ta fram kostnadseffektiva lösningar för de framkomlighetsproblem som finns. I dag finns en samverkan med Stockholms stad, vilket är positivt, däremot saknas en samverkan med andra viktiga kommuner.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm samverkar med relevanta kommuner för att öka framkomligheten och minska restiden i trafiken.

Möjliggöra för trafikaktörer att bekosta infrastruktur

Framkomligheten för bussar har sänkts avsevärt under de senaste åren, men har fortfarande omfattande brister. Enligt Nobinas framkomlighetsrapport 2019 kostar den kraftigt begränsade framkomligheten samhället 100 miljoner kronor per år. I vissa fall skulle infrastruktursatsningar kunna betalas av trafikaktörer. Detta skulle öka kollektivtrafikens attraktiv med fler resande i de berörda områdena. Genom att ge trafikaktör möjligheten att själv bekosta infrastrukturen, kan framkomligheten vid rätt planering förbättras utan merkostnader för region, kommun och i förlängningen skattebetalaren. Utöver detta förbättras även den service som resenärerna erbjuds, när restiden förkortas och den beräknade punktligheten förbättras.

Sverigedemokraterna föreslår att Regionen Stockholm i samråd med berörda kommuner agerar för att tillåta trafikaktörer ta en större del i att planera och bekosta infrastruktur i syfte att öka framkomligheten i regionen.

Införa fler BRT-linjer

För att skapa kortare restider som resenärerna i ytterkommunerna kan anpassa sig till, bör det göras infrastruktursatsningar som ökar framkomligheten, kapaciteten och pålitligheten. BRT, Bus Rapid Transit, eller även kallat stombuss har använts som lösning i flera städer och regioner i Sverige, som B Malmö och Helsingborg. BRT kännetecknas av busstrafik med hög turtäthet och stor passagerarkapacitet. K2, ett svenskt forskningsinstitut för kollektivtrafik, har släppt riktlinjer för regionala BRT-lösningar vilket borde vara de riktlinjer som används vid skapandet av nya BRT-linjer inom regionen. Utredningen av de nya BRT-linjerna bör fokusera på själva funktionen där den potentiella aktören överlåts ta fram detaljerna.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm utreder ett samarbete med upphandlade bussoperatörer för att omvandla flera av de regionala expresslinjerna samt andra lämpliga linjer till BRT-linjer.

Fler bussfiler, färre cykelfiler

Stombusslinjerna har med sina stora kapacitetsproblem svårt att komma fram i tid under trängsel. Fler bussfiler skulle öka framkomligheten och korta ned restiden. Väggutrymmet för bilar bör inte kapas på bekostnad av nya bussfiler, utan det bör snarare vid behov minskas på det utrymme som getts till cyklar. Cyklar kan användas på vanliga körfält, men varken buss eller bil kan köras på cykelfälten. Det finns fall där kommuner valt att prioritera breda cykelbanor framför kollektivtrafikens framkomlighet. Till följd av detta ansluter flera cykelfiler till kollektiva knutpunkter och trafikleder och begränsar därmed bussarnas och bilarnas framkomlighet. I dessa fall behöver cykeltrafiken flyttas till parallellgator för att minska trängseln.

Cykeln är också väldigt säsongsberoende då många föredrar att cykla när det är varmt ute, för att sedan skifta över till kollektivtrafiken när det blir kallare. För att optimera samhällsplaneringen vill vi se att regionen verkar för att kommuner inför fler bussfiler och håller cykelfilerna till en rimlig bredd som inte konkurrerar med bussens framkomlighet.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm samverkar med kommunerna för att prioritera bussfiler framför ytterligare cykelbanor.

Öka bussarnas kapacitet på linjer med trängsel

På flera linjer, speciellt de i innerstaden och stombusslinjerna råder en omfattande kapacitetsbrist. Under rusningstrafik får resenärer stå upp i överfulla bussarna, vilket gör att fler väljer den egna bilen just för att slippa trängseln. Genom en större kapacitet på bussarna lättas inte bara trängseln, utan det resulterar även i ett bättre komplement till tunnelbanan. Detta ger även fördelar i områden där spårbundna alternativ saknas och det enda kollektivtrafikalternativet är buss. I samråd med regionala aktörer vill utforma samarbete för att lösa rådande kapacitetsbrister.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm utreder vilka linjer som är i behov av utökad kapacitet samt överväga lösningar som dubbeldäckare eller större bussar.

Fler och säkrare bussdepåer

Enligt regionens befolkningsprognos från 2018 kommer Region Stockholm växa med 15 procent under de närmaste tio åren. Detta kommer sätta press på infrastrukturen och kollektivtrafiken på att möta det växande behovet. Nya och befintliga bussdepåer behöver anpassas för elektrifiering och kapacitetsökningar. De behöver få högre säkerhet, eftersom de i dag är sårbara för vandalism och inbrott. I allt större utsträckning förekommer det att obehöriga tar sig in på en depå och vandalisera bussarna med lätthet vilket leder till skador för mångmiljonbelopp. Därtill bör bussdepåerna i högre grad utgå från olika placeringar i regionen, i de fall där trafikstockningar och andra trafikhinder uppkommer som hindrar framkomligheten. Vi ser positivt på att fler bussdepåer placeras på ytterkanterna i anslutning till resecentrum. Därmed avlastas även Stockholms innerstad, där trängseln redan är hög.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm inför fler och mindre bussdepåer i stället för få och stora.

Okrossbart material i busskurer

Under december 2018 krossades glas vid busshållplatser för miljontals kronor i enbart Södertälje. Skadegörelsen inom SL kostade skattebetalarna över 100 miljoner kronor under 2018. I områden där busskurer frekvent förstörs bör väggarna av glas bytas ut till alternativt material som inte går sönder lika lätt till exempel trä. I vissa fall kan glaskuren helt enkelt bytas till en metallkur som är svårare att förstöra, även om detta inte är lika estetiskt attraktivt. Alternativt bör det läggas till i kommande upphandlingar att glaset som används i busskurerna ska vara okrossbart. Detta kommer göra att den initiala kostnaden blir högre för inköp av glaset, men att drift och underhållskostnaderna hålls nere.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm byter ut glaset i busskurer i områden där vandalisering är vanligt förekommande mot ett okrossbart material för att minska drift- och underhållskostnaderna.

Fler tvärförbindelser mellan ytterorterna

Den största delen av trafiken går mellan ytterorterna och Stockholm City, men det finns även ett behov av att knyta samman regionens yttre delar på tvären. Att satsa på spårläggning skulle bli onödigt dyrt. Det är mer kostnadseffektivt att satsa på busslinjer som vid behov successivt kan uppgraderas till BRT-linjer. Tvärförbindelser är viktiga för att gynna de kommuner som ligger en bit ifrån Stockholm. En tvärförbindelse underlättar för invånare att resa kollektivt och komplettera bilresandet. I dagsläget är det vanligast att ta bilen bland dem som bor längst bort ifrån Stockholms innerstad. I kombination med en satsning på tvärförbindelser är det även viktigt att satsa på fler infartsparkeringar. Genom att förbättra anslutnings- och parkeringsmöjligheterna blir det enklare för dem som bor i de yttre förorterna att välja kollektivtrafiken för att åka både till stadskärnan men också för att använda sig av tvärförbindelser.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm utreder lämpliga tvärförbindelse baserade på BRT-strukturen för att binda ihop regionens yttre delar.

Små terminaler – som alternativ till nya slussen

Sverigedemokraterna var de enda parti som röstade nej till att spränga fram plats för ett bussgarage i Katarinaberget. Det fanns flera problematiska aspekter vid bygget, inte minst rörande säkerheten, som påtalades av våra företrädare. Detta är ett ämne som har tagits upp ett flertal gånger av experter och andra intresseorganisationer. Valet att spränga i berget för en bussterminal begränsar kraftigt möjligheten att kunna utöka terminalens kapacitet framöver. Risken är stor att terminalen inom en snar framtid kommer nå sin fulla potential, och att behovet av att bygga en ny bussterminal då snart återkommer. Det långsiktiga perspektivet verkar ha glömts bort.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm utreder fler anslutningsterminalar för kollektivtrafiken i närförorten i stället för att leda all kollektivtrafik mot stadskärnan.

10.6 Pendel-/ skärgårdsbåtar

Skärgården, Saltsjön och Mälaren är viktiga resurser som kan göra resandet i Region Stockholm snabbare, trevligare, och bekvämare. Stockholm är en stad på vatten med stor potential för nya reseströckor. Genom att expandera kollektivtrafiken på vattnet året runt kan Region Stockholms invånare både få en snabbare, effektivare men också attraktivare kollektivtrafik. Där reguljära båtförbindelser kan avlasta den redan ansträngda landtrafiken.

I en framkomlighetsrapport framtagen av Keolis pekar de på en samhällsekonomisk kostnad på 1,5 miljarder kronor varje år på grund av den bristande framkomligheten, enbart för busstrafiken. Trängseln inom kollektivtrafiken blir ett allt vanligare inslag i resenärernas vardag. För att kunna lösa framkomlighets- och trängselutmaningen krävs det inte bara satsningar på infrastruktur för buss, utan även på att komplettera kollektivtrafik. En av dessa lösningar är att satsa på båtpendlingen runt om i regionen.

Målet med båttrafiken och även pendelbåtar är att komplettera den redande existerande kollektivtrafiken bestående av bussar, tunnelbana och pendeltåg samt lokalbanor. För att båttrafiken ska bli en del av den reguljära kollektivtrafiken är det nödvändigt att den integreras med det landburna systemet fysiskt men också genom ett gemensamt betalsystem. Det behöver vara smidigt och effektivt för att göra det attraktivt för resenärerna. Det ska inte behövas alternativa biljetter som skiljer mellan landburen och båtburen kollektivtrafik. En effektiv vattenburen kollektivtrafik kan etableras snabbt jämförelsevis med andra infrastruktursatsningar. Vattenvägarna finns redan och detta ger en helt annan flexibilitet än för både järnväg och asfalterade vägar. Viktigt däremot är att bryggor standardiseras och anpassas för pendelbåtarna. För att göra pendelbåtar kostnadseffektiva behöver de också fungera vid ombord- och avstigning. Det bör utredas på vilket sätt det går att effektivisera dessa metoder genom att ta hjälp av akademin och näringslivet inom maritim forskning och företagande, och därtill ta vara på goda internationella exempel.

Vi tror att landburen trafik i hög utsträckning kan avlastas genom en större satsning på effektiva pendlingssystem över vattnet, med fler pendelbåtlinjer optimerade för båtpendling. Pendelbåtar ska inte konkurrera med annan trafik utan komplettera. Detta kommer att skapa fler möjligheter för invånare i regionen att ta sig till olika delar av regionen samtidigt som dessa områden blir mer attraktiva, inte minst för turismen.

Utred möjligheten till utökad och kostnadseffektiv pendelbåtstrafik

Båttrafiken är ett utmärkt komplement för den nuvarande kollektivtrafiken. Det är ett behagligt, trivsamt, snabbt och relativt billigt sätt att resa. Båttrafiken som effektivt pendlingsalternativ ska återigen bli en naturlig del av stockholmarnas vardag. I den strategiska pendelbåtsutredningen som förvaltningen presenterade under 2017 fastslog de att samhällsnyttoberäkningen visade på negativt utfall. Det har däremot gjorts studier av forskare på bland annat KTH som har kommit fram till att samhällsnyttan kan bli positiv. Det är viktigt, när det görs utredningar, att professionen, forskare och andra experter hörs för att kunna skapa en kollektivtrafik i världsklass.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm genomföra en breddad utredning nya kostnadseffektiva pendeltågssystem Mälaren och Saltsjön, där vissa linjer kan förkortas eller dras in medan andra expanderar. Detta kompletterar innevarande utredning som enbart fokuserar på nya linjer.

Driftsform

Det är ständig debatt kring vilken driftsform båttrafiken ska ha, antingen i egen regi eller privat genom upphandling. Sverigedemokraterna har en pragmatisk syn, med fokus på att resenären och regioninvånaren får maximal avkastning och kvalitet på sina skattepengar. Det gäller hög kvalité, effektiv trafikledning och funktionella lösningar som tillgodoser de behov som finns bland resenärerna i regionen. Detta försvåras när olika aktörer utför sitt uppdrag med varierande resultat. En del utför det utmärkt och vissa får mer kritik från resenärer och kunder.

För att regionens kollektivtrafik ska fortsätta hålla en hög nivå och förbättras anser vi att även den vattenburna kollektivtrafiken ska verka på en konkurrensutsatt marknad. Waxholmsbolaget ska fortsatt verka som huvudsaklig trafikaktör för boende i skärgården medan SL ska upphandla pendelbåtstrafiken närmare Stockholm, i Mälaren och Saltsjön. Den reguljära pendelbåtstrafiken i och runt omkring Stockholm bör ses som andra trafikområden där det sker en upphandling och privata aktörer får konkurrera om att driva olika linjer och områden.

Pendelbåtarna bör drivas under SL

För att främja ett enhetligt system vill vi att pendelbåtarna vara en del av SL och omfatta nya destinationer. De ska vara sammankopplade med den fysiska infrastrukturen samt integreras i betalsystemen. För att göra det attraktivt för så många resenärer som möjligt är det viktigt att resaj faller under en och samma biljett och periodkort. Waxholmsbolaget och dess skärgårdstrafik är undantagen, dessa behöver fortsatt vara separata för att inte ta bort fokus från skärgården och skilja den från pendelbåtstrafiken. Genom att ha en tydlig skillnad på pendelbåttrafiken inom Stockholms område, Mälaren och Saltsjön gentemot den riktad mot Skärgården blir det lättare att planera för framtiden och bygga ut den reguljära pendelbåttrafiken oberoende av skärgårdstrafiken. Kännedomen om SL-kortets funktion och användning blir även tydligare för regionens invånare.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholms pendelbåtar bör drivas i egen regi av varumärket SL och båtarna som går ut till och i skärgården drivs i Waxholmsbolagets regi.

Waxholmsbolagets periodtaxa ska höjas till samma nivå som SL:s taxa

För att Stockholms skärgård ska ha möjlighet att växa och frodas krävs det en tillgänglig, pålitlig och ändamålsenlig kollektivtrafik även för dem som bor utspritt runt om i Roslagen och Stockholms skärgård. För att finansiera fortsatt och utökad drift av kollektivtrafik på vattnet föreslås taxan för resa med Waxholms Ångfartygs AB höjas. I syfte att skapa bättre synergieffekter och en mer sammanhållen kollektivtrafik föreslår Sverigedemokraterna att taxan för SL och WÅAB ska ligga på samma nivå. Efter en höjning till samma nivå som dagens SL-taxa ska den sen också följa samma indexeringshöjning, efter inflationen som föreslås för SL:s taxa. En oregelbunden och oproportionerlig biljettprishöjning är problematiskt ur planeringsaspekt för individer och hushåll. I stället bör en inflationsindexerad prishöjning genomföras som följer de allmänna pris- och löneförändringarna.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm inför samma taxa för periodkort på Waxholms Ångfartygs Aktiebolag, WÅAB som för AB Storstockholms Lokaltrafik och att denna även ska följa en indexeringshöjning om inflation på cirka två procent per år till 2023.

Utred fler pendelbåtlinjer i Mälaren och Saltsjön

De pendelbåtlinjer som utvecklats inom Stockholms områden har för det mesta innefattat skärgården och områden västerut. Under de senaste åren har det även tillkommit ett par pendelbåtlinjer, till exempel Ekerö. Detta är en positiv utveckling i våra ögon. Det finns flera områden som kan dra fördel av att få tillgång till vattenburen kollektivtrafik där det ofta kan gå snabbare att ta sig över vattnet än att behöva ta bussen eller bilen landvägen. Genom att ge fler områden i regionen vattenburen kollektivtrafik kommer det allmänna färdmedlet bli mer attraktivt samtidigt som de som föredrar att åka på vattenburet ges den möjligheten.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm utvecklar pendelbåtstrafik till fler destinationer, gärna fler i Mälaren och i Saltsjön.

Pendelbåtar bör fungera som vattenburna bussar

Vattenvägen 365 var ett forskningsprojekt skapat av forskare på KTH där de beaktade resenärernas resa från dörr till dörr. De analyserade på resan ur ett helhetsperspektiv och konstaterade att stora vinster kan göras med en utvecklad vattenburen kollektivtrafik. Det finns många lärdomar att dra från denna studie. En av dem är att bygga upp en vattenburen kollektivtrafik där på- och avstigning fungerar effektivt. Därför bör den befintliga poolen av båtar utökas genom att det utvecklas och införskaffas båtar som fungerar mer som bussar på vatten. Perspektivet ska vara kollektivtrafik på vatten. Studien visar att vattentrafik kan optimeras till att bli mer kostnadseffektivt genom ändamålsenliga fartyg/fordon.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm utreder inköp av nya specifika pendelbåtar optimerade för framtidens kollektivtrafik på vatten, samt en utvärdera förändring av bryggornas uppbyggnad och utformning.

Standardiserade bryggor för pendelbåtstrafiken i Stockholm och resten av skärgården

I dagsläget är inte alla bryggor i Stockholm och resten av skärgården ägda av Regionen eller kommunerna. Ofta skiljer sig standarden på bryggorna och deras utformning är inte alltid optimal för deras ändamål. Utvecklingen går dessutom mot användningen av tyngre båtar för att frakta mer gods och fler passagerare ut i skärgården. Flera av bryggorna är i dagsläget inte byggda för att klara av denna utveckling. För att klara av framtida utvecklingsarbeten av trafiken samt även dagens behov bör trafikförvaltningen i samarbete med SL och andra aktörer ta fram standardiserade bryggor. En typ av brygga för större båtar som åker i skärgården och en annan typ som är anpassad för att fungera mer effektivt som en pendelbåtshållplats. Denna standard kan därefter kommuniceras ut till de olika aktörerna och ägarna av bryggorna för att Region Stockholm, SL, och Waxholmsbolaget ska kunna trafikera dessa. Ingen ekonomisk ersättning kommer utgå till byggnationen av bryggorna däremot kommer byggstandarden vara ett krav för att ta del av den regionala båttrafiken.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm tar fram en standard för brygga, för att sedan kommunicera ut till ägare av bryggor i skärgården samt andra aktörer för att få till mer enhetliga bryggor runt om i Mälaren, Saltsjön och Skärgården.

Rusta upp bryggor i anslutning till pendelbåtarna samt skärgården

Det finns ett stort behov av upprustning av bryggor och annan infrastruktur i regionen som berör pendelbåtarna, skärgården samt båtresenärerna. Vi vill rusta upp och modernisera skärgårdens hållplatser för att underlätta på- och avstigning, göra dem mer tillmötesgående och trivsamma och erbjuda bättre reseinformation. Många av bussarna inom SL har kostnadsfri internetuppkoppling och vi anser att detta även borde gälla för hållplatserna i skärgården. I områden där mobiltäckningen är undermålig är detta en enkel och kostnadseffektiv lösning för att förbättra resan.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm kartlägger skicket på de befintliga bryggor och annan infrastruktur i anslutning till pendelbåtstrafiken för att underlätta för framtida upprustningar.

Utred vilka pendelbåtlinjer som kan utöka sin året runt-trafik

Av förklarliga skäl är det vanligare att resenärer tar en pendelbåt på sommaren än under vinterhalvåret. En ledande faktor till ökningen av pendelbåttrafiken under sommaren är turism, vilket inte reflekterar det normala behovet för resten av året. Ur ett helhetsperspektiv där investeringar ska tas igen genom ett växande antal resenärer, räcker inte sommarintäkterna till. De behöver även räknas in genom ett ökat antal resande över hela året. Därför bör vissa båtar även driftsättas under vintern. Ofta har båtarna undvarats på grund av isbildning, däremot är det ovanligt att isen är så pass tjock att pendelbåtarna inte kan bryta upp isen själv vilket öppnar upp för tillfällig båtdrift. Framtida upphandlingar bör de inkludera möjligheten för pendelbåtsdrift under vintertid, när vädret så tillåter.

Pendeltrafiken på vattnet ska bli ett trafikslag som de andra trafikslagen och därmed en del av stockholmarnas och skärgårdsbornas vardag, mer än det är i dag. Målet är inte att det ska konkurrera med busstrafiken och spårtrafiken utan agera som ett komplement till de andra trafikslagen. Det blir både en avlastningseffekt och en effektivisering av hela kollektivtrafiken. För att detta mål ska uppnås krävs det att pendelbåtstrafiken är i drift regelbundet året runt.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm utreder vilka pendelbåtlinjer som kan utöka sin året runt-trafik samt beakta året runt-trafik i kommande upphandlingar.

Utred möjligheterna för ökade förbindelser

För skärgårdsborna är båten det huvudsakliga färdmedlet för att ta sig till mellan öarna och fastlandet. Ofta är vattenvägarna kortare än landvägarna och kan därför vara ett bra komplement till den reguljära kollektivtrafiken på land. Däremot krävs det att det görs på rätt sätt för att det ska bli effektivt och samhällsekonomisk hållbart.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm utvecklar båttrafiken med nya förbindelser i Mälaren Saltsjön och Östersjön med fokus på effektiva ö-till-ö förbindelser.

Utred mer eldrift och ökad hastighet i pendelbåttrafiken.

För att se till att även båttrafiken bidrar så lite som möjligt till försämring av klimatet och den lokala miljön är det viktigt att det implementeras mer modern teknik även på vattnet. Till exempel vill vi se mer el- bränslecellsdrivna båtar eller annan mer miljövänlig teknik. Det är viktigt att inte båttrafiken glöms bort när det gäller modernisering av fordonsflottan för att anpassas till framtiden samt ambitionerna att minska regionens påverkan på miljön och klimatet. Vi anser också att konsekvenserna av att tillåta pendelbåtarna öka hastigheten bör utredas. Om en hastighetsökning inte skapar större och fler vågor som riskerar störa närliggande miljöer eller förbipasserande båtar, eller att bullret ökar nämnvärt, bör en hastighetsökning implementeras för att se till att korta restiderna för båtpendlare.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm utreder en hastighetsökning för pendelbåtar samt utreda en större andel el- och bränslecellsdrift.

Utred åtgärder för att öka konkurrensen inom båttrafiken

För att uppnå och bibehålla en god kvalité på båttrafiken är hög konkurrens om anbuden avgörande. Det är lätt hänt att ett fåtal aktörer tar över och tränger undan de mindre rederierna vidupphandlingsförfaranden genom att för stora upphandlingsförfaranden. Därför bör upphandlingsförfarandet utredas med grundpunkten i att möjliggöra för rederier att konkurrera om fler, men mindre upphandlingar.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm kartlägga för- och nackdelar med fler men mindre upphandlingsområdena i syfte att möjliggöra konkurrens från mindre rederier.

Utred möjligheten för utökade färjeleder

Stockholm har i dag närmare tio färjeleder som alla fyller en viktig funktion för tillgänglighet och transport utav bilen ut till skärgårdens olika öar. Sverigedemokraterna föreslår Region Stockholm att anmoda trafikverket och regeringen att öppna upp Oxdjupsleden för trafik dygnet runt, öppna upp en färjeförbindelse mellan Tynningö och Vaxholm samt utreda en hopkoppling med Ramsö och till sist för att omlokalisera färjeläget i Vaxholm från Söderhamns plan till annan lämplig plats i kommunen.

Värna om de gamla och kulturhistoriska skärgårdsbåtarna

Arvet av gamla skärgårdsbåtar måste förvaltas och tas tillvara på Genom att använda dessa i reguljär trafik blir det kulturhistoriska en del av våra invånares vardag. Det kommer onekligen bli en nostalgisk känsla för många att få åka med på en sådan båttur. Samtidigt minskar detta alternativ behovet att investera i nya båtar och sparar därmed på naturresurserna.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm fortsatt bevarar och främjar användandet av äldre skärgårdsbåtar i drift.

10.7 Lokalbanor

Roslagsbanan till City och Arlanda

Sverigedemokraterna ställer sig frågande till effekten av en ny spårdragning till Centralen och Arlanda och om det ger mest nytta för skattepengarna. Det kommer att bli kostsamt och kan starkt ifrågasättas om det verkligen finns någon större samhällsnytta med att utföra projektet. Regionen har redan flera stora kostsamma projekt att finansiera och att lägga till ytterligare projekt där nyttan är tveksam anser vi inte vara befogat.

Därtill är samhällsnyttan tillräckligt stor för att berättiga de höga kostnader det för med sig att förlänga Roslagsbanan till City och Arlanda, vilket även framförs av Stockholms Handelskammare. Kostnaden för att förlänga spåren enbart till Centralen beräknas till cirka 8 miljarder kronor. En kostnad som stat, region och kommuner kommer behöva dela på. Enligt regeringens infrastrukturplan kommer byggstart inledas någon gång mellan 2024 och 2030, vilket innebär några år kvar till byggstart.

Anledningen till att det kommer att bli ohållbart dyrt är att spåret är över hundra år och smalspårigt. En spårvidd som är ganska unik och innebär att vagnar, räls, och signalsystem kommer att kräva speciallösningar och konsulttjänster, vilket innebär att det blir ett väldigt dyrt projekt. Kostnaderna blir stora och regionen måste redan prioritera mellan skenande kostnader mellan sjukvård och andra investeringar inom kollektivtrafiken.

Regionen och kommunerna är således redan ekonomiskt ansträngda. Då är det inte ekonomiskt försvarbart att investera i detta projekt. Nyttan med utbyggnaden och förlängningen är inte tillräckligt stor för resenärerna eller regionen för att berättiga kostnaderna. Pengarna behövs på annat håll som sjukvården och underhållsinvesteringar av det befintliga spårnätet. Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm ska utvärdera möjligheterna att stoppa planerna på utbyggnaden av Roslagsbanan. I stället vill vi utreda en BRT lösning mellan Täby, Vallentuna och Arlanda samt busslösningar till Arlanda för att förbättra förbindelsen i kombination med utbyggnad och modernisering av nuvarande vägnät i området.

Förläng Roslagsbanan till Rimbo

En förlängning av Roslagsbanan från Kårsta till Rimbo skulle innebära att fler i området får möjligheten att åka spårvägen, vilket är positivt eftersom tåg har större kapacitet än bussar. Att förlänga Roslagsbanan från Kårsta till Rimbo blir en billigare utbyggnad än att dra spår hela vägen till Arlanda. Dragning av en kortare spårsträcka bör därför vara en snabbare och mer effektiv investering.

Målet bör vara att få ut så mycket kollektivtrafik som möjligt för varje investerad skattekrona. Stora delar av banvallen har bevarats sedan tidigare just i syftet att den snabbt ska kunna återställa för att linjen ska kunna förlängas till Rimbo. Därför anser vi att en utvidgning Roslagsbanan bör övervägas i framtida beslut.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm utreder samhällsnyttan och kostnaderna för att förlänga Roslagsbanan från Kårsta till Rimbo.

11 Tillväxt- och regionplanenämnden

Region Stockholm är Sveriges tillväxtmotor, som genererar en tredjedel av den nationella BNP-tillväxten och huserar internationella storföretag, de största myndigheterna samt den politiska makten i form av Regering och Riksdag. Utvecklingen inom Region Stockholm och dess 26 kommuner är därmed essentiell för Sveriges nationella tillväxt och konkurrenskraft.

Sverigedemokraternas vision är att Region Stockholm inte bara ska vara Sveriges, utan även Norra Europas huvudstad. Vår regions främsta konkurrenter är inte Skåne och Västra Götaland, utan expansiva storstadsregioner i Oslo, Helsingfors och framförallt Köpenhamn. Det är mot dessa huvudstadsregioner som vi tävlar när det kommer till att locka nya företagsetableringar, etablera internationella och nordiska huvudkontor inom tjänstesektorn och ny industriell expansion.

Vikten av att satsa på Region Stockholm glöms ofta bort av regering och riksdagspolitiker. Det är vår uppgift som regionala politiker att värna om Stockholms attraktionskraft med de regionala medel vi förfogar över. Häri följer vårt delansvar i näringslivets kompetensförsörjning där såväl bostads- och kontorsförsörjning som den regionala planeringen av infrastruktur och samhällsbyggnad ingår.

Sedan årsskiftet 2019 övertog Region Stockholm uppgiften för samhällsplanering genom den regionala länsplanen, därtill har Regionen agerat som remissinstans vid större nationella investeringar regionalt. Vi anser att samhällsplaneringen behöver anpassas efter verkligheten, och inte utopiska visioner över hur Regionen borde vara. Här ingår en destruktiv övertro på cykelvägar som byggs ut på bekostnad av kollektivtrafik och bilen. Bilen är ett viktigt färdmedel, som kompletterar och i många fall täcker upp för avsaknaden av kollektivtrafik eller dess tillgänglighet. För att uppnå en god mobilitet och infrastruktur behöver Stockholm satsningar på vägnätet där är Österleden och en fullfinansering av tvärförbindelse Södertörn två viktiga projekt. Därtill behövs kompletterande satsningar som flyget och dess ekonomiska möjlighet att verka samt en effektfull tågtrafik genom bättre tågförbindelse mellan Stockholm-Oslo.

I kombination med vår syn på Region Stockholm där bil och kollektivtrafik kan samexistera går vi fram med ett förslagspaket för att främja skärgårdslivet och turismen. Därtill driver vi en effektiv miljö och djurvälfärdspolitik där fokus ligger på att främja närproducerat lantbruk med en etisk djurhållning som följer de gedigna svenska djurskyddet.

Tillväxt- och regionplanenämnden

mnkr	Utfall 2018	Budget 2019	Budget 2020	Ändring B20/19	Plan 2021	Plan 2022	Plan 2023
Intäkter	175	191	195	2,2 %	198	199	202
- varav anslag	*171,3*	*185,2*	*189,1*	*2,1 %*	*191,7*	*194,3*	*197,0*
Kostnader	-174	-191	-195	2,2 %	-198	-199	-202
Resultat	**1**	**0**	**0**		**0**	**0**	**0**

Syn på bostadsförsörjning

En grundläggande förutsättning för att Region Stockholm ska kunna utvecklas och locka till sig efterfrågad arbetskraft är att det finns bostäder till de som avser att flytta hit. Dagens bostadsbrist gör det svårt för företag att rekrytera kompetens. Det behövs en genomgripande och långsiktig planering av bostadsbyggande som inte ändras nämnvärt när styret växlar. Byggandet av bostäder ska vara i symbios med planeringen av infrastruktur, arbetsplatser, social service och handel. Lika viktigt är det att planera för grönområden inom de regionala stadskärnorna. Samtidigt bör bostadsbyggandet ske med kommunernas förutsättning i beaktning. Få kommuner är positiva till en extrem expansionstakt, i stället bör hela regionen växa långsamt, samtidigt som nya samarbeten kring bostadsförsörjning ska utvecklas med våra grannregioner.

Främja ett regionalt system för bostadsköer

I dag finns en uppsjö av alternativa bostadsköer för hyreslägenheter där respektive kommun har sin kommunala bostadskö, vilket ofta kompletteras av de större privata företagens egna kösystem. Den goda förbindelsen i form av kollektivtrafik och goda möjligheter för arbetspendling mellan olika kommuner möjliggör att boende i en kommun arbetar på annan ort inom regionen. För att främja en regional mobilitet bör en regional bostadskö skapas i syfte att samordna de respektive kommunala och privata köerna för att möjliggöra för ett utökat bostadsutbud för sökande.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm samordnar privata och kommunala aktörer till en regional bostadsförmedling.

Fler regionala stadskärnor

I en så stor och folkrik region som Region Stockholm är det nödvändigt att skapa fler stadskärnor för att avlasta den centrala kärnan. De regionala stadskärnorna bör tillhandahålla ett utbud av funktioner som är attraktiva, inte bara för dem som bor i direkt anslutning, utan också för besökare. På så sätt skapas ett flöde som bidrar till lokalt företagande och utökat utbud av service för invånarna. Stadsplaneringen påverkar också det sociala livet på samma sätt som det påverkar arbetsmarknaden. För att komplettera de regionala stadskärnorna ser vi positivt på att förbättra förbindelserna mellan dessa och våra grannregioners storstäder som Eskilstuna (Sörmland), Västerås (Västmanland) och Uppsala (Uppland).

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm kompletterar RUFS 2050 med en aktiv strategi som kopplar ihop de regionala stadskärnorna med våra grannregioners huvudstäder.

Tryggheten viktig för näringslivet

Tryggheten för företag och deras personal är viktigt för att Region Stockholm ska vara en attraktiv plats för företag att etablera sig i och verka på. Om en näringsidkare har problem med att utföra sina tjänster och service gentemot sina kunder på grund av otryggheten kommer de i slutändan att lägga ner sin verksamhet eller flytta verksamheten. Rapporten, Kriminalitet – Hot mot Företagen i Förorten, av Stockholms handelskammare visar på omfattande problematik som slår mot det lokala näringslivet kopplat till gängkriminaliteten. I grunden är det statens skyldighet att säkra polismyndighetens möjlighet att stävja brottslighet, däremot visar de senaste årens samhällsutveckling med högre andel grova brott att så inte upprätthålls.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm utarbetar en regional kartläggning av områden där näringsidkare är särskilt utsatta för brott, för att därefter i samspel med relevanta kommuner sätta in trygghetsskapande åtgärder.

Strategi för att utveckla kunskapskluster med forskning

Klusterbildningar där många företag med angränsande verksamheter etablerar sig på samma geografiska plats har starka synergieffekter och en positiv inverkan på den regionala tillväxten. Företagskluster kan inte skapas med snabba politiska beslut utan med en långsiktig strategi, god infrastruktur och ett gott företagsklimat över tid. Därtill är det av vikt att Region Stockholm aktivt verkar för att underlätta kopplingen mellan forskning i de regionala verksamheterna som sjukvården och dess samarbete med näringslivet. Det främsta klustret inom Region Stockholm är Kista Science city, som är kopplat till informationsteknologi samt Hagastadens med life-science klustret.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm kompletterar RUFS 2050 med tydlig strategi för att främja och utveckla klusterbildning.

Regional strategi för energiförsörjning

I likhet med länsstyrelsen är vi oroade inför det stundande problemet inom energiförsörjning av industrier. Bristen på energiförsörjning riskerar att påverka regionens möjligheter till att ställa om transportsektorn och andra delar till mer hållbara alternativ. Det behöver finnas en gemensam syn mellan partier, staten, regionen och kommunerna på vilka åtgärder som ska prioriteras. Dessa behöver vara byggda på samhällsnytta och vetenskap och inte ideologiska övertygelser. Regionplaneringen behöver ta elektrifieringen av fordonssektorn och kollektivtrafiken i beaktan.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm kompletterar RUFS 2050 med en strategi för dagens och framtidens elförsörjning för att garantera tillräcklig kapacitet i elnäten och hantera etablering av nya industrier samt elektrifiering av fordonsflottan.

En regional strategi för turism

Besöksnäringen såväl nationell som internationell utgör en ofta glömd, men viktig regional export. Genom att locka till sig individer från andra delar av Sverige och världen främjar vi lokalt näringsliv som innefattar allt från hotell-boenden till restauranger och etablerade affärer. Besöksnäringen tryggas genom en tillgänglig region med goda och prisvärda förbindelser av såväl flyg, som båtfärja och delvis tåg, buss och slutligen bil. Samtidigt ställer en ökande besöksnäring krav på den offentliga servicen och att vi framhäver och vårdar vår unika natur-/ och kulturarv. I dag är en stor del av turismen kopplad till Stockholms Stad, däremot finns goda möjligheter att kombinera storstadsturismen med den mer idylliska småstadskänslan i Norrtälje, eller bad, sol och sommarturismen i någon av regionens skärgårdskommuner.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm upprättar en regional strategi för turism för att tydliggöra och koppla ihop de olika turiständamålen i de olika kommunerna för att locka besökare såväl vintertid som sommartid.

11.1 Flyget och flygplatserna

Flyget utgör en unik roll i ett sammanhållet Sverige, genom att knyta ihop söder med norr minskas restiderna effektivt i vårt avlånga land. För många orter som i dag trafikeras från regionens flygplatser är förbindelsen med Stockholm avgörande för jobben och den ekonomiska tillväxten. För Stockholmsregionen är goda nationella och internationella förbindelser grunden för regionens attraktivitet ur både ett nationellt och nordiskt perspektiv. Sverigedemokraterna ser behovet av att upprätthålla och utveckla regionens förutsättningar för flygtrafiken. Vi ser positivt på flygbranschens tekniska utveckling och effektivisering, inte minst på miljöområdet. Arlanda och delvis Bromma ska öka och effektivisera sin kapacitet för att långsiktigt säkerställa Sveriges nationella och internationella behov och tillgänglighet. Detta leder till en ökad konkurrenskraft som bidrar till bättre förutsättningar för fortsatt tillväxt i regionen och i hela Sverige.

Utveckla Arlanda

Arlandas tillgänglighet bör utökas med en bred variation av färdsätt för att komma till- och från flygplatsen. Kollektivtrafiken till och från flygplatsen behöver förbättras och vara mer tillgänglig. Vägförbindelserna till och från regionens flygplatser påverkas i dag av ökande trafikflöden vilket gör att ett akut behov föreligger för att säkerställa kapaciteten i dagens vägförbindelser, men även för att säkra framtidens behov och tillväxt. Eventuell utbyggnation av Arlanda kan även vara aktuell om den efterfrågas av resenärer och trafikerande flygbolag.

Behåll Bromma

Bromma flygplats med sitt citynära läge är ett viktigt komplement till Arlanda och utgör ett nav för inrikesflyget, vilket främjar möten och affärsverksamheter över hela Sverige. Att Stockholm har en citynära flygplats är viktigt för näringslivet. Då avgångarna från Bromma främst är koncentrerade till morgon och kväll, är det orealistiskt att tro att Arlanda kan ta över Brommas trafik med de åtgärder som i dag föreslås.

Ja till medlemskap i Connect Sweden

Sverigedemokraterna ställer sig positiva till att Regionen även fortsättningsvis ger ekonomiskt stöd till Connect Sweden. Vi anser att det är viktigt att flyget utvecklas och effektiviseras för att följa uppsatta miljömål och att samverkan mellan näringsliv, universitet och andra organisationer får den plattform som Connect Sweden ger för att nå målen.

11.2 Vägar och regionaltransportinfrastruktur

Uppmana regeringen att samfinansiera Österleden

Österleden är ett viktigt infrastrukturprojekt som Sverigedemokraterna är positiva till. Det är av vikt för regionens utveckling att satsningar sker för att underlätta framkomligheten för alla trafikslag, även bilen. Det är orimligt att en stor del av bilisterna i dag behöver åka genom Stockholm för att komma från söder till norr. Genom byggnationen av en östlig förbindelse skulle Stockholm få en komplett ringled som skulle avlasta vägnätet, men framförallt Essingeleden och Stockholms innerstad. Den skulle korta ner restiderna för de som pendlar, öka möjligheterna till utveckling av regionen med bostäder, arbetsplatser och kollektivtrafik, samt minskar utsläppen. Genom att avveckla projektet Roslagsbanan City-Arlanda föreslår vi att Region Stockholm ekonomiska insats tas tillvara för att delfinansiera östlig förbindelse.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm verkar för att avveckla projektet Roslagsbanan-City för att istället använda Region Stockholm andel till att delfinansera Österleden.

Nej till Horsstensleden

Horsstensleden är en led som skulle tillgängliggöra Stockholms inre vatten för mycket stora fartyg. För att kunna bygga leden krävs omfattande sprängning och muddring i en del av Stockholms orörda skärgård, rik på flora och fauna. Bygget av Horsstensleden har visserligen lyfts ut från den nationella infrastrukturplanen, men faran är inte över. Horsstensleden pekas nämligen nu på nytt ut som ett utbredningsområde för sjöfart i Havs- och vattenmyndighetens förslag till havsplan för Östersjön. Sverigedemokraterna är negativa till det stora och oåterkalleliga ingrepp i Region Stockholms världsunika skärgård, vi vänder oss därför emot planer på en bebyggelse.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm aktivt verkar mot nya planer på en horsstensled

Sänk trängselskatten

Trängselskatten ligger visserligen utanför Region Stockholms kontroll men det påverkar i högsta grad regionens invånare. Sverigedemokraterna förutsätter att ingen frivilligt sitter i bilköer, utan att bilisten har ett behov av att förflytta sig just där och då. Vi ser trängselskatten som en straffskatt, för dem som saknar förutsättningen att åka kollektivt. Samtidigt ställer vi oss frågande till att Regionens medborgare tar ett ännu större finansieringsansvar för de nationella infrastrukturprojekten, som dels finansieras genom landstingskatten dels genom statens åtaganden som kommer från trängselskatten. Därutöver är vi starkt skeptiska till höjningen som innebär en ytterligare pålaga på Stockholms redan hårt ansatta bilister.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm verkar emot nya höjningar av trängselskatten samt verkar för att sänka den nuvarande nivån.

Tvärförbindelse Södertörn måste få tillräcklig finansiering

Tvärförbindelse Södertörn kommer att gå mellan E4/E20 vid Vårby backe i Kungens kurva till väg 73 vid trafikplats Jordbro i Haninge kommun. Tillsammans med E4 Förbifart Stockholm och Norrortsleden blir sträckan en yttre tvärled från Haninge till Täby. Inom ramen för den nationella trafikplanen så var den tillkomna finansieringen av vägen otillräcklig. Nästan hälften av byggkostnaden om 10 miljarder kronor saknade täckning. Tillsammans med den östliga förbindelsen och förbifart Stockholm är tvärförbindelsen vitala projekt för kortade bil- och bussköer.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm anmodar Regeringen att säkerställa fullfinansering av tvärförbindelse Södertörn och att sträva efter byggstart redan 2022.

Stockholm – Oslo 2.55

Oslo-Stockholm 2.55 är ett samverkansprojekt mellan Karlstad kommun, Region Värmland, Region Västmanland, Region Örebro län, Västerås stad och Örebro kommun, som syftar till att påskynda utbyggnaden av bättre tågtrafik mellan Oslo och Stockholm och på delsträckorna där emellan. Projektet avser driva på Regering och Trafikverket att investera i den spårbundna trafiken mellan Region Stockholm och Oslo, med passage i Västerås, Örebro Karlstad och Arvika. Därmed skulle restiden med tåg kortas från dagens 5 timmar med flertalet byten till 2.55 timmar.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm ansöker om delägarskap i Oslo-Stockholm 2.55 samarbetet och därmed ställer sig bakom förslaget om en ny tågsträckning.

Tvärförbindelse Norvik

Driftsättande av nya Nynäshamn Norvik hamn, innebär att allt gods som togs in via Värtahamnen i Stockholm, flyttas till Norvik när hamnen är klar år 2020. I Norviks roll som den huvudsakliga godshamnen för Region Stockholm så kommer omfattande behov finnas av vidaretransporter på land i form av tåg på järnväg och lastbil på väg. Dagens väg 225 är underdimensionerad och i stort behov av upprustning. År 2020 när hamnen är fullt utbygg beräknas den utgående trafiken öka med runt 350 000 tunga fordon som ska samsas med alla andra trafikanter på ett redan underdimensionerat vägnät.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm utreder en alternativ tvärförbindelse sträckning mellan Vagnhärad/Hölö vid E4 och som knyter samman västerut mot väg 73.

Bilen och kollektivtrafiken i samspel

Inom Region Stockholm har bilen tillsammans med kollektivtrafiken varit de dominerade färdmedlen för dagspendlare. I många fall har bilen använts för att köra en del av färdsträckan, därefter har den ordinarie kollektivtrafiken tagit över. På senare tid har den blågröna majoriteten i Region Stockholm såväl som i vissa kommuner valt att aktivt minska bilkörandet. Detta har skett genom straffskatter, förlängda bilköer genom att välja bort viktiga väginvesteringar för framkomligheten och ersätta bilkörfält med cykelvägar. De stockholmare som vill och kan ska ges möjligheten till en cykelpendling. Däremot är det orimligt att underdimensionera vägbanor, ta bussfiler i anspråk för att bygga stora cykelbanor som ofta har en överkapacitet. I synnerhet när det sker på bekostnad av såväl busstrafikanter som biltrafikanter.

11.3 Skärgårdspolitik

Skärgården är inte bara ett vackert område med världsunik flora och fauna att bo och vistas i, det är ett betydelsefullt rekreationsområde för regionen, dess befolkning och turister. Det är ett hem för företagare, bönder, lärare och allehanda individer och familjer. Då krävs grundläggande infrastruktur som gör det möjligt att bo och vistas i området.

Trycket på skärgårdens infrastruktur är stort och ökar varje år. Det finns ett generellt behov av att förbättra och investera i nya vägar, bryggor, avlopp, reningsverk och tömningsstationer m.m. Det finns även ett behov av att bygga ut bredbandet och se till att fiberuppkoppling blir tillgängligt för fler. Det som saknas särskilt är infrastruktur kopplat till möjligheten att vistas, bo och leva i skärgården året runt, både sett till privatpersoner och till näringsidkare. Egenföretagare som arbetar hemifrån är vanligt förekommande i Stockholms skärgård, där snabb och stabil uppkoppling till nätet är en förutsättning.

Genom riktade satsningar på specifik infrastruktur samt på mer generellt underhåll kan regionen bättre garantera skärgårdens fortsatta utveckling och framtid. Det är en betydelsefull del i att förvalta en levande skärgård.

Utbyggnad av bredbandsnätet

För att underlätta vid inflyttning, underlätta för dem som bor i skärgården och för att ge företag bättre förutsättningar att verka vill vi bygga ut bredbandsnätet till att omfatta alla de mellanstora öarna där befolkningsunderlaget finns. I kombination med detta vill vi även föra en dialog med mobiloperatörerna om en utbyggnad av mobilmaster så att en större del av skärgården, samt de mer populära farlederna, får bättre mobiltäckning.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm verkar för att både regional och nationellt utvidga anslaget till bredbandsnätet.

Utveckla koordinationstjänster för att tillvarata mer av EU:s strukturfonder för att utveckla skärgården

Inom EU finns det otaliga bidrag att söka för att kunna finansiera diverse infrastruktur-, kultur-, och landsbygdsprojekt. I Sverige och även i Region Stockholm är vi inte särskilt effektiva på att söka bidrag till projekt som skulle vara berättigat bidrag från EU:s struktur och investeringsfonder. Att utveckla koordinationstjänster inom förvaltningen för att söka upp hur regionen bättre kan ta tillvara EU:s strukturfonder och därefter söka bidrag från dessa till diverse verksamheter och projekt i regionen skulle möjliggöra en bättre finansiering samt en besparing av våra invånares skattemedel.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm aktivt arbetar för att utveckla bidragsansökningarna gentemot EU:s strukturfonder.

Slå vakt om skärgårdsjordbruken

Jordbruket i Sverige är generellt på nedgång. Det är inte bara en säkerhetsfråga vid en större kris, det är även viktigt ur ett miljö- och klimatperspektiv – Sverige har ett av de mest hållbara jordbruken. Skärgårdsjordbruket är inte mindre viktigt och måste också säkras. Vi vill därför satsa på att hjälpa och stödja bönderna i skärgården. Här har skärgårdsstiftelsen spelat en stor roll redan och deras arbete är väldigt viktigt.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm utvecklar en strategi, inom ramen för RUFS 2050, för att främja de lokala skärgårdsjordbruken.

Utveckla samarbetet mellan kommunerna, Region Stockholm, föreningsliv och näringsliv kring offentlig och kommersiell service samt turism – i Skärgården

Samarbete är ett ledord för ökad tillväxt med skärgårdens som utgångspunkt. Den nya organisationen Region Stockholm bör åta sig ett större ansvar att aktivt koordinera en tillväxtstrategi som gynnar näringslivets utveckling och turism för att främja fler året-om boenden. Genom ett aktivt samverkansarbete kan samtliga aktörer involveras i planeringen för en skärgård som lever året runt, med fler fastboende, kommersiella företag och ökad turism.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm samordnar arbetet mellan föreningsliv och näringsliv kring offentlig och kommersiell service samt turism.

Förenkla för säsongsberoende företag att utöka verksamheten

Många av företagen som verkar i Stockholms skärgård är säsongsbaserade till följd av det stora inslaget av turism, besöksnäring och livsmedelproduktion och är således bara öppna en del av året. Genom att ge dessa en möjlighet att utöka verksamheten skapas fler arbetstillfällen och högre skatteintäkter till kommunerna och till regionen. Det skapar också bättre förutsättningar för att bosätta sig i skärgården om det finns en fungerande balans kring näringslivet, de boende och de som nyttjar den service och tjänster som finns.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm samverkar Livsmedelsverket och Skatteverket för att se över hur de kan förenkla för verksamheter inom exempelvis turism, besöksnäring och livsmedelsproduktion, som bara är öppna en del av året, att utöka sin verksamhet.

Ökat utbud av tank- och tömningsstationer för fritidsbåtar

Utbudet av båttank-tömningsstationer för fritidsbåtar är i dag otillräckligt, samtidigt som det är svårt att hitta till dem. Ett ökat utbud är även en viktig aspekt för att få fler att använda båten i skärgården, både för befintliga boenden, ditresande svenskar samt turister som vill njuta av vår vackra skärgård – samtidigt som belastningen på miljön blir mindre.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm ökar tillgänglighet och information kring båttankningsstationerna för att minska tömning i skärgården.

Utökat och förenklat fraktbidrag

Fraktbidraget är ett stöd mot företag och livsmedelsbutiker som bedriver varaktig verksamhet på öar utan broar, tunnlar eller statliga färjor i Stockholms skärgård och i Mälaren. Bidraget ges för inhyrning av båt för vissa transporter av tungt gods som inte kan fraktas med Waxholmsbolagets reguljära båttrafik. Fraktbidraget uppgick för 2019 till två tredjedelar av den totala kostnaden. Därtill begränsades fraktbidraget av att olje-produkter tillhörande lokala båtvarv inte kunde använda sig av avdraget.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm höjer täckningsgraden till tre fjärdedelar. Sverigedemokraterna vill även utreda möjligheten att slopa undantaget för transport av oljeprodukter för att främja lokala båtvarvsverksamheter.

Verka för en nationell översyn av strandskyddet

Vi ställer oss kritiska till flera delar inom strandskyddet men även strandskyddets applicering av kommunala aktörer och länsstyrelsen. I dag utfaller myndigheters svar efter behandling av ansökan som rör strandskyddet olika beroende på tjänstemännens applikation av lagstiftningen och föreskrifter.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm verkar för en översyn av strandskyddsregleringen för att korta väntetiderna för ansökningar men även minska länsstyrelsen inflytande.

11.4 Natur, miljö och djurvälfärd

Vi har ett gemensamt ett ansvar att värna om och förvalta såväl natur som djur inom Region Stockholm. För oss är det en självklarhet att miljöarbetet är grundat på de problem som finns, med lösningar som har vetenskapligt stöd på verkliga problem. Ett av de viktigaste arbetena i närområdet för att bevara miljön och naturen är att se till att privatpersoner och företag tar hand om skräpet och resterna av den ökade konsumtionen. Utsläpp av gifter, plaster och näringsämnen som skadar naturen och djurlivet måste minska och förhindras.

Minska och förhindra utsläpp av näringsämnen i sjöar och vattendrag

En stor del av Region Stockholm är omgärdat av vatten. För att människor och djur ska kunna trivas och för att förvalta natur som vi har i skärgården måste vi ta hand om den. Därför behöver Region Stockholm utveckla arbetet för att minska och förhindra utsläpp av näringsämnen, gifter och plaster i sjöar, vattendrag och i Östersjön.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm utvecklar arbetet med utsläpp i närmiljön.

Främja innovationer för att restaurera havsmiljön och minska nedskräpning

Nedskräpning påverkar vårt landskap estiskt men har även starkt negativa effekter på växt-och djurlivet, som kan få långtgående effekter för vår närmiljö. Inom området sophantering, återvinning samt bottenrensning av slam och syresättning av döda bottnar finns det stor potential för att minska miljöpåverkan.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm främja innovationer och regionalt näringsliv med särskilt fokus på att restaurera havsmiljön och minska nedskräpningen

Säkerställ ett förbud (för) inköp av obedövad halal- och koscherslakt i offentlig upphandling

Många patienter i den offentliga vården har i dag kostkrav på halal- eller koscherslaktat kött, det vill säga en slaktmetod där ofta obedövade djur har plågats ihjäl. Slaktmetoderna innebär kortfattat att djuret får sin strupe avskuret för att därefter avblodas, oftast helt utan bedövning, vilket innebär ett utdraget dödsförlopp med onödigt lidande med en kraftig smärta. I dag förbjuder det svenska djurskyddet nationell produktion och framställning av halal- eller koscher genom obedövad slakt, däremot tillåts import av köttet från andra europeiska länder som tillåter slaktmetoden.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm införa ett förbud för inköp av ritualslaktat kött utan bedövning, och därtill ställer krav i upphandlingar på att djuret har slaktats i enlighet med svenska djurskyddsregler.

En mer effektiv livsmedelspolicy

Inom Region Stockholms verksamheter finns ett internt mål om att en ökande andel av inköpt livsmedel ska vara ekologiskt-märkt (eko-märkt). För 2018, uppgick den

interna målsättningen att 41 procent av inköpt mat ska utgöras av ekomat. I flertalet studier har eko-matens miljö och klimatvänlighet sågats. Inte minst så konstaterade en dansk rapport från International Centre for Research in Organic Food Systems, att eko-mat varken är bättre för människan eller för miljön. Liknande resonemang har förts i jordbruksverkets rapport, med reservation för mycket små uppmätta miljöeffekter av ekologiskt jordbruk.

Sammanräknat utgör akutsjukhusens eko-certifierade livsmedel en kostnad på 60 miljoner kronor för ekomat under 2018. Kartläggningar gjorda av DN och externa aktörer har visat på att kostnadsökningen för eko-livsmedel jämfört med konventionella livsmedel uppgår till en kostnad om 34–150 procent extra. Genom att räkna på en schablon om 50 procent så uppskattar vi en besparing på 20 miljoner kronor per år. I stället avser vi främja närodlat, vilket minskar transportavstånden och säkrar ett etiskt hållbart jordbruk.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm avslutar inköp av ekomat, och därmed erhålla 20 miljoner kronor i ökade intäkter.

Mer lokalproducerad mat i offentliga upphandlingar

Ett viktig led i att stärka de lokala böndernas position är att främja lokalproducerad mat i offentliga upphandlingar. Det ska ställas tydliga krav på antibiotikaanvändning, transporttider till slakteri, betesdrift för nötkreatur samt användning av bedövning vid slakt. Genom dessa krav gynnar vi svenska bönder i upphandlingarna vilket är bättre för klimatet och miljön, samtidigt som vi får råvaror av högre kvalitet.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm att utforma LOU-avtal med fokus på mer närproducerad mat.

12 Fastighets- och servicenämnden

Region Stockholms investeringsstrategier och fastighetspolitik uppnår årligen mångmiljardbelopp och utgör en väsentlig del i såväl hälso- och sjukvårdsverksamheten som kollektivtrafiken. Sverigedemokraterna verkar för att tillämpa ett konservativt tillvägagångssätt som innebär en försiktig och säker utveckling samtidigt som vi värnar för tidigare investeringar, som regionen redan har tagit skattebetalarnas pengar i anspråk för.

Regionens investeringar delas upp i två huvudsakliga kategorier: strategiska investeringar, som står för strukturella förändringar samt utökning av regionens verksamhet, och ersättningsinvesteringar, som säkerställer den nuvarande verksamheten och bevarar värdet på regionens tillgångar.

Både strategiska- och ersättningsinvesteringar är nödvändiga för att uppfylla regionens syfte men fördelningen mellan dessa två är en politisk prioriteringsfråga. Det är mer kostnadseffektivt att underhålla redan genomförda investeringar, och i samband med det mer komplicerade ekonomiska läget för regionen, blir ersättningsinvesteringar en sund prioritering enligt Sverigedemokraterna.

En kontinuerlig uppföljning av tidigare och pågående investeringar är även en förutsättning för att Region Stockholm ska kunna fatta rätt beslut om framtida inriktningar. Investeringar i effektiviseringar av en verksamhets drift är långsiktigt fördelaktigt. Detta är i dag en del av regionens investeringsstrategi men i modern historia blev Nya Karolinska Solna och dess löpande problem under projektstadiet, tydliga exempel på vad som inträffar när kontinuerlig uppföljning blir bristande.

Fastighets- och servicenämnden

mnkr	Utfall 2018	Budget 2019	Budget 2020	Ändring B20/19	Plan 2021	Plan 2022	Plan 2023
Intäkter	6 633	6 225	6 853	10,1 %	6 813	6 787	6 793
- varav anslag	*45,1*	*42,0*	*67,5*	*60,7 %*	*27,0*	*20,0*	*20,0*
Kostnader	-5 723	-5 865	-6 385	8,9 %	-6 343	-6 317	-6 323
Resultat	**911**	**360**	**468**		**470**	**470**	**470**

Kvalitetshöjning av regionens upphandlingsverksamhet.

Bristfälliga upphandlingar är för Region Stockholm en av de största orsakerna till förlorade skattepengar. Detta är något som med all rimlighet äventyrar invånarnas förtroende och i utsträckningen vår roll som offentlig förvaltare.

Det är inte alltid möjligt att från politiskt håll isolera och åtgärda enskilda problem inom de regionala upphandlingsprocesserna, samtidigt kan vi konstatera att det finns stort utrymme för förbättringar. Sverigedemokraterna anser därför att en generell kvalitetshöjning måste göras, exempelvis genom att utöka antalet relevanta anställningar, rekrytera kompetens som i dagsläget saknas eller genom att finansiera utbildningsmöjligheter för redan berörda personer.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm anslår 20 miljoner kronor för att öka kvaliteten inom regionens upphandlingar.

Bevara byggnaden för Gamla Karolinska

Efter stark kritik från bland annat Sverigedemokraterna har försäljningen av området som benämns ”Gamla Karolinska” bordlagts. Underlaget för försäljningen är i dag, över tio år gammalt. Sverigedemokraterna ser flera argument för att bevara Gamla Karolinska och anser att Region Stockholm ska omvärdera sin tidigare inställning.

Det finns mycket som pekar åt att byggnaden kommer behövas i framtiden. Stockholms län växer och med det även kraven på sjukvården. Hittills har verksamheten på Karolinska sjukhuset växt ända från början och det finns inga tecken på att detta skulle förändras under en överskådlig framtid. En försäljning av byggnaden skulle inte bara minska dagens kapacitet utan även försvåra en framtida expansion av sjukhusverksamheten.

Den redan välanpassade byggnaden skulle även kunna förbättra personalens arbetsmiljö med plats för administrativ verksamhet och klassrum. Antalet vårdplatser i Nya Karolinska Sjukhuset är färre och med dess väldigt fokuserade inriktning på specialistsjukvård finns det även risk för att studenternas möjlighet till att praktisera inom bassjukvården kompromissas.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm avstyr försäljningen och utreda investeringsbehovet för att behålla Gamla Karolinska.

Nej till utförsäljningar

Flera av Regionens fastigheter som har byggts för att kunna erbjuda invånarna vård och vårdplatser ska enligt planerna och efter politiska beslut avyttras för att säkerställa en god ekonomi för Region Stockholm och LOCUM. Bland fastigheterna finns Jakobsbergs sjukhus samt Bromma sjukhus. Sverigedemokraterna ser att en ordentlig analys genomförs av framtida vårdbehov innan Regionen avyttrar för ändamålet bra lokaler. Behovet av vårdplatser inom geriatriken kommer med den demografiska utvecklingen att öka, och inte minska. Regionens uppgift måste då vara att säkerställa att dessa platser finns när de behövs, på lämpliga platser och i lämpliga lokaler.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm genomför en övergripande utredning för att undersöka hur fastighetsinnehavet kan förvaltas kostnadsneutralt genom eget ägande.

Bevara Berga Naturbruksgymnasium

Berga Naturbruksgymnasium är en unik och värdefull del av Region Stockholms verksamhet. Förutom att vara länets enda gymnasieskola med naturbruksinriktning, är det också ett fullt fungerande lantbruk med tillhörande stallar, ladugård, ridhus och internat.

Naturbruksgymnasiet grundar sig i läran om lantbruk, djurskötsel och växtlära, och är för närvarande det sista gymnasiet med en lantbruksinriktning i Region Stockholm. Utbildningen ser till att arbetsmarknaden får tillgång till kompetent personal inom de gröna näringarna med unika utbildningar. Den har enligt vårt synsätt tre fördelar, arbetsmarknadspolitiska, miljöpolitisk och kulturpolitisk relevans. Ett levande lantbruk i Region Stockholm innebär till stora klimatvinningar då transporterna minskar med höge andel närodlat i mataffärerna.

Därtill är Berga en del av vårt lokalhistoriska kulturarv och går i linje med vår vision om framtiden samt den utveckling vi vill se på landsbygden. Tyvärr skapas osäkerhet hos såväl elever som personal med dagens inställning från regionen. Den nuvarande verksamheten skulle endast vara säkrad i tre år efter att köpehandlingen undertecknas, därefter skulle den eventuella köparen kunna finna det mer lukrativt att bygga bostäder på området i stället.

Att elever sedan år 1921 har sökt sin framtid inom Sveriges gröna näring, lantbruk och djurvård är en unik och positiv tillgång som bör värnas av Region Stockholm. Baserat på detta gör vi vårt ställningstagande om att bevara Berga Naturbruksgymnasium i regionens regi. Vi är oroade att en avyttring av naturbruksgymnasiet till extern aktör skulle kunna medföra till att verksamheten på sikt upphör med naturbruk.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm behåller verksamheten i egen regi och utvecklar samarbetet med Haninge kommun. Sverigedemokraterna vill även styra om verksamheten med utökat fokus till naturbruksinriktningarna.

En översyn av konsultanvändandet

Det höga konsultanvändandet har uppmärksammat i flertalet medier men även i landstingsrevisorernas interna rapporter såväl som i externt genomförda granskningar. Den stora omorganisationen inom ramen för NKS i samband med investeringar inom framtidens sjukvård har medfört till ett ökat användande av konsulter. Även om konsulter i stort sett i används i all offentlig verksamhet så har regionens användning och interna förfarande genom upphandlingen varit minst sagt förvånansvärd. Visserligen har åtgärder vidtagits med anledning av jävsituationer i samband med upphandlingen av BCG. Däremot noterar Sverigedemokraterna bristande rutiner inom den interna upphandlingen, där så kallad taktisk prissättning har förorsakat väsentligt högre kostnader. Upphandlingen av konsulter bör vara transparent och tydlig.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm förbjuder taktisk prissättning samt säkerställer att konsultfirmorna i verkligheten använder den kompetensnivån som de antyder i svarsunderlaget till regionen.

13 Färdtjänst

Färdtjänstnämnden ansvarar för särskilt ordnade transporter för personer med funktionshinder enligt lagen om färdtjänst, gällande avtal mellan Region Stockholm och länets kommuner samt lagen om kollektivtrafik vad avser färdtjänstresor. Färdtjänstnämndens ansvar är att uppnå fungerande trafiklösningar för funktionsnedsatta så att de kan arbeta, göra sjukresor och uträtta ärenden på lika villkor som alla andra invånare i Region Stockholm. I slutet av 2018 hade 55 293 personer tillstånd att resa med färdtjänsttaxi och 12 415 personer hade tillstånd för att resa med rullstolstaxi. För alla dem som är beroende av färdtjänst är det av yttersta vikt att upphandlade färdtjänstavtal följs och ständigt förbättras för att skapa trygghet, förutsägbarhet och för att skapa förutsättningar för en fungerande vardag.

Sverigedemokraterna vill arbeta för att alla människor ska ha möjlighet att kunna uppnå jämlikhet och delaktighet genom ett tillgängligt och inkluderande samhälle. Individer med funktionsnedsättning ska ha tillgång till det stöd som behövs och ges möjlighet till goda livsvillkor för att kunna delta i bygget av ett starkare och bättre samhälle för alla invånare. De ska kunna lita på att färdtjänsten anländer i lika hög grad som en ordinärt beställd taxiresa. Vi vill därför verka för att skapa bästa möjliga förutsättningar för en fungerande färdtjänstverksamhet genom ett gott samarbete mellan leverantörer och brukare av färdtjänst och fokus på att kvalitetsupphandling ska leda till ökad kundnöjdhet. Vi vill se ett välmående Stockholm där alla kan vara med och delta på lika villkor.

Färdtjänstnämnden

mnkr	Utfall 2018	Budget 2019	Budget 2020	Ändring B20/19	Plan 2021	Plan 2022	Plan 2023
Intäkter	1 505	1 674	1 814	8,4 %	1 869	1 927	1 986
- varav anslag	*1 016,8*	*1 183,4*	*1 226,0*	*3,6 %*	*1 270,1*	*1 315,9*	*1 363,2*
Kostnader	-1 438	-1 674	-1 814	8,4 %	-1 869	-1 927	-1 986
Resultat	**68**	**0**	**0**		**0**	**0**	**0**

Utbildning av utförare

En väl fungerande utbildning är en trygghet både för förarna och kunderna. I många fall innebär den särskilda kollektivtrafiken att det ställs högre krav på förarna. För kunderna måste det finnas en trygghet i att kunna lita på att föraren utför sitt jobb korrekt. Det handlar om ett värdigt bemötande, en god kommunikativ förmåga och en djupare förståelse för olika funktionsvariationer.

En gemensam grundutbildning

I dag utbildas färdtjänstförarna generellt i ett separat block med en årlig uppföljningskurs. Kursmaterial rekommenderas av Region Stockholm, men fastställs inte i färdtjänstavtalen. Vi menar att det är viktigt att utbildningspaketet inkluderar förare, beställningscentral och ansvarig person för den aktuella aktören. Region Stockholm ska tydligare fastställa kravvillkor kopplat till utbildningsmaterial och att uppföljningskurserna även ska avslutas med ett provtillfälle. Detta säkerställer en helhetsförståelse hos alla berörda i beställningskedjan och verifierar att förarens kunskaper är aktuella. Beaktan måste tas till utförarnas specifika förutsättningar för att medverka i den kravställda utbildningen.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm inför en likriktad och kravställd utbildning för alla färdtjänstförare med en tydlig inriktning på de olika arbetsuppgifterna som förväntas utföras av parterna.

Krav på tillräckliga språkkunskaper

En grundläggande faktor i tryggheten för kunden är att man kan kommunicera med föraren. Det är viktigt att man kan förmedla sina särskilda behov och att föraren kan göra sig förstådd för alla kunder. Därmed är språkkravet på den europeiska nivån B1 i svenska särskilt viktigt och vi vill se ett ökat fokus på att alla förare ska hantera språket i tillräckligt hög grad för att det aldrig ska utgöra ett hinder i de olika arbetsmomenten. I dag kan förarna språktestas vid klagomål, vilket är bra. Vi vill dock därtill arbeta förebyggande och samtidigt fånga upp det presumtiva mörkertalet som inte rapporteras in via klagomål.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm utökar stickprovskontrollerna av språkkravet och säkerställa tryggheten hos brukarna i att kunna kommunicera sina behov till föraren.

Lokalkännedom och trafikkunskaper

Den finns ett antal uppmärksammade incidenter där kunder har lämnats av på fel plats. Det är givetvis ett stort misslyckande för regionens färdtjänst som i många fall går ut över kunden. Naturligtvis finns det många olika skäl till varför sådana incidenter inträffar, men en aspekt som måste tas i beaktan är förarens och trafikplanerarens trafikkunskaper och lokalkännedom.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm inför ett utökat krav på utbildningen vad som rör trafikkunskaperna och att detta följs upp med fler randomiserade stickprovskontroller.

Utred fler årligt tilldelade resor med färdtjänst- och rullstolstaxi

Färdtjänsten är en vital pusselbit i livet för många människor med en minskad förmåga att genomföra resor på egen hand. Enligt statistik från 31 december 2018 var det genomsnittliga resandet med färdtjänsttaxi 38 resor per år och person medan det genomsnittliga resandet med rullstolstaxi var 87 resor per år och person. Det finns dock ett fåtal personer som reser väldigt mycket på grund av en aktivare livsstil. I dag har brukaren en grundtilldelning på 72 resor och under helåret kan brukaren få minst 216 resor med färdtjänsttaxi. Tilldelningen för rullstolstaxi är 500 resor per år med ett visst utrymme för utökning. Därmed finns det incitament att undersöka i vilken utsträckning människor med olika funktionsvariationer, som kräver färdtjänstservice, ska ha tillgång till att bruka färdtjänsten. Vår ambition är att utöka antalet årligen grundtilldelade färdtjänstresor och sjukresor med 25 procent för att tillgodose behoven hos de som uppnår en högre livskvalitet genom att kunna resa ofta.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm verkar för att den särskilda kollektivtrafiken ska erhålla lika planeringsförutsättningar vid upphandling som den allmänna kollektivtrafiken.

En utökning av avtalstiden

Kontinuitet och framförhållning i planeringen är två ledord när det kommer till ett långsiktigt hållbart avtal i upphandlingar inom den allmänna kollektivtrafiken. Därför tecknas också avtalen oftast på 8–10 år. Dessvärre gäller inte samma möjligheter när avtalen träffas i färdtjänstupphandlingarna. I stället tecknar man avtal på 3+1 år, enligt lagen om ramavtal, trots att det inom färdtjänstverksamheten krävs 3–5 år för att finansiera fordonsparken. Av given anledning ser vi ett skäl till att utreda den långsiktiga effekten av att begränsa avtalstiderna inom den särskilda kollektivtrafiken, när andra normer är regel inom den allmänna kollektivtrafiken. Vi vill att entreprenörerna även ska kunna planera för långsiktiga investeringar i färdtjänsten i syfte att förbättra och modernisera verksamheten.

Sverigedemokraterna föreslår att den särskilda kollektivtrafiken inom Region Stockholm ska erhålla lika planeringsförutsättningar som den allmänna kollektivtrafiken.

En trafiksäkerhetspolicy för Färdtjänstnämnden

I revisorernas årsrapport 2018 framkom det att trafiksäkerhetspolicyn inte tillämpades i avtalen för den särskilda kollektivtrafiken i enlighet med fullmäktiges riktlinjer för säkerhet. I riktlinjerna tydliggörs det att entreprenörerna kan upprätta en egen trafiksäkerhetspolicy som baseras på nämndens trafiksäkerhetspolicy. Dock har Färdtjänstnämnden ingen egen trafiksäkerhetspolicy som entreprenörerna kan använda sig av. Därför är det viktigt att Färdtjänstnämnden i enlighet med fullmäktiges riktlinjer för säkerhet, antar en trafiksäkerhetspolicy och säkerställer att den tillämpas av samtliga entreprenörer. Det finns en fördel med att använda sig av en befintlig certifiering och inte ge sig på en egen variant. ISO 39001 är en internationell standard för arbete med vägtrafiksäkerhet. Standarden kan ses som ett komplement till lagstiftningen inom området, med målet att uppnå en säkrare trafikmiljö.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm utreder möjligheten att certifiera enligt ISO 39001.

Ett modernt och kompatibelt bokningssystem

Den moderna tekniken leder till mer avancerade digitala system med en bättre användarvänlighet. Gemensamt för nästan alla nya system är att de är kompatibla och kan integreras med varandra, vilket underlättar vid installation av andra moduler och applikationer. Att majoriteten investerar i ett nytt trafikhanteringssystem är positivt, vilket är någonting som Sverigedemokraten har drivit på för inom Region Stockholm. Vi vill påtala vikten av att det planerade systemet ska vara flexibelt i den anmärkningen att det fullständigt ska kunna integreras med nya moduler och applikationer Vi önskar att framtagandeprocessen frånskiljs från den större processen med att ställa om hela informations- och bokningssystemet för Region Stockholms trafikverksamheter. Då de nya moderna systemen ska vara kompatibla med andra moduler och applikationer sparar vi tid på att upphandla i etapper.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm upphandlar det nya systemet i etapper, säkerställa en fullgod kompabilitet mellan det nya trafikhanteringssystemet och andra moduler och applikationer för framtida uppdateringar.

Måluppfyllnad och uppföljning

Färdtjänsten är en service vars måluppfyllnad för den utförda verksamheten mäts i kundnöjdhet. Kundnöjdheten ställs i relation till vilka resurser och satsningar som levererar bäst resultat. Region Stockholm har en förhållandevis välfungerande färdtjänst. Samtidigt kan vi alltid bli bättre. Ett steg i den riktningen är att utveckla uppföljningen av måluppfyllnaden med fler specifika indikatorer. På det viset blir underlaget tydligare kring vad som kan förbättras och varför det kan bli bättre. Färdtjänsten i Region Stockholm är viktig, därför är det fördelaktigt att utöka verktygen för de beslutsfattande politikerna så att besluten som tas är ett resultat av den faktiska verkligheten.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm tar fram fler mätbara indikatorer som mer specifikt förklarar statistiken i kundnöjdhetsundersökningarna och belyser utförarnas nöjdhet.

Dörr till dörr-principen – på riktigt

Det är av stor vikt att resenärerna känner sig trygga och får ett bra bemötande under hela resan. Det gäller från beställning till ankomst vid slutdestination. För oss handlar det om en fullgod service enligt dörr till dörr-principen. Förarens ansvar ska utan undantag gälla under hela färden om inte annan överenskommelse ha träffats. Kunden ska genom det känna en självklar trygghet i vetskapen om att man alltid kommer fram till sitt mål vid god vigör. Till skillnad från i dag menar vi att dörr till dörr-principen även bör inkludera en utökning av ledsagarservicen, vilket innebär att ledsagaren medföljer under hela delen av resan som kunden har ett uttryckt behov av, samt om behoven tar vid efter resans slutdestination. Att ledsagare tillåts att medtas vid behov under och efter resan medför inte några väsentliga kostnader till skillnad mot i dag.

Sverigedemokraterna föreslår att dörr till dörr-principen inom Region Stockholm även inkluderar en utökning av ledsagarservicen.

Premiera duktiga förare

Att vara färdtjänstförare ska uppfattas som ett hedersuppdrag. Här jobbar förarna många gånger med kunder som har olika funktionsvariationer, som i vissa fall kräver ett särskilt gott omdöme hos föraren för att uppnå den fullgoda service som ska levereras. Det är viktigt att duktiga förare uppmärksammas och får den uppskattning de förtjänar. Vi vill att en mätbar indikator införs i kundundersökningarna som fokuserar på omdömen av enskilda förare. På det viset kan vi lyfta fram de förare som gör en positiv skillnad i vardagen för många människor. Utöver detta vill vi även att förvaltningen utreder möjligheterna att implementera ett bonussystem kopplat till utförandebeloppet vid samhällsbetalda uppdrag, vilket ska ge en mätbar ekonomisk fördel för den aktuella föraren.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm inför en mätbar indikator i kundundersökningarna som fokuserar på omdömen av enskilda förare samt att förvaltningen utreder möjligheterna att implementera ett bonussystem kopplat till utförandebeloppet vid samhällsbetalda uppdrag.

Nolltolerans mot dåligt utförda uppdrag

Inom färdtjänsten finns det många vardagshjältar som alltid gör det där lilla extra för sina kunder. Det kan vara att ringa och bekräfta ankomsttid för att undanröja oro hos brukaren. Om dem skrivs det väldigt sällan om. Tyvärr finns det också återkommande rapporter om enskilda händelser där kunder har drabbats svårt av dåligt utförda uppdrag. Ett dåligt utfört uppdrag kan gälla att strunta i en färdtjänstkörning utan anledning, att lämna av en brukare på fel plats eller ett allmänt otrevligt och oprofessionellt bemötande. Kunderna har både kommit till fysisk och psykisk skada på grund av dessa händelser, vilket det ofta skrivs om. Någonstans däremellan de polerna utförs de flesta uppdragen. Vi anser de dåligt utförda uppdrag inte ska förstöra ryktet för resterande färdtjänstförare. Ett dåligt utfört uppdrag är alltid ett för mycket. I stället bör vardagshjältarna uppmärksammas och premieras enligt vårt förslag till bonussystem.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm inför en regional nolltolerans mot dåligt utförda uppdrag inom den särskilda kollektivtrafiken.

Ett undantag från trängselavgifter

Det maximala beloppet för trängselavgifter i Stockholm uppgår till 105 kronor per dag och fordon. Maxtaxan är gemensam för innerstaden och Essingeleden. Om ett fordon är registrerat med ett svenskt parkeringstillstånd för rörelsehindrade kan ansökan göras hos Skatteverket om att undanta ett fordon från trängselskatteplikt. Detta gäller inte färdtjänstleverantörerna då undantaget är kopplat till individens personliga parkeringstillstånd i samband med brukande av ett registrerat fordon.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm verkar för att leverantörer av färdtjänst i regel ska undantas från trängselavgifterna i Stockholm gentemot regering och riksdag.

Bättre tidsanpassning ger tryggare en upplevelse

I dag väntar förare för den beställda färdtjänsten i fem minuter efter utsatt tid innan brukaren måste boka en ny resa. Samtidigt kan föraren anlända enda upp till 20 minuter efter överenskommen tid. Givetvis finns det oftast anledningar till den sena ankomsten, men vi anser att 20 minuter är en väldigt lång tid. Det finns ett behov av en bättre planering för att korta ner väntetiden för kunden då detta påverkar deras möjligheter att kunna ankomma till sin destination i tid. Genom att en effektivare planering vill vi att maxtiden för att föraren ska anlända bör kortas till 15 minuter efter utsatt tid med hänsyn till rådande omständigheter som trafikläge och dylikt. Om maxtiden på 15 minuter överskrids anser vi att ett vite enligt befintlig modell ska utdelas till leverantören, undantaget händelser som inte går att planera kring som olyckor. Det är även viktigt att föraren som är försenad meddelar brukaren detta.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm kortar den tillåtna maxtiden för föraren att anlända, till 15 minuter efter utsatt tid. Därtill ska överträdelser mot detta beläggs med vite enligt befintlig modell i de lägen force majeure inte inträffar.

14 Kulturnämnden

Kulturen är kopplad till en kollektiv identitet baserad på traditioner, språk, geografisk särprägling och det estetiska skapandet kopplat till uttrycksformer som litteratur, musik, teater och konst i allmänhet. Till kulturen hör också ett samhälles värderingar inkorporerat i medborgarnas moral och statens lagar indirekt ett sätt att leva – tillsammans de kulturella elementen ryggraden för nationen Sverige.

Stockholmsregionen har en gedigen kulturhistoria och utgör i dag basen för en stor del av Sveriges samlade kulturliv. Vår kulturhistoria är ett värde, som utöver värdet i sig, speglar Stockholmsregionen genom tiden. Givetvis ser vi betydelsen i att ta vara på denna säregna resurs som tillhör stockholmarna. Vi vill tillgängliggöra den regionala kulturella anknytningen och säkerställa en god relation till vårt natursköna närområde.

För oss är det viktigt att värna vår kulturella historiska identitet och därmed förankra samhället i en förståelse för hur och varför våra traditioner, normer och värderingar växt fram. Samtidigt är det av stor betydelse att kulturen får utrymme att naturligt utvecklas då den är i ständig förändring. I denna förändring finns det goda incitament att slå vakt om de kärnvärden som ligger till grund för vår framgångsrika samhällsstruktur.

Stockholmsregionen ska tillåtas att fortsätta förädla sin unika kulturella säregenhet och vi ska värna om de fantastiska värden som existerar runt omkring oss. En Stockholmsregion som ständigt utvecklas genom tid och rum, med siktet framåt och blicken bakåt.

Kulturnämnden

mnkr	Utfall 2018	Budget 2019	Budget 2020	Ändring B20/19	Plan 2021	Plan 2022	Plan 2023
Intäkter	552	581	400	-31,2 %	404	408	416
- varav anslag	*470,6*	*530,0*	*364,4*	*-31,2 %*	*368,9*	*373,6*	*381,3*
Kostnader	-550	-581	-400	-31,2 %	-404	-408	-416
Resultat	**3**	**0**	**0**		**0**	**0**	**0**

Konst i offentlig miljön: tunnelbana

Stockholms tunnelbanenät består av 100 stationer och den totala längden på spåren är ungefär 110 kilometer. Sammanlagt färdas drygt en miljon påstigande resenärer med tunnelbanan en vanlig vardag. Hela 94 av de 100 stationerna är utsmyckade med allt från mosaiker, skulpturer och målningar till fullständiga installationer och reliefer. Även tågstationer och bussterminaler är utsmyckade med konst.

I Region Stockholm gäller tvåprocentsregeln, vilket innebär att upp till två procent av byggkostnaden rörande all ny-och ombyggnation i Regionens miljöer ska anslås till konst. Det går att jämföra med den statliga enprocentsregeln. Det är Region Stockholm som förvaltar konsten i kollektivtrafiken genom Trafikförvaltningen och ägaren av konsten är AB SL. Dock är det SL:s konstråd som ansvarar för den konstnärliga gestaltningen i kollektivtrafiken. Konstrådet i sig består av politiskt tillsatta representanter som utser olika konstnärer till uppdragen inom samtliga trafikslag. De ansvarar även för Konstväxlingar, vilket är det samlade projektnamnet för den temporära konst som under perioder dyker upp i kollektivtrafiken. Här ingår den politiskt provokativa ”menskonsten”.

För oss är det viktigt att anställda inom kollektivtrafiken och resenärer ska vistas i en miljö där utformningen fokuserar på säkerhet och trygghet. Konsten ska bidra till en trivselskapande atmosfär i den publika miljön. Därmed är det inte önskvärt att konsten i kollektivtrafiken detaljstyrs av politiskt tillsatta representanter som kan använda sitt uppdrag för att ge utrymme åt provokativ och politiskt laddad konst.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm demokratiserar konsten i kollektivtrafiken genom att utreda lokala folkomröstningar om offentlig konst på stationer.

Konst i offentliga miljön: sjukvård

Region Stockholms omfattande investeringar i nya vårdmiljöer innebär en betydande satsning på konst i offentlig miljö. Det finansieras genom tvåprocentsregeln där minst en eller två procent av investeringskostnaden för byggnation avsätts för konst. För Nya Karolinska sjukhusets del har det inneburit konst för 118 miljoner kronor. Det går att jämföra med de 73 miljoner kronor som Stockholm får från regeringens ny-gamla satsning på kömiljarden för att minska vårdköerna.

Hur konst uppfattas beror på den enskilda betraktarens perspektiv och betraktarens perspektiv påverkas av dennes medhavda värderingar. Betraktarens perspektiv formas bland annat av faktorer som kön, social ställning, politisk åsikt och kulturell hemvist. Därmed är ens uppfattning av konst djupt förankrad i ens individuella åsikter. Det är därför viktigt att riktlinjerna för konst inom sjukvården inte lätt ska väcka anstöt hos de anställda och patienterna. Konsten bör vara harmonisk och värdeskapande ur ett vårdandeperspektiv.

En stor mängd studier visar bland annat på en koppling mellan en snabbare läkningsprocess, ett större mentalt välbefinnande och mindre stressnivåer när människor vistas i miljöer med konst. I synnerhet när konstmotiven innehåller naturinslag eller andra symboler kopplade till hälsa, kropp och själ. För att uppnå dessa positiva effekter bör konst inom vårdinrättningarna i högre grad fokusera på evidensbaserade undersökning kring konst som ger en positiv inverkan på lärandeprocessen.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm verkar för offentlig konst som främjar läkande och rehabilitering.

Tvåprocentsregeln – investering kontra slöseri

Visserligen är konst en långsiktigt värdeskapande investering som vi uppmuntrar till. Däremot är det inte helt säkert att tvåprocentsregeln används på ett effektivt vis, och att det i stället förekommer godtyckliga beslut som kan anses vara direkt slösaktiga, bara för att fylla ut tvåprocentsmålet. Samtidigt måste vi göra en avvägning mellan konst för enbart konstens skull, och andra mer direkta och resultatinriktade satsningar av Region Stockholms resurser, som att korta ned vårdköerna.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm utreder om tvåprocentsregeln används effektivt och ändamålsenligt eller om det förekommer godtyckliga beslut som inte är effektiva ur ett vårdandeperspektiv.

14.1 Regionala kulturstöd

Kulturnämndens verksamhetsanslag för regionens budget 2020 ligger sammanlagt på 570 miljoner kronor, varav merparten är avsedd för diverse kulturbidrag. Region Stockholms kulturstöd har en särskild betydelse för både regionens och landets kulturella utbud. Enligt rapporten Konstnärernas demografi, inkomster och sociala villkor är omkring 47 procent av de yrkesverksamma konstnärerna i Sverige folkbokförda inom länet, och betydligt fler inom hela Region Stockholm.

Vårt moderna samhälle är baserat på årtusenden av gamla traditioner, normer, värderingar och hierarkier som stötts och blötts, och som av tiden utvisats som mer beständiga eller föränderliga. Kulturen är i ett ständigt föränderligt läge och precis som resten av samhället sker det i en naturlig symbios av individers frivilliga val, civilsamhällets organiserande inflytande, stat och myndigheters utövande roll med vår gemensamma historia i bakgrund.

Därför är det viktigt att Region Stockholm agerar på ett ansvarsfullt sätt vid hanteringen av kulturstödet. Våra förslag på området hanterar effektiviseringar, kompletterande villkor för beviljade kulturstöd och ett större fokus på resultatuppföljning hos de beviljade aktörerna. Vi vill att stödet till regional kulturverksamhet ska främja förståelsen för det svenska kulturarvet och dess roll i framväxten av det Stockholm vi är bekanta med i dag. Slutligen vill vi se ökade insatser inom kontroller av verksamheterna som får bidrag. Dagens redovisningskontroller ska kompletteras med fysiska stickprovskontroller vid jämna intervaller under året.

Stöd till föreningsliv av distriktsorganisationer

I dag kan fyra kategorier av distriktsorganisationer ansöka om bidrag från potten Stöd till föreningsliv. Det är ungdomsorganisationer, handikapprörelsens ungdomsorganisationer, idrotts- och friluftsorganisationer samt pensionärsorganisationer. Med distriktsorganisationer menas föreningar med en egen organisation på distriktsnivå. Lokala föreningar ingår därmed inte i detta begrepp utan ligger på primärt kommunal nivå.

Kulturnämnden ska genom stödet till dessa distriktsorganisationer verka för ett efterfrågat och rikt kulturutbud i människors närmiljö. Syftet är att verka för ett demokratiskt inflytande och delaktighet i föreningslivet. Stödet ska främja arbete för förståelse och utveckling av kulturarvet då det är viktigt att värdesätta och vårda det vi ärvt från tidigare generationer.

I dokumentet *Regler och anvisningar för verksamhetsstöd till ungdomsorganisationernas distriktsorganisationer* som senast reviderades 2011 föreslås mål kring vilka bidrag ska ges. Vi ställer oss bakom flertalet mål så som demokrati, inkludering och tillgänglighet för funktionsnedsatta. Däremot ifrågasätter vi de två av målen som utgör missvisande och kontraproduktiva kvoteringsprinciper för bidragsstöd.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm göra en översyn av de olika stöden för att uppnå följande:

Nej till diskriminerande kvotering

Slopa kvoteringsprincipen under målområdet *Jämställdhet mellan könen för styrelser och beslutandeorgan*. Vi motsätter oss könskvotering som fokuserar på människors kön i stället för kunskap, merit och erfarenheter. Det blir också diskriminerande i det enskilda fallet, då könet blir avgörande för vilka möjligheter en individ har att lyckas. Villkoret bör omformuleras till att: att säkerställa att individer av de olika könen ges samma förutsättningar och möjligheter att delta i styrelse- och verksamhetsarbetet.

Samhällsinkludering på riktigt

Att förstå hur ett samhälle fungerar är ett första kliv mot att bli en del av just det samhället. Därför är det kontraproduktivt när kulturnämnden aktivt sätter upp tvingande bidragskriterier kring särskilda insatser för att prioritera sociala och kulturella grupper samt verka integrationsfrämjande. Det bör inte ligga i distriktsorganisationers kärnintresse att arbeta för det vaga begreppet “mångfald” samt därtill verka inom integrationsfrågor. Vi vill slopa kravet som pekar ut särskilda sociala och kulturella grupper under målområdet: *Jämlikhet mellan olika sociala och kulturella grupper*.

Istället bör bidragsberättigade distriktsorganisationer arbeta med att öka förståelsen för och deltagandet i, en inkluderande nationell majoritetskultur för.

14.2 Verksamhetsstöd, scenkonststöd och projektstöd

Verksamhetsstödet, scenkonst och projektstödet är tre tidsbegränsade bidragsformer som riktar sig mot skapandet kultur där samtliga utgår från gemensamma bidragskriterier.

Verksamhetsstödet beslutades att från och med 2017 innefatta ansöknings- och beviljandeperioder på ett, två och tre år. Anledningen var att skapa en långsiktig hållbarhet i planeringen för de kulturaktörer som ansökte och beviljades verksamhetsstöd. I de aktuella kriterierna för vilka verksamheter som ska stödjas genom verksamhetsstödet ingår ett främjande av alla former av kultur.

Scenkonststödet utgör subventionsstöd till scenkonstgrupper som turnerar i Stockholms län med föreställningar för barn, unga och familjer eller som arbetar med projekt där uppsökande verksamhet och föreställningar ingår. Stödet kan även undantagsvis gå till föreställningar på gruppernas fasta scener. Stödet innebär i generella termer att kulturnämnden subventionerar 50 procent av föreställningskostnaden inklusive resekostnad vid turné och mottagande kommun/skola betalar resterande 50 procent av kostnaden.

Projektstödet ges till organisationer som producerar och/eller förmedlar kultur samt till paraply- och intresseorganisationer. För Projektstöd 2019 beviljades stöd till närmare 100 aktörer, Projektstöd ska kunna ges för tidsbegränsad kulturverksamhet i länet som avser produktion av eller förmedling av kultur av publik karaktär. Länets kulturutbud är utgångspunkt i bedömningen av utvecklingsprojekt där hänsyn tas till vilken betydelse dessa kan komma att ha för länets framtida kulturutbud genom bland annat nätverkande, kunskapsspridning och utveckling av teknik. Den prioriterade målgruppen är barn och unga upp till 25 år.

Grunden i de olika stödformerna är villkoren som organisationer ska uppfylla för att erhålla bidrag. Sverigedemokraterna föreslår Region Stockholm att göra en översyn av de olika stöden för att uppnå följande:

Likabehandling framför diskriminering

Inom villkoren för utgivning av stödet framgår det att *kön, kulturell och etnisk bakgrund* ska utgöra riktlinjerna för tilldelning av bidragen. Det är orimligt att diskriminering och särbehandling tillåts ske i Region Stockholm baserat på kön, etnicitet och kulturell bakgrund. Villkoret bör omformuleras i syfte att utöva en inkluderande och likabehandlande arena: individer med olika kön samt kulturell och etnisk bakgrund ska bedömas utifrån samma förutsättningar.

Utöka den prioriterade målgruppen med äldre

Seniorer i Region Stockholm är prioriterad grupp för oss. Det handlar om en aktiv och värdig ålderdom där det ska finnas goda möjligheter att leva livet på det viset man själv vill. Verksamhetsstödet kan vara ett verktyg för att tillgängliggöra kulturupplevelser för äldre. Villkoret bör inkluderas att även innefatta organisationer och aktörer som verkar mot seniorer och äldre.

Främja regional kulturhistoria

Region Stockholm besitter en omfattande kulturhistorisk tradition med en uppsjö av olika konstnärliga, litterära och kulturella verk som har haft en stor inverkan på dagens Stockholm och även Sverige som nation. Upplyftandet och främjandet av den regionala kulturhistorien bör uppmuntras genom verksamhetsstöden. Villkoret kring främjandet av den regionala kulturhistorien bör därför inkluderas i bedömningsunderlaget.

14.3 Stöd till folkbildning

Det är positivt för såväl individ som samhälle när medborgare genom utbildning utvecklas kunskapsmässigt som personligt. Om bildningen dessutom resulterar i att individen ökar sin förmåga till ett aktivare engagemang på arbetsmarknaden eller högre utbildningsinsatser är samhällsvinsterna än högre. Däremot går det att tvista om i vilken grad fritidsintressen och individuellt engagemang ska medfinansieras av Region Stockholm, eller om det bör bekostas av individen själv. Folkbildningen är i grunden positiv, den ger individer möjligheten att bilda sig, ofta på deltid, för att kunna förkovra sig i fritidsintressen. I Region Stockholm är folkbildningen indelad i folkhögskolor, som erbjuder en alternativ utbildningsform till Komvux, yrkeshögskola och universitet/högskola. Därtill finns studiecirklar som organiserar lärare och studenter inom särskilda ämnen, ofta för kortare kurser. En avsevärd del av de regionala kulturbidragen går i dag till folkbildningens verksamheter. Samtidigt råder oklarheter kring vilken effekt folkbildningen har för de samhällsnyttiga ändamål som berättigar en kollektiv finansiering från samtliga skattebetalare i Region Stockholm. I dag råder bristfällig ekonomisk granskning av folkbildningen samtidigt som det ekonomiska stödet inte följs upp, utan kontrolleras av bidragsorganisationerna själva – ett unikt förfarande som i alla andra fall hade varit oacceptabelt. Slutligen finne en inneboende problematik kring den ideologiska präglingen av folkbildning, där utgångspunkten är att den ska vila på värdegrund som ofta är präglad av ideologi.

Folkbildningen ska bevaras och utvecklas, men den måste ha en tydligare koppling till den efterfrågade regionala kompetensförsörjningen och arbetsmarknadsbehovet. Att finanseria folkbildning och kvällskurser, är varken Region Stockholms eller skattebetalarnas kärnverksamhet. Därför föreslår Sverigedemokraterna en reformerad folkbildning med tydliga mål kring arbetsmarknadsdeltagande och en hårdare ekonomisk uppföljning, vilket även innebär en minskad kostnad om 15 miljoner kronor årligen.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm ställer upp tydliga krav och nya riktlinjer om att stöd till folkbildning ska följas upp redovisas i detalj av mottagarna.

Sverigedemokraterna vill även att förvaltningen begär in en ekonomisk redovisning gällande tre år tillbaka i tiden från folkhögskolor och studieförbund, angående hur de använt det ekonomiska stödet från Region Stockholm inom sina verksamheter.

Demokrativillkor

Region Stockholm och kulturnämnden ska aldrig stå som avsändare för ett ekonomiskt stöd som beviljats en aktör som strider mot vår nations grundläggande demokratiska värderingar genom att rättfärdiga, främja eller uppmana till våld, hot eller tvång, eller andra otillbörliga kränkningar av enskildas grundläggande fri- och rättigheter. Det inkluderar om en aktör rättfärdigar, främjar eller uppmanar till diskriminering på olika grunder som går mot vår syn om allas likhet inför lagen och det okränkbara värdet som människa. Ett exempel på ett sådant agerande är om en organisation försvarar hedersförtryck och hedersvåld eller främjar principiella ställningstagande som diskriminerar på grunder som sexuell läggning, etnicitet, funktionsvariation eller kön.

Stoppa det ekonomiska stödet till Ibn Rushd

Ibn Rushd har vid flera tillfällen agerat i strid mot våra västerländska värderingar och de av Region Stockholm fastställda villkor för att beviljas ekonomiskt stöd. Det handlar om ett tydligt ställningstagande mot Sveriges arbete med att förebygga och förhindra hedersvåld och hedersförtryck genom i synnerhet att anmäla rapporten Gift mot sin vilja (2009, dåvarande Ungdomsstyrelsen). Samtidigt har journalisten Johan Westerholm kartlagt hur Ibn Rushd i stället använder beviljat stöd för folkbildning till kapitaluppbyggnad. MSB, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, har i sin rapport Islamisk aktivism i en mångkulturell kontext tydliggjort kopplingen med det, av flera länder, terrorstämplade Muslimska brödraskapet och Ibn Rushd.

Region Stockholm ska inte bidra till att öka riskerna för islamistisk radikalisering av unga, spä på en förhöjd polarisering av den offentliga debatten och förminska problematiken kring hedersvåld och hedersförtryck. Region Stockholm ska inte heller främja organisationer som väljer att uppge missvisande uppgifter i syfte att erhålla ett större ekonomiskt stöd av skattemedel än vad som är skäligt för verksamheten och på detta sätt skapa ”vinst”.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm drar in bidragsstödet till Ibn Rushd.

Säkerställ folkhögskolornas relevans för arbetsmarknaden

Regionerna och staten svarar gemensamt för finansieringen av folkhögskoleverksamheten i landet. Regionsbidraget till rörelsefolkhögskolor i Stockholm uppgick till närmare 43 miljoner kronor 2019 för skolorna i Stockholms län. Det är Rörelsefolkhögskolornas intresseorganisation (RIO) som beräknar stödet till folkhögskolorna utifrån en särskild fördelningsmodell, den s.k. Stockholmsmodellen, och kulturnämnden beslutar löpande om vilka folkhögskolor som är berättigade till stöd.

Folkhögskolor och studieförbund en investering och givetvis finns det då en förväntad på en direkt mätbar avkastning. Det handlar dels om att kunna följa upp var resurserna gör mest nytta och vilka effekter man kan räkna med vid förändringar av resurstillförseln.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm utreder hur folkhögskolorna kan sammankopplas med kompetensförsörjning och kunskapsutveckling för Region Stockholms arbetsmarknad. Med särskilt fokus på måluppfyllnad av studenter som har övergått i osubventionerat förvärvsarbete och/eller högre utbildningsinsatser.

14.4 Övriga förslag

Fler sjukhusclowner

Initiativet med clowner som besöker sjukhusavdelningar med barn har visat sig vara uppskattat. Det fastslås även i flertalet studier att sjuka barn, som utöver den medicinska vården, får vårdinsatser i form av musik, teater och sagoläsning ges bättre möjligheter att hantera sin vårdvistelse. Med andra ord bidrar sjukhusclownerna i barnens läkandeprocess genom att sprida glädje och socialt stimuli. Det finns också ett behov av social stimuli på andra avdelningar, där äldre patienter utmärker sig när det kommer till nedstämdhet relaterat till bland annat ensamhet. Här ser vi med fördel på att kulturen kan bistå läkandet med musiker.

För att uppnå detta vill vi därför utöka det positiva inslaget av så kallade sjukhusclowner genom att omprioritera resurser inom budgetramen och att förvaltningen utreder möjligheterna till att låta folkmusiker och liknande aktörer frekvent underhålla patienter främst på avdelningar för demens-, geriatrik- och palliativvården. De aktörer som i sin inriktning tillmötesgår dessa kriterier ska premieras och erhålla en prioritering i resursfördelningen enligt principen Värdeskapande kultur, som även ska komplettera riktlinjerna om måluppfyllelse.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm gör en omfördelning inom ramen för kulturnämnden för att främja fler sjukhusclowner, om 10 miljoner kronor.

Ökat stöd till glesbygdsmuseer och hembygdsgårdar

Det finns många viktiga lokala kulturvärden som är värda att bevara där Region Stockholm kan ta ett större ansvar då det är av ett regionalt intresse. Det finns lokala muséer ute i skärgården som är av intresse att förvalta för nuvarande och kommande generationer. Hembygdsgårdar, och andra kulturvärden och arv är viktiga, inte minst för invånarna i skärgården men också för turismen. Den svenska historien, traditionerna och kulturen är inte enbart av intresse för lokalbor och svenska medborgare. Därför är det viktigt att även regionen prioriterar en del av dessa för att vara behjälpliga i att förvalta och bevara våra lokala muséer, hembygdsgårdar samt lokala aktiviteter med regional delfinansiering.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm gör en omfördelning inom ramen för kulturnämnden för att främja hembygdsgårdar, om 5 miljoner kronor.

Kulturkanon för Region Stockholm

Med Stockholms stora mångfald av lokalhistoriska skatter inom varje kommun i regionen kan det bli svårt att finna en övergripande bild av kommunens lokalhistoriska sevärdheter. Ett framtagande av en kulturkanon kring Stockholms rika kulturarv skulle göra det mer lättillgängligt att upptäcka samt skapa incitament att besöka fler delar av regionen.

2005 beslöt Danmark att låta sju kommittéer påbörja ett arbete med att ta fram förslag över ett verk som kunde anses som en särskilt värdefull del av det danska kulturarvet. De områden som berördes när man valde att ta fram den danska kulturkanonen var arkitektur, bildkonst, design, konsthantverk, film, litteratur, konstmusik, populärmusik, scenkonst och barnkultur. Alla dessa punkter ansågs tillsammans vara en betydande del av det danska kulturarvet och tillsammans utgöra en dansk kulturkanon.

Det primära syftet med kulturkanonen var att den skulle fungera som en introduktion till det danska kulturarvet och stimulera till tankar och debatt kring konst- och kulturfrågor. Vi tror att Region Stockholms skulle gynnas av att bredda intresset och öka kunskapen om vårt kulturarv och den gemensamma identiteten som inte bara delas av regionens nuvarande invånare, utan även kommande generationer som ska verka och bo i Stockholm.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm tar fram en regional kulturkanon.

Konserthuset

Region Stockholm är i dag huvudfinansiär till Stockholms Konserthusstiftelse. Det ekonomiska stödet från Region Stockholm till konserthusstiftelsen kommer att uppgå till 638 miljoner kronor från 2019 fram till 2022. Sverigedemokraterna uppskattar och värdesätter konserthusstiftelsens arbete, där de Kungliga Filharmonikerna och andra musikaliska aktörer håller hög internationell standard.

Med anledning av att Konserthusets verksamhet inriktar sig till såväl regionala, nationella och internationella gäster är det befogat att undersöka vem som ekonomiskt bör stödja Stockholms Konserthusstiftelse. Vi menar på att verksamheten i Konserthuset är en större nationell angelägenhet med ett internationellt blickfång. Därmed är det fullt rimligt att staten tar över det ekonomiska ansvaret för Konserthusstiftelsen och de relaterade kostnaderna till drift och underhåll med mera som i dag ligger på Region Stockholm.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm överför finansieringsansvaret för Stockholms Konserthusstiftelse från Region Stockholm till Statens fastighetsverk, i likhet med dagens modell för Kungliga Dramatiska Teatern, vilket medför till en årlig besparing om cirka 160 miljoner kronor.

Satsa på unga konstnärer

Många konstnärer har långa utbildningar bakom sig och en svår arbetsmarknad framför sig. En arbetsmarknad där det är väldigt tufft för de allra flesta att försörja sig. En tidigare snäv inriktning av uttrycksmedel för konstnärerna har med tiden luckrats upp för att de ska kunna verka inom fler genrer. I stället för att enbart syssla med måleri är konstnären även verksam med exempelvis skulpturer eller textiler. I vårt Region Stockholm ska man som ung utbildad konstnär ges goda möjligheter att etablera sig. Det är viktigt att unga konstnärer får ett tillfälle att presentera och ställa ut sin konst i det offentliga rummet. Det ger både positiva effekter för såväl de unga konstnärerna som för kultur- och konstutbudet i Region Stockholm.

Sverigedemokraterna föreslår att Region Stockholm ökar exponeringen av ungas konst via nyttjandet av de ytor som Region Stockholm förfogar över, samt att arrangerar en årligt återkommande utställning för unga konstnärer.

15 Bilaga 1: Sjukhusavtal för de regionägda akutsjukhusen

Den styrande majoritetens ambitioner med sjukvården i Region Stockholm är grunden för förslaget till sjukhusavtal för de regionägda akutsjukhusen Karolinska universitetssjukhuset, Södersjukhuset, Danderyds sjukhus, Södertälje sjukhus samt Sankt Eriks ögonsjukhus. Sverigedemokraterna har inte varit delaktiga i utformandet av vare sig den sjukvårdsplan eller det förslag till sjukhusavtal som föreslås.

Trots att det finns mycket som är bra i förslaget till sjukhusavtal finns det ett antal frågor och områden där vi har betänkligheter, kritik och högre ambitioner.

Intensivakutmottagningen på Nya Karolinska i Solna:

Enligt sjukvårdsplanen ska akutmottagningen på Nya Karolinska enbart fokusera på de svårast skadade och de svårast sjuka i regionen. Patienter i behov av avancerad intensivvård ska transporteras till intensivakutmottagningen. Hittills har antalet patienter i den aktuella patientgruppen varit för få, vilket har lett till arbetsbrist på intensivakutmottagningen. Detta samtidigt som belastningen på regionens övriga akutmottagningar har ökat.

Vi vill därför att Hälso- och sjukvårdsnämnden uppdrar åt Hälso- och sjukvårdsdirektören att utreda möjligheten att låta intensivakutmottagningen i Solna även ta emot lättare fall som anländer med ambulans från Solna stad och Sundbybergs stad, och på vilket sätt det kan minska belastningen på övriga akutmottagningar.

Kvalitetsmål:

För att säkerställa kvaliteten på den sjukvård som Region Stockholm erbjuder och levererar är tillgången och kvaliteten på personalen av avgörande betydelse. Bristen på vårdpersonal innebär försämrad tillgänglighet, stängda vårdplatser och en alltmer försämrad arbetsmiljö på sjukhusen.

Vi kan inte nog lyfta fram behovet av att vända den utveckling vi idag ser, där erfaren och välutbildad vårdpersonal lämnar Regionens sjukhus på grund av ohållbara arbetsförhållanden och en försämrad arbetsmiljö.

Genom att lyfta in personalbefrämjande åtgärder i de kvalitetsmål som lägger grunden för viss ekonomisk ersättning kan grunden läggas för en ny och mer positiv personalpolitik. Ett av målen med att lyfta personalens situation i de fastställda kvalitetsmålen ska vara att kunna minska beroendet av hyrläkare och annan hyrpersonal. Dessutom ska kvalitetsmålen ta hänsyn till ett säkerställande av att läkarutbildningens AT/ST och framtid BT bedrivs på ett sätt som skapar förutsättningar för en god tillgång på läkare vid regionens sjukhus. Detsamma gäller sjuksköterskeutbildningarnas arbetsplatsförlagda utbildningar på regionens sjukhus.

Vi vill därför att Hälso- och sjukvårdsnämnden uppdrar åt Hälso- och sjukvårdsdirektören utreder hur viktiga och omfattande personalvårdsåtgärder kan integreras i de kvalitetsmål som ställs på sjukhusen.

Effektiviseringskrav:

I förslaget till sjukhusavtal för de regionägda akutsjukhusen åläggs sjukhusen att effektivisera sin verksamhet med 2,5 procent. Rimligen finns det möjligheter att effektivisera visst administrativt arbete, samtidigt som vårdarbetet på sjukhusen redan idag har svårigheter att klara uppgiften. Sjukhusen åläggs dessa besparingskrav samtidigt som befolkningen i regionen växer kraftigt, med ökande vårdbehov till följd.

Problematisk pris- och löneomräkning:

I förslaget föreslås en pris- och löneomräkning som uppgår till cirka 1,5 procent årligen. Vi är oroade på att uppräkningen inte kommer reflekteras i inflation och löneutveckling som ligger runt 2 procent. Slutresultat blir ett gömt sparkrav på sjukhusen

Vi vill att Hälso- och sjukvårdsnämnden uppdrar åt Hälso- och sjukvårdsdirektören att i avtalet säkerställa att effektiviseringskraven inte leder tillökad personalbrist och en försämrad arbetsmiljö för vårdpersonalen.

Införande av FVM:

Dagens journalsystem och andra IT-system inom sjukhusen i Region Stockholm är i behov av en större förbättring och samordning. Genom FVM – Framtidens vårdinformationsmiljö – läggs grunden för en sådan förbättring. Regionens sjukhus kommer under införandet av FVM ställas inför omfattande störningar, som kan komma att leda till inställda operationer, stängda vårdplatser och begränsningar i verksamheten. Att införa FVM samtidigt som effektiviseringskrav läggs på sjukhusen riskerar att försämra vårdkvaliteten.

Vi vill därför att Hälso- och sjukvårdsnämnden uppdrar åt Hälso- och sjukvårdsnämnden utreder vilka merkostnader och vilket merarbete som införandet av FVM kommer att innebära för regionens sjukhus, och hur sjukhusen ska kompenseras för de extra uppgifter och kostnader som uppstår.

Tolkkostnader i den akuta sjukvården:

Kostnaderna för tolkar i vården inom Region Stockholm har under flera år ökat kraftigt. I den akuta verksamheten är det vanligt med det dyraste tolkalternativet, expresstolk. Vi har lyft fram behovet av att minska tolkkostnaderna i regionen, genom användande av ny teknik samt en tidsbegränsning vad gäller rätten till avgiftsbefriade tolktjänster i andra språk än de erkända fem minoritetsspråken samt tolkning för hörselskadade, döva och dövblinda.

Vi vill att Hälso- och sjukvårdsdirektören uppdrar åt Hälso- och sjukvårdsdirektören i sjukhusavtalet inarbetar rutiner för att minska tolkkostnaderna och uppmuntra sjukhusen att använda sig av ny teknik vid användning av tolkar.

Sverigedemokraterna föreslår Hälso- och sjukvårdsnämnden besluta

att återremittera sjukhusavtalet för de regionägda sjukhusen till Hälso- och sjukvårdsdirektören för att inarbeta våra förslag och synpunkter i sjukhusavtalet.

16 Bilaga 2: Taxor och avgifter

16.1 Hälso- och sjukvård

Nedan redovisas en sammanställning av taxor och avgifter för hälso- och sjukvård i regionen. Ett fullständigt regelverk finns i Avgiftshandboken – Regelverk för patientavgifter och Sjukresehandboken på Vårdgivarguiden. Dessa regler grundar sig på tidigare beslut i fullmäktige.

Öppenvård

Barn och ungdom under 18 år

	Avgift
Besök inom primärvård och öppen specialistvård	0 kr
Telefonrecept	0 kr
Besök på sjukhusens akutmottagningar	120 kr
Besök på röntgen samt fysiologi- och neurofysiologilaboratorium på sjukhusens akutmottagningar	0 kr

Personer 85 år eller äldre

Personer 85 år och äldre betalar ingen avgift för öppen vård som ingår i högkostnadsskyddet för öppen hälso- och sjukvård.

Personer 18–84 år – läkarvårdsbesök

	Avgift
Besök hos läkare på vårdcentral/husläkarmottagning	200 kr
Besök hos läkare på geriatrisk mottagning	200 kr
Besök hos läkare på specialistmottagning (inkl. psykiatrisk mottagning)	350 kr
Första besök på specialistmottagning med remiss från husläkarmottagning eller privat specialist i allmänmedicin som arbetar enligt lagen 1993:1651 om läkarvårdsersättning	150 kr
Första besök på geriatrisk mottagning med remiss från husläkarmottagning eller privat specialist i allmänmedicin som arbetar enligt lagen 1993:1651 om läkarvårdsersättning.	0 kr

Personer 18–84 år – besök på akutmottagning

	Avgift
Besök vid akutmottagning utanför akutsjukhusen/specialistakut (exempelvis närakut eller jourmottagning)	200 kr
Besök på akutsjukhusens akutmottagningar/specialistakut	400 kr
Planerat återbesök hos läkare på akutsjukhusens akutmottagningar/specialistakut i samma ärende	350 kr
Planerat återbesök för sjukvårdande behandling på akutsjukhusens akutmottagningar/specialistakut i samma ärende	100 kr

Personer 18–84 år – sjukvårdande behandling

	Avgift
Besök hos fysioterapeut, arbetsterapeut, dietist, kiropraktor eller naprapat	200 kr
Besök hos t.ex. sjuksköterska, distriktssköterska, kurator, audionom, logoped psykolog, på syncentral eller vid medicinsk fotsjukvård	100 kr
KBT-behandling via internet	100 kr

Personer 18–84 år – övriga avgifter

	Avgift
Besök på röntgen, fys- och neurofyslab samt viss endoskopi (gastroskopi och koloskopi)	200 kr
Besök i dagsjukvård (dagkirurgi, dagmedicin och övrig dagsjukvård)	350 kr
Besök hos hjälpmedelskonsulent eller tekniker (utan medverkan av förskrivare) på hjälpmedelscentralen KomSyn Stockholm vid inträning och utbildning av hjälpmedel eller egenansvarsprodukter	100 kr
Förskrivning av inkontinenshjälpmedel (per 12-månaders period)	200 kr
Telefonkontakt (gäller alla typer av telefonkontakter)	0 kr

Avgiftsfria besök

Utöver nedanstående besök finns vissa patientgrupper som är avgiftsbefriade enligt lag, förordning eller särskilt beslut i fullmäktige.

	Avgift
Besök i hemmet av vårdgivare som utför insatser för patienter som omfattas av hemsjukvård	0 kr
Besök inom barnhälsovård/mödrahälsovård	0 kr
Besök vid mottagning för tortyrskadade	0 kr
Besök vid öppenvårdsmottagning för hemlösa	0 kr
Besök vid sprutbytesmottagning	0 kr
Besök på habiliteringsmottagning (patient med livslång funktionsnedsättning)	0 kr
Besök på MRSA-mottagning	0 kr
Besök på regionens rättspsykiatriska öppenvårdsmottagning i Huddinge	0 kr
Besök inom öppen psykiatrisk tvångsvård (person som vårdas enligt lag om psykiatrisk tvångsvård och lag om rättspsykiatrisk vård)	0 kr
Hembesök av distriktssköterska, husläkare eller geriatriker för patienter i särskilt boende	0 kr
Rådgivning om preventivmedel och abortfrågor (oavsett vårdgivare eller personalkategori)	0 kr
Samtliga hemrehabiliteringsinsatser (oavsett vilken hälso- och sjukvårdspersonal patienten träffar)	0 kr
Anhörigsamtal (de två första samtalen efter dödsfall av närstående)	0 kr
Mammografiscreening (riktad hälsokontroll)	0 kr
Bukaortascreening (riktad hälsokontroll)	0 kr
Gynekologisk screening (riktad hälsokontroll)	0 kr
Hembesök (oavsett vilken hälso- och sjukvårdspersonal patienten träffar samt tilläggsavgift. Gäller ej patient i hemsjukvård eller särskilt boende)	0 kr

Undersökning/provtagning, vård och behandling enligt Smittskyddslagen för vissa personkretsar

Rätt till kostnadsfrihet enligt smittskyddslagen (2004:168) 7 kap. 1 § (läkemedel) och 2 § (undersökning, vård och behandling) har:

- den som är bosatt i Sverige enligt 5 kap. socialförsäkringsbalken
- den som har rätt till förmåner utan att vara bosatt här enligt vad som följer av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april om samordning av de sociala trygghetssystemen (personen ska kunna uppvisa giltigt EU-kort eller intyg som visar att personen har rätt till vård i Sverige)
- utländska sjömän när det gäller undersökning, vård, behandling och läkemedel vid gonorré, klamydia och syfilis enligt en internationell överenskommelse om vissa lättnader för sjömän vid behandling för könssjukdom från den 1 december 1924
- asylsökande och den som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd.

Personer som tillfälligt vistas i Sverige och som inte omfattas av ovanstående kostnadsfrihet är avgiftsbefriade för:

- läkemedel samt undersökning (inkl. provtagning, vård och behandling), som ges enligt 7:1 samt 7:2 smittskyddslagen gällande STI-sjukdomarna klamydia, gonorré, syfilis och tuberkulos.
- undersökning (inkl. provtagning) av hiv samt hepatit B och C.

Vård och behandling av hiv, hepatit B och C ska inte ges avgiftsfritt generellt efter positivt test. Behandlande läkare tar medicinsk ställning till avgiftsfri vård och behandling i det enskilda fallet.

Slutenvård

Avgiften för sluten vård för personer över 18 år följer den vid var tid högsta avgift som följer av 17 kap, 2§, hälso- och sjukvårdslagen.

	Avgift
Barn och ungdom under 18 år	0 kr
Personer över 18 år	100 kr
Personer under 40 år med hel aktivitetsersättning/sjukersättning. Gäller de 30 första vårddagarna i varje vårdtillfälle	50 kr
Person som vårdas enligt lag om psykiatrisk tvångsvård (LPT) och lag om rättspsykiatrisk vård (LRV)	0 kr

Administrativa avgifter

Påminnelse- och kravavgift tas ut i enlighet med förordning (1981:1057) om ersättning för inkassokostnader med mera
Avgift för journalkopior tas ut enligt samma principer som när någon begär en kopia av en offentlig handling i Region Stockholm

Avgift för uteblivet besök

Avgift för uteblivet besök får tas ut till följd av att patienten uteblir från ett planerat besök i öppen vård. Avgift tas ut motsvarnde en dubblerade avgift för vad som vanligtvis gäller för personer 18-84 år.

Avgift tas ut även om patientens besök är kostnadsfritt, till exempel för barn och ungdomar under 18 år, personer 85 år eller äldre eller patient med frikort.

Vid uteblivet besök inom mödrahälsovården debiteras dubblerar patientavgift.

Tidsgränsen för när en patient senast måste lämna återbud för att inte debiteras avgift för uteblivet besök är 24 timmar.

Sjukresor

Färdsätt	Egenavgift
Taxi, specialfordon (max avgift)	140 kr
Egen bil	50 kr
Tåg/flyg	140 kr
Egen båt	50 kr
Anslutningsresa	50 kr

Högkostnadsskydd

Högkostnadsskyddet för besök i öppen hälso- och sjukvård följer i Region Stockholm det vid var tid gällande maxbelopp som framgår av 17 kap, 6§, hälso- och sjukvårds-lagen.

	Avgift
Högkostnadsskydd för sjukresor, per 12-mån period (färdtjänst ingår ej)	1 400 kr
Högkostnadsskydd för tekniska hjälpmedel	2 000 kr
Högkostnadsskydd för besök i öppen hälso- och sjukvård	1 150 kr

Avgift för subventionerade p-piller

För ungdomar under 21 år är preventivmedel som omfattas av läkemedels-förmånerna samt p-plåster och p-ring kostnadsfria. För ungdomar från 21 år till dagen innan de fyller 26 år är egenavgiften för preventivmedel som omfattas av läkemedelsförmånerna samt p-plåster och p-ring för 12-månaders förskrivning 100 kr och för 3 månaders förskrivning 30 kr.

Egenavgift för omskärelse av pojkar på icke-medicinska grunder

Omskärelse av pojkar på icke-medicinska grunder regleras i lag (2001:499) om om-skärelse av pojkar och omfattas inte av bestämmelse om patientavgifter eller hög-kostnadsskydd. Region Stockholm avslutar sin subventionering av omskärelse på icke-medicinska grunder.

16.2 Kollektivtrafik

AB Storstockholms Lokaltrafik, SL

	Vuxna	Pensionär, ungdom, student
30-dagarsbiljett	908 kr	602 kr
Enkelbiljett köpt med reskassa inkl. kontaktlöst	33 kr	23 kr
Engångskort och biljett köpt hos konduktör	47 kr	32 kr
Avgift SL Accesskort (oförändrad)	20 kr	20 kr

Waxholms Ångfartygs AB

	Vuxna	Pensionär, ungdom, student
30-dagarsbiljett	908 kr	602 kr
Ö-kort (avgift per kort och år)	600 kr	600 kr

Färdtjänst

	Vuxna	Pensionär, ungdom, student
Färdtjänstresor med taxi och rullstolstaxi:		
Pris per resa (en resa = 30 km)	82 kr	82 kr
Minimiavgift -bil på gatan	60 kr	60 kr
Högkostnadsskydd per månad	930 kr	620 kr

16.3 Övrigt

Avgifter för kopia av allmän handling

Avgiftsreglerna ska tillämpas av regionens myndigheter samt aktiebolag, handelsbolag, ekonomiska föreningar och stiftelser där regionen utövar ett rättsligt bestämmande inflytande. Beslut om avgiftsreglerna ska tas i bolagets, föreningens eller stiftelsens styrelse.

Avgifter för kopia på papper

Gäller även utskrifter av digitala handlingar och mikrofilmade handlingar samt kopior som översänds via fax. En sökande kan inte slippa betala avgift genom att dela upp sin beställning på två eller flera tillfällen. Dubbelsidig kopiering räknas som två sidor.

	Avgift
Sida 1–9	0 kr
Sida 10	50 kr
För varje sida från den 11: e kopian	2 kr per sida
Kopia av egen eller eget barns patientjournal	Maxavgift på 300 kr
Vidimering av papperskopia	0 kr

Avgifter för digital kopia

Myndigheten kan välja om kopian ska lämnas ut på papper eller digitalt. En digital handling behöver inte lämnas ut i annan form än utskrift. När det är lämpligt och praktiskt ska myndigheten lämna ut digitala handlingar i digital form.

	Avgift
Digitalisering av pappershandling	Samma avgift som kopia på papper
Digital kopia via e-post	0 kr
Digital kopia på databärare (t.ex. USB)	Avgift motsvarande myndighetens kostnad för databärare

Avgifter för kopia när extern part anlitas för kopiering

Myndigheten kan välja om handlingar i större format eller med krav på viss kvalité enbart ska lämnas ut på plats hos myndigheten eller om extern part ska anlitas för kopiering.

	Avgift
Kopia av kartor, ritningar i större format och bilder	Avgift motsvarande extern parts priser

Avgift för rekommenderad post och postförskott

När myndigheten skickar kopior av patientjournaler och andra allmänna handlingar som omfattas av sekretess ska avgift för rekommenderad post och i förekommande fall postförskott tas ut.

	Avgift
Rekommenderad post och postförskott	Avgift motsvarande myndighetens kostnad för rekommenderad post och postförskott

Avgiftsfria kopior

Enligt lag har myndigheter utanför Region Stockholm och i vissa fall privatpersoner rätt att begära ut kopior utan avgift. Myndigheter och privatpersoner ska i de fallen hänvisa till aktuell lagstiftning.

Kopia av allmän handling lämnas även ut utan avgift: mellan myndigheter inom Region Stockholm inklusive aktiebolag, handelsbolag, ekonomiska föreningar och stiftelser, där regionen utövar ett rättsligt bestämmande inflytande, till övriga vårdgivare i Sverige i direkt anslutning till pågående vård av en patient, till Region Stockholms ömsesidiga försäkringsbolag.

Myndigheten har möjlighet att besluta om undantag från avgiftsreglerna om det finns särskilda skäl i enskilda utlämningsärenden.

17 Bilaga 3: Bolag och förvaltningar

S:t Eriks Ögonsjukhus AB

mnkr	Utfall 2018	Budget 2019	Budget 2020	Plan 2021	Plan 2022	Plan 2023
Resultat	**48**	**33**	**3**	**13**	**23**	**33**

Folktandvården Stockholms Län AB

mnkr	Utfall 2018	Budget 2019	Budget 2020	Plan 2021	Plan 2022	Plan 2023
Resultat	**112,3**	**112,5**	**112,5**	**112,5**	**112,5**	**112,5**

Ambulanssjukvården i Storsthlm AB

mnkr	Utfall 2018	Budget 2019	Budget 2020	Plan 2021	Plan 2022	Plan 2023
Resultat	**-8**	**12**	**12**	**12**	**12**	**12**

Stockholm Care AB

mnkr	Utfall 2018	Budget 2019	Budget 2020	Plan 2021	Plan 2022	Plan 2023
Resultat	**0**	**1**	**1**	**3**	**4**	**5**

Förvaltning för utbyggd tunnelbana

mnkr	Utfall 2018	Budget 2019	Budget 2020	Ändring B20/19	Plan 2021	Plan 2022	Plan 2023
Intäkter	110	133	123	-7,7 %	161	182	190
- varav anslag	*4,0*	*4,0*	*10,0*	*150 %*	*20,0*	*30,0*	*47,0*
Kostnader	-108	-133	-123	-7,7 %	-161	-182	-190
Resultat	**2**	**0**	**0**		**0**	**0**	**0**

Trafikförvaltningen

mnkr	Utfall 2018	Budget 2019	Budget 2020	Ändring B20/19	Plan 2021	Plan 2022	Plan 2023
Intäkter	1 486	10 866	11 094	2,1 %	11 431	11 766	12 095
- varav anslag	*10 280,0*	*9 486,6*	*9 793,8*	*3,2 %*	*10 107,3*	*10 431,5*	*10 759,7*
Kostnader	-1 443	-10 866	-11 091	2,1 %	-11 428	-11 763	-12 092
Resultat	**43**	**0**	**3**		**3**	**3**	**3**

AB Storstockholms Lokaltrafik

mnkr	Utfall 2018	Budget 2019	Budget 2020	Ändring B20/19	Plan 2021	Plan 2022	Plan 2023
Intäkter	20 764	21 763	21 777	0,1 %	22 695	23 312	23 700
- varav bil-jettintäkter	*8 330*	*8 719*	*8 840*	*1,4 %*	*9 312*	*9 693*	*10 060*
Summa kost-nader	-20 285	-21 363	-21 416	0,3 %	-22 227	-22 831	-23 219
Resultat	**479**	**400**	**361**		**468**	**482**	**481**

Serviceförvaltningen

mnkr	Utfall 2018	Budget 2019	Budget 2020	Ändring B20/19	Plan 2021	Plan 2022	Plan 2023
Intäkter	1 083	1 258	1 664	32,3 %	1 612	1 630	1 647
- varav anslag	*0,0*	*42,0*	67,5	*60,7 %*	*27,0*	*20,0*	*20,0*
Kostnader	-1 050	-1 258	-1 659	31,9 %	-1 607	-1 625	-1 642
Resultat	**32**	**0**	**5**		**5**	**5**	**5**

Fastighetsförvaltningen

mnkr	Utfall 2018	Budget 2019	Budget 2020	Ändring B20/19	Plan 2021	Plan 2022	Plan 2023
Intäkter	5 573	4 985	5 226	4,8 %	5 237	5 194	5 182
- varav anslag	*45,1*	*0,0*	*0,0*		*0,0*	*0,0*	*0,0*
Kostnader	-4 695	-4 625	-4 763	3,0 %	-4 772	-4 729	-4 717
Resultat	**878**	**360**	**463**		**465**	**465**	**465**

Locum AB

mnkr	Utfall 2018	Budget 2019	Budget 2020	Ändring B20/19	Plan 2021	Plan 2022	Plan 2023
Intäkter	379	385	392	1,6 %	384	391	391
Kostnader	-356	-378	-385	1,6 %	-377	-384	-384
Resultat	**22**	**7**	**7**		**7**	**7**	**7**

Revisorskollegiet

mnkr	Utfall 2018	Budget 2019	Budget 2020	Ändring B20/19	Plan 2021	Plan 2022	Plan 2023
Intäkter	37	37	38	2,0 %	39	40	40
- varav anslag	*33,9*	*34,6*	*35,3*	*2,0 %*	*36,0*	*36,7*	*37,5*
Kostnader	-36	-37	-38	2,0 %	-39	-40	-40
Resultat	**0**	**0**	**0**		**0**	**0**	**0**

Landstingshuset i Stockholm AB

mnkr	Utfall 2018	Budget 2019	Budget 2020	Ändring B20/19	Plan 2021	Plan 2022	Plan 2023
Verksamhetens intäkter	0	0	0		0	0	0
Verksamhetens kostnader	0	-1	-1	80,0 %	-1	-1	-1
Verksamhetens rörelseresultat	0	-1	-1		-1	-1	-1
Räntenetto	-7	-31	-17	-44,5 %	-17	-17	-17
Utdelning i aktier i dotterbolag	0	0	0		0	0	0
Nedskrivning/återföring av nedskrivning aktier i dotterbolag	16	0	0		0	0	0
Resultat före bokslutsdispositioner och skatt	**9**	**-32**	**-18**		**-18**	**-18**	**-18**
Lämnade koncernbidrag (komp)	124	0	0		0	0	0
Justerat resultat	**133**	**-32**	**-18**		**-18**	**-18**	**-18**
Erhållna koncernbidrag (skatt)	172	0	0		0	0	0
Lämnade koncernbidrag (skatt)	-172	0	0		0	0	0
Resultat	**134**	**-32**	**-18**		**-18**	**-18**	**-18**

AB SLL Internfinans

mnkr	Utfall 2018	Budget 2019	Budget 2020	Ändring B20/19	Plan 2021	Plan 2022	Plan 2023
Intäkter	17	17	17	0,4 %	18	18	18
Kostnader	-13	-14	-14	0,6 %	-15	-15	-15
Resultat	**4**	**3**	**3**		**3**	**3**	**3**

Skadekonto

mnkr	Utfall 2018	Budget 2019	Budget 2020	Ändring B20/19	Plan 2021	Plan 2022	Plan 2023
Intäkter	16	17	18	5,0 %	18	19	19
Kostnader	-8	-17	-18	5,0 %	-18	-19	-19
Resultat	**8**	**0**	**0**		**0**	**0**	**0**

Koncernfinansiering

mnkr	Utfall 2018	Budget 2019	Budget 2020	Ändring B20/19	Plan 2021	Plan 2022	Plan 2023
Intäkter	86 701	89 942	92 771	3,1 %	94 980	97 466	100 460
Kostnader	-86 699	-91 001	-93 750	3,0 %	-95 904	-98 428	-101 361
Resultat	**3**	**-1 058**	**-979**		**-925**	**-962**	**-901**

Sverigedemokraterna
Region Stockholm